

Problematika finančního zabezpečení pro důchodový věk

Renata Javorová

Bakalářská práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky
Vyšší odborná škola ekonomická
akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Renata JAVOROVÁ**
Osobní číslo: **M100583**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Finanční řízení podniku**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Problematika finančního zabezpečení pro
důchodový věk**

Zásady pro vypracování:

Úvod

I. Teoretická část

- Charakterizujte důchodové systémy a popište princip fungování důchodového systému v České republice včetně penzijní reformy.
- Charakterizujte komerční finanční produkty, které umožňují spoření na penzi se státní podporou.

II. Praktická část

- Analyzujte důchodovou reformu.
- Analyzujte situaci na trhu penzijního pojištění v České republice.
- Na základě modelových příkladů zhodnoťte pro rozdílné věkové a příjmové skupiny obyvatelstva vhodnost vstupu do II. a III. pilíře penzijní reformy.

Závěr

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

CIPRA, Tomáš, 1999. Pojistná matematika. Praha: Ekopress. ISBN 80-86119-17-3.

CIPRA, Tomáš, 2005. Praktický průvodce finanční a pojistnou matematikou. Praha: Ekopress. ISBN 80-86119-91-2.

KREBS, Vojtěch, 2010. Sociální politika. Vyd. 5. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7357-585-4.

PŘIB, Jan, 2012. Kdy do důchodu a za kolik. Vyd. 13. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-4090-4.

ŠULC, Jaroslav, 2004. Penzijní připojištění. Vyd. 2. Praha: Grada Publishing. ISBN 80-247-0772-1.

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Hana Šedová, Ph.D.

Vyšší odborná škola ekonomická

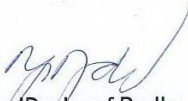
Datum zadání bakalářské práce:

15. března 2013

Termín odevzdání bakalářské práce:

26. dubna 2013

Ve Zlíně dne 12. dubna 2013

PaedDr. Josef Rydlo
* ZAST. děkanka

Bc. Ing. Šárka Vránová
* ZAST. ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹;
- bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému;
- na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²;
- podle § 60³ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;

---

¹ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

- (1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.
- (2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.
- (3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

² zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

- (3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

³ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

- (1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

- podle § 60⁴ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že:

- jsem bakalářskou práci zpracoval/a samostatně a použité informační zdroje jsem citoval/a;
- odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně .....

.....

---

⁴ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

- (2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.
- (3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá penzijním systémem České republiky a možnostmi individuálního spoření si na stáří především prostřednictvím státem podporovaných finančních produktů. Teoretická část je zaměřena na popis důchodového systému, charakteristiku starobního důchodu, penzijního připojištění, důchodového spoření a doplňkového penzijního spoření. Je zmíněn také demografický vývoj české populace a z něj plynoucí nevyhnutelná potřeba realizace penzijní reformy. Praktická část pojednává o prognóze vývoje penzí s přihlédnutím k politickým vlivům na výši penzí budoucích důchodců. Důležitým aspektem je určení výše měsíční spořené částky, aby v penzi dosahoval budoucí důchodce stejné životní úrovně, jaké dosahuje v ekonomicky produktivním věku. Tato práce také hledá odpověď na otázku: „ Zda a pro koho je výhodné vstoupit do dnes tolik diskutovaného druhého pilíře penzijní reformy?“

Klíčová slova: důchodový systém, důchodová reforma, starobní důchod, penzijní společnosti, penzijní připojištění, důchodové spoření, doplňkové penzijní spoření.

ABSTRACT

This bachelor thesis deals with the pension system of the Czech Republic and the possibilities of personal savings for retirement primarily through state-subsidized financial products. The theoretical part is focused on the description of the pension system, the characteristics of old age pension, pension insurance, pension savings and additional pension savings. The thesis also describes the demographic development of the Czech population and the resulting inevitable need to carry out a pension reform. The practical part deals with the prognosis of pension development with regard to political influences on the pensions of future pensioners. An important aspect of the thesis is the determination of the amount of monthly savings needed for a future pensioner in order to maintain the same living standard as that enjoyed during one's economically productive age. This thesis also seeks to answer the question: "Whether and for whom is it advantageous to join the now much-discussed second pillar of the pension reform?"

Keywords: The pension system, pension reform, old age pension, pension saving company, pension insurance, retirement savings plans, additional pension savings.

V úvodu děkuji paní Ing. Haně Šedové, Ph. D. za její vstřícnost, cenné rady a čas, který mi věnovala v průběhu zpracování mé bakalářské práce. Velké díky patří také mé rodině, která mě podporovala a měla se mnou trpělivost během mého studia.

„Peníze jsou lepší než chudoba, přinejmenším z finančních důvodů.“

Woody Allen

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 PENZIJNÍ SYSTÉMY	13
1.1 DRUHY PENZIJNÍCH SYSTÉMŮ	13
1.1.1 Dávkově definovaný penzijní systém	13
1.1.2 Příspěvkově definovaný penzijní systém	13
1.1.3 Hybridní penzijní systém	14
1.2 FINANCOVÁNÍ PENZIJNÍCH SYSTÉMŮ	14
1.2.1 Průběžné financování (pay-as-you-go)	14
1.2.2 Fondové financování	15
1.3 PENZIJNÍ SYSTÉM V ČESKÉ REPUBLICE	15
1.3.1 Historie penzijního systému v České republice	17
1.3.2 Současný důchodový systém v České republice	19
1.3.3 Právní úprava penzijního systému v České republice	21
2 STAROBNÍ DŮCHOD	22
2.1 DOBA POJIŠTĚNÍ	22
2.2 DŮCHODOVÝ VĚK	23
2.3 VÝPOČET STAROBNÍHO DŮCHODU	24
2.4 VALORIZACE DŮCHODŮ	26
3 DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ	27
3.1 PROBLEMATIKA STÁRNUTÍ POPULACE V ČESKÉ REPUBLICE	27
3.2 DEMOGRAFICKÁ PROGNÓZA	29
4 PENZIJNÍ PŘIPOJIŠTĚNÍ	31
4.1 CHARAKTERISTIKA PENZIJNÍHO PŘIPOJIŠTĚNÍ	31
4.2 ÚČAST NA PENZIJNÍM PŘIPOJIŠTĚNÍ	32
4.3 NÁROKY ÚČASTNÍKŮ PENZIJNÍHO PŘIPOJIŠTĚNÍ	32
4.4 STÁTNÍ PŘÍSPĚVKY NA PENZIJNÍ PŘIPOJIŠTĚNÍ	33
4.5 DAŇOVÉ ZVÝHODNĚNÍ	34
4.6 VÝHODY A NEVÝHODY PENZIJNÍHO PŘIPOJIŠTĚNÍ	34
4.7 VÝPOČET VÝŠE SPOŘENÉ ČÁSTKY	35
5 PENZIJNÍ SPOLEČNOSTI	36
5.1 DOBROVOLNÉ DŮCHODOVÉ SPOŘENÍ	36
5.1.1 Charakteristika dobrovolného důchodového spoření	36
5.1.2 Účast v dobrovolném důchodovém spoření	37
5.1.3 Financování a výplata prostředků z II. pilíře	37
5.1.4 Investiční strategie v dobrovolném důchodovém spoření	38
5.2 DOBROVOLNÉ DOPLŇKOVÉ PENZIJNÍ SPOŘENÍ	38
II PRAKTICKÁ ČÁST	40
6 REALIZACE A ANALÝZA PENZIJNÍ REFORMY	41
6.1 DOSAVADNÍ VÝVOJ DŮCHODOVÉ REFORMY	42
6.1.1 Vývoj penzijní reformy do roku 2004	42

6.1.2	Vývoj důchodové reformy v posledním desetiletí	43
6.1.3	Realizace velké důchodové reformy	45
6.1.4	Volební programy politických stran ve vztahu k důchodové reformě	47
6.2	ÚSKALÍ DŮCHODOVÉ REFORMY	50
7	STAROBNÍ DŮCHOD V PRAXI.....	52
7.1	VÝPOČET VÝŠE PENZE.....	52
7.1.1	Modelový příklad	53
7.2	STRUKTURA PENZISTŮ PODLE VÝŠE DŮCHODU	55
7.3	POMĚR VÝŠE PENZE K PŘÍJMŮM EKONOMICKY AKTIVNÍHO OBYVATELSTVA	56
7.4	ODHAD VÝŠE PENZE BUDOUCÍCH DŮCHODCŮ.....	58
8	SITUACE NA TRHU PENZIJNÍHO POJIŠTĚNÍ V ČESKÉ REPUBLICE	60
8.1	POČET ÚČASTNÍKŮ PENZIJNÍHO POJIŠTĚNÍ	60
8.2	POČET ÚČASTNÍKŮ II. PILÍŘE	63
8.3	POČET ÚČASTNÍKŮ VE III. PILÍŘI	65
8.4	OBJEM SPRAVOVANÝCH AKTIV.....	66
8.5	STRUKTURA PORTFOLIA	67
8.5.1	Portfolio penzijních fondů	67
8.5.2	Portfolio penzijních společností.....	68
8.6	VÝSLEDKY HOSPODAŘENÍ PENZIJNÍCH FONDŮ.....	68
9	MODELOVÉ SITUACE DLE VĚKOVÝCH A PŘÍJMOVÝCH SKUPIN OBYVATELSTVA	71
9.1	MODELOVÝ PŘÍKLAD PRO VĚK 20 LET	71
9.2	MODELOVÝ PŘÍKLAD PRO VĚK 30 LET	75
9.3	MODELOVÝ PŘÍKLAD PRO VĚK 40 LET	78
9.4	MODELOVÝ PŘÍKLAD PRO VĚK 50 LET	81
	ZÁVĚR.....	85
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	87
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	93
	SEZNAM OBRÁZKŮ.....	95
	SEZNAM TABULEK	96
	SEZNAM PŘÍLOH	98

ÚVOD

Když se začnou lidé v ekonomicky aktivním věku zamýšlet nad tím, jak bude vypadat jejich život v penzi, většinou jsou jejich myšlenky na penzi spojeny s poklidným prožíváním podzimu života provázené přáním věnovat se svým zálibám, cestování a jiným aktivitám, na které v dnešní uspěchané a vypjaté době nemají čas. Aby tyto představy o životě v penzi mohly být naplněny, je potřeba již dnes myslet na vytvoření dostatečné finanční rezervy, se kterou bude snadněji dosaženo plnohodnotného a finančně bezstarostného stáří.

Reforma důchodového systému a její následné ovlivnění životů všech občanů České republiky byla důvodem k volbě tématu bakalářské práce, která se zabývá problematikou finančního zabezpečení dnešních i budoucích seniorů. Důvody, proč bylo nutné reformovat penzijní systém, jsou zřejmé: zvyšující se počet obyvatel v důchodovém věku a schodková bilance důchodového účtu. Práce se snaží o analýzu realizace penzijní reformy, určení výše penzí a zmapování situace na finančním trhu na poli finančních produktů umožňujících spoření na stáří se státní podporou. Stěžejním cílem je především snaha ověřit tvrzení představitelů současné české vlády o spoření na stáří prostřednictvím státem podporovaných komerčních finančních produktů a prostřednictvím vstupu do druhého pilíře důchodového systému jako o nejlepší možné variantě finančního zabezpečení na důchodový věk.

V analytické části je věnována pozornost vysvětlení druhů penzijních systémů a jejich financování. Dále je vysvětlen a popsán penzijní systém České republiky včetně tří pilířů penzijní reformy. Analytická část se také zaměřuje na popis starobního důchodu a nároku na něj včetně způsobu jeho výpočtu. Čtenář bude seznámen s tím jak moc a jakým způsobem ovlivňuje důchodový systém nepříznivá demografická situace. Posléze je vysvětlen princip penzijního připojištění a popis nově vzniklých penzijních společností.

Praktická část poskytuje informace o dosavadním průběhu realizace penzijní reformy a také o ovlivnění vývoje penzijní reformy volebními programy vládnoucích politických stran. Další řešenou oblastí je oblast starobního důchodu, která se snaží nastítnit výši penze současných důchodců a také důchodců budoucích, jejichž penze budou pravděpodobně mnohem více ovlivněny poklesem reálné výše penzí vůči inflaci a trvalým snižováním valorizace důchodů. Úkolem praktické části je také informovat o situaci na trhu penzijního pojištění tak, aby čtenář získal poznatky o počtu účastníků penzijního pojištění,

poskytovatelích penzijního pojištění a struktuře jejich portfolia, jakož i o dosažených výsledcích hospodaření. Závěr práce se snaží zodpovědět otázku, zda a pro koho je vhodné vstoupit do druhého pilíře penzijního systému a jak velké částky je potřeba měsíčně spořit v penzijním připojištění nebo ve třetím pilíři tak, aby spoření bylo efektivní a bylo v penzi dosaženo alespoň částečné nezávislosti na státním starobním důchodu. Odpověď na tyto otázky je poskytnuta prostřednictvím výpočtů modelových příkladů pro rozdílné věkové a příjmové skupiny.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 PENZIJNÍ SYSTÉMY

1.1 Druhy penzijních systémů

Lze definovat tři druhy penzijních systémů: dávkově, příspěvkově definovaný a hybridní penzijní systém. Společnými jmenovateli uvedených penzijních systémů jsou příspěvky a dávky. Za příslušné pojistné (příspěvky) je pojištěno riziko sociální nedostatečnosti a invalidity s pojistným plněním (dávkami) ve formě různých penzí.

Příspěvky představují platby do daného penzijního systému. Jedná se o platby účastníků daného penzijního systému a platby zaměstnavatele nebo státu ve prospěch účastníků. Příspěvek je ve většině případů vyjádřen procentem z příjmu účastníka. Účastníci, kteří přispívají do konkrétního penzijního systému, jsou označováni jako aktivní účastníci penzijního plánu.

Dávky tvoří platby z daného penzijního systému. V praxi představují dávky výplatu požitků pro účastníky penzijního plánu, především se jedná o výplatu různých druhů penzí. (Cipra, 2005, s. 221)

1.1.1 Dávkově definovaný penzijní systém

Tento penzijní plán garantuje určitou výši penzijních dávek. Výše penzijních dávek je většinou závislá na kombinaci faktorů jako počet let, po které jedinec odváděl příspěvky do systému a výši příjmů jedince za určité období. (Krebs et al., 2010, s. 198)

V tomto systému existuje vedle závislosti na vyměřených dávkách podstatná závislost finančních nákladů na vývoji demografických a ekonomických parametrů. Kolísání těchto parametrů pocítují zejména účastníci v aktivním věku než penzisté.

Dávkově definovaný penzijní systém tvoří v České republice povinný I. pilíř důchodového pojištění, který je podrobně popsán v kapitole 1.3.2. Tento penzijní plán tvoří základnu pro vyplácení důchodů starobních, invalidních a pozůstalostních. (Finance.cz, 2012)

1.1.2 Příspěvkově definovaný penzijní systém

Pro tento penzijní plán je charakteristické, že účastníci platí stanovenou výši příspěvkové sazby, ale výše jejich budoucích penzí závisí, mimo velikost odvedených příspěvků, také na míře výnosu z investování těchto úspor na kapitálovém trhu. (Krebs et al., 2010, s. 199)

Hlavním úskalím tohoto penzijního systému je, že neposkytuje svým účastníkům jistotu ohledně výše jejich budoucích penzí. S ohledem na měnící se parametry (výše příspěvků, předpokládaná kapitálová výnosnost, demografické a ekonomické parametry) je příznivě či nepříznivě ovlivněna výše důchodu účastníků vstupujících do důchodu.

Tento systém se uplatňuje v penzijním připojištění a ve II. a III. pilíři důchodového pojištění, které jsou popsány v kapitolách 1.3.2 a 4. Na základě tohoto plánu je také založeno fungování životního pojištění. (Finance.cz, 2012)

1.1.3 Hybridní penzijní systém

Tento penzijní plán představuje kombinaci dávkově a příspěvkově definovaného penzijního systému. V praxi to znamená, že je např. výše příspěvků účastníka předepsána jako v příspěvkově definovaných penzijních systémech, ale výše doplňovacího příspěvku zaměstnavatele v účastníkův prospěch je dopočtena jako v dávkově definovaných penzijních systémech s cílem dosáhnout předepsanou výši dávek.

V České republice je hybridní penzijní plán realizován v penzijním připojištění. Podle zákona je systém penzijního připojištění sice příspěvkově definovaný, ale dovoluje výjimku spočívající v tom, že v případě invalidní penze může být použit dávkově definovaný přístup. (Finance.cz, 2012)

1.2 Financování penzijních systémů

Financování penzijních systémů je možné dvěma způsoby. Jedná se o způsob průběžného financování, známým také pod zkratkou PAYG (pay-as-you-go) a o způsob fondového financování.

Hlavními znaky, které oba způsoby financování od sebe odlišují, jsou v tom, že u způsobu PAYG se jedná o financování současných důchodů našimi odvody, zatímco fondové financování znamená vytváření finančních prostředků, ze kterých jsou posléze financovány naše vlastní důchody.

1.2.1 Průběžné financování (pay-as-you-go)

Průběžné financování je typické tím, že se příspěvky od aktivních účastníků okamžitě přerozdělí a vyplatí oprávněným poživatelům dávek dle jejich okamžitých nároků. V tomto systému se nevytváří žádný fond, pouze dochází k přerozdělení získaných finančních prostředků. Nebezpečí tohoto systému je spatřováno především ve spoléhání na

solidaritě mezi generacemi, kdy dnešní aktivní účastníci financují dnešní penzisty s tím, že spoléhají na obdobnou podporu od příští generace. Za nejslabší místo tohoto způsobu financování jsou považovány možné výkyvy demografického vývoje a produktivních schopností aktivní populace. (Cipra, 1999, s. 224)

V současné době je v České republice financován tímto způsobem I. pilíř důchodového pojištění a to zejména z důvodu stability systému, sociální ochrany jednotlivců, možnosti flexibilně vyrovnávat inflaci a snížení administrativních nákladů. (Finance.cz, 2012)

1.2.2 Fondové financování

Tento systém umožňuje pojištěncům vytváření pomocí pojišťovacího systému kapitálových rezerv, které jsou pak použity na financování jejich vlastních důchodů. Příspěvky jsou spořeny, a tudíž dochází k tvorbě kapitálu. Fondové financování klade větší důraz na zodpovědnost jedince v systému.

Mezi přednosti tohoto systému patří menší citlivost na demografický vývoj, pozitivní vliv na trh práce a dopady do kapitálových trhů. Za riziko fondového financování je považována zejména problematika zabezpečení nízkopříjmových skupin, kdy jejich nízké příjmy neumožňují naspořit na stáří a přerozdělování důchodů je v tomto systému nemožné, jelikož jejich nedostatečný důchod by musel doplňovat stát ze svých daňových příjmů. (Krebs et al., 2010, s. 197-198)

Na základě způsobu fondového financování je v České republice realizován II. a III. pilíř penzijního pojištění. Také existence penzijního připojištění je založena na fondovém financování. (Finance.cz, 2012)

1.3 Penzijní systém v České republice

Důchodové pojištění má v České republice dlouholetou historii, která sahá až do dvacátých let minulého století, kdy byly přijaty právní předpisy, které důchodové pojištění rozšířily na prakticky všechny osoby činné v zaměstnaneckých vztazích. Od roku 1948 se povinná účast v důchodovém pojištění rozšířila i na osoby samostatně výdělečně činné, čímž byla zajištěna zainteresovanost všech ekonomicky aktivních osob na důchodovém pojištění, která je základním principem i dnešního důchodového pojištění.

Základní principy důchodového pojištění v České republice:

- *Princip jednotné úpravy* představuje pro všechny skupiny pojištěnců jednotné zásady pro nároky na důchody a jejich výpočet.
- *Povinná účast* na důchodovém pojištění při splnění zákonem stanovených podmínek a nemožnost vyvázání z důchodového pojištění.
- *Obligatornost dávek* důchodového pojištění znamená, že při splnění stanovených podmínek vzniká právní nárok na důchod z důchodového pojištění.
- *Zajištění soudní ochrany* navazuje na princip nárokovosti dávek, jelikož se ve věcech důchodového pojištění soudně přezkoumává rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení.
- *Státní garance* výplat důchodů z důchodového pojištění, neboť výdaje na důchodové pojištění jsou součástí výdajů státního rozpočtu.
- *Platba stanoveného pojistného* na důchodové pojištění je určena sazbou 28 % z vyměřovacího základu. Má-li pojištěnec zaměstnavatele, podílí se zaměstnavatel na platbě pojistného na důchodové pojištění ve výši 21,5 % a zaměstnanec 6,5 % z vyměřovacího základu.
- *Princip solidarity* představuje v důchodovém pojištění solidaritu pojištěnců s vyššími příjmy s pojištěnci s nižšími příjmy. Tento princip se projevuje především ve způsobu stanovení výše důchodu, neboť od určité výše se základ pro výpočet důchodu redukuje, tj. nezohledňuje se plně.
- *Princip průběžného financování* znamená solidaritu osob ekonomicky aktivních s osobami, které pobírají důchod. V praxi to znamená, že vybrané pojistné na důchodové pojištění slouží k úhradě vyplácených důchodů.
- *Náhradní doby pojištění* představují doby, za které pojištěnec neplatí pojistné na důchodové pojištění, a přesto se mu tyto doby započítávají pro účely důchodového pojištění.
- *Princip dynamičnosti* se projevuje v aktualizaci hodnoty příjmů pojištěnců při výpočtu důchodů prostřednictvím koeficientu nárůstu všeobecného vyměřovacího základu. Jsou stanoveny pravidla pro zvyšování hranic redukce u osobního vyměřovacího základu a také pro zvyšování vyplácených důchodů. (Příb, 2012, s. 10-13)

1.3.1 Historie penzijního systému v České republice

První kroky ke vzniku sociální politiky a sociálního zabezpečení je možné v historii pozorovat již v období středověku ve formě chudinské péče vrchnostenské, církevní nebo domovské. Převládal názor, že péče o práce neschopné a nemocné je věcí soukromou a církevní. Nejvíce podobný systém dnešnímu důchodovému pojištění zavedl ve středověku cech hornického bratrstva, který zavedl ustanovení týkající se zabezpečení horníků, kteří onemocněli, utrpěli úraz nebo zchudli. V pozdním středověku vznikly z popudu řemeslných cechů vzájemnosti spolky a podpůrné pokladny, které finančně podporovaly jejich členy v období nemoci a stáří.

V období konce 18. století, které bylo poznamenáno průmyslovou revolucí, se objevuje naléhavá potřeba organizovaně a hromadně zabezpečovat početné vrstvy obyvatelstva při nemoci, invaliditě, stáří a jiných sociálních událostech, které ohrožovaly zdraví nebo zbavovaly výdělků za práci. Vzhledem k výše uvedenému bylo uzákoněno penzijní zaopatření státních a následně i jiných veřejných zaměstnanců.

Na konci 19. století bylo v Rakousku – Uhersku, tedy i na území dnešní České republiky, zavedeno po vzoru Německa obecné a povinné dělnické úrazové pojištění a nemocenské pojištění. Nemocenské pojištění bylo hned od počátku nárokovým (obligatorním) pojištěním a tuto podobu má v podstatě zachovanou dodnes.

První zákon, který řešil důchodové pojištění, vznikl v Československu v roce 1924. Byl rozdělen do pěti částí a obsahoval 288 paragrafů. Tento zákon představoval revoluci v dosavadním způsobu důchodového pojištění. Hlavní zásady spočívaly ve skutečnosti, že invalidní a starobní pojištění tvořilo jednotný rizikový a finanční celek. Z dělnického invalidního a starobního pojištění se poskytovaly jednak důchody jako dávky se opětuující, jednak dávky jednorázové. Starobní důchod náležel pojištěnci až po dovršení 65. roku věku. Kromě peněžitých dávek zavedl zákon jako fakultativní dávku léčebnou péči, jejímž hlavním úkolem bylo odvrátit nebo odsunout hrozící invaliditu.

V roce 1948 vstoupil v platnost nový zákon o národním pojištění, na základě kterého se mělo národní pojištění stát obecným pro všechny občany při co nejširším rozsahu sociálních událostí a při co nejvhodnějším způsobu zabezpečení. (ČSSZ, 2004)

Vzhledem k politickým a ekonomickým změnám došlo po roce 1989 ke změnám v důchodovém systému. Nevyhnutelné změny si v penzijním pojištění vyžádala např.

neexistence valorizace důchodů, neschopnost systému reagovat na demografické změny a diskriminace velikosti důchodů v závislosti na vykonávaném povolání. (ČSSZ, 2012)

Současné uspořádání českého důchodového systému začalo vznikat v devadesátých letech minulého století, kdy byly postupně přijímány dílčí reformní kroky:

- 1990 – osoby samostatně výdělečně činné se zapojily do důchodového systému, dochází k valorizaci momentálně vyplácených důchodů.
- 1992 – zrušení preferencí v důchodovém systému, všechny ekonomicky aktivní osoby získávají nároky na důchody podle jednotných podmínek.
- 1993 – zavedení pojistného jako zvláštní platby mimo daňový systém.
- 1994 – přijetí zákona o penzijním připojištění se státním příspěvkem.
- 1995 – přijetí zákona o důchodovém pojištění, který zahrnoval postupné zvyšování věkové hranice pro nárok na starobní důchod a změnu konstrukce důchodu.
- 1996 – zřízení zvláštního účtu, na kterém jsou evidovány platby důchodového pojištění.
- 1997 – v důsledku zavádění úsporných opatření dochází ke zpřísnění valorizačních podmínek důchodů.
- 1999 – schválení novely zákona o penzijním připojištění se státním příspěvkem, která zajišťovala zvýšení bezpečnosti vkladů účastníků, zavedení daňového zvýhodnění pro zaměstnavatele, kteří platí příspěvky svým zaměstnancům.
- 2000 – schválení novely zákona o redukcích důchodů při předčasném odchodu do důchodu.
- 2003 – schválení zákona, který zvyšuje věkovou hranici pro odchod do důchodu, omezuje možnosti vstupu do předčasného důchodu a redukuje náhradní doby pojištění.
- 2005 – restrukturalizace pojistné sazby z 26 % na 28 %. (Euroskop.cz, 2012)
- 2008 – přijat návrh parametrických změn v systému PAYG, které měly stabilizovat důchodový systém. (MPSV, 2010)
- 2010 – vstoupil v platnost zákon, který upravuje důchodový věk, potřebnou dobu pojištění a mění základní podmínky nároku na dávky. (ČSSZ, 2010)
- 2011 – start malé důchodové reformy (změna v konstrukci výpočtu důchodů, úprava maximálního vyměřovacího základu pro pojistné, zvyšování důchodového věku, krácení předčasných důchodů). (ČSSZ, 2011)

- 2013 – start velké důchodové reformy (vznik II. a III. pilíře penzijního pojištění, zvýšení věku pro odchod do důchodu, odstranění pozitivní diskriminace žen ohledně věku vstupu do důchodu). (ČSSZ, 2013)

1.3.2 Současný důchodový systém v České republice

Na počátku roku 2013 se rozběhl v České republice zcela nový systém penzijního spoření. Na své důchody si občané spoří ve třech pilířích: v povinném průběžném, dobrovolném kapitálovém a v režimu dobrovolného připojištění. (Podnikatel.cz, 2012)

I. pilíř

Účastníci tohoto pojištění jsou podle zákona o důchodovém pojištění zabezpečeni v životních situacích, jako je stáří, invalidita a úmrtí uživatele. V těchto případech mají plátcí pojistného nárok na vyplácení dávek důchodového zabezpečení.

Systém prvního pilíře penzijního spoření je systémem průběžně financovaným, což znamená, jak je již popsáno v kapitole 1.2.1, že příspěvky od ekonomicky aktivních občanů, jsou průběžně vypláceny jako penze dnešním důchodcům. Na důchody pracujících občanů nejsou vytvářeny žádné rezervy, protože tito občané budou zase dostávat důchod od státu z příspěvků generace jejich dětí.

Základním cílem prvního pilíře je zajistit přiměřenou výši důchodů pro všechny, kdo poctivě pracovali, platili daně a pojištění, i pro ty s nižšími příjmy, aby se mohli ve stáří vyhnout chudobě. První pilíř penzijního systému se vyznačuje velkou solidárností, jelikož mezi důchody nejsou velké rozdíly, i když rozdíly v příjmech v průběhu pracovní kariéry byly třeba několikanásobné. Tento pilíř poskytuje občanům České republiky jistotu získání důchodu ve stáří na straně jedné, ovšem na druhé straně víme, že výše penze nám v důchodovém věku bude postačovat pouze na pokrytí základních životních potřeb.

Do tohoto systému odvádí zaměstnanec povinně platbu ve výši 6,5 % z hrubé mzdy, zaměstnavatel pak musí za svého zaměstnance odvést platbu ve výši 21,5 % z hrubé mzdy zaměstnance. OSVČ je povinna odvádět 29,2 % ze základu, který si určuje sama, ale minimálně z 50 % zisku a současně minimálně 29,2 % ze čtvrtiny průměrné mzdy (pro rok 2013 je stanoven minimální odvod pro OSVČ ve výši Kč 1 890,--).

Do systému prvního pilíře penzijního spoření je možné přispívat také na základě dobrovolnosti. Osoba, která se chce účastnit důchodového pojištění, bude odvádět 28 % ze základu, který si určuje sama, ale minimálně 50 % ze zisku a současně minimálně 28 % ze čtvrtiny průměrné mzdy (pro rok 2013 je to minimálně Kč 1 812,--). (Měšec.cz, 2013)

II. pilíř

Druhý pilíř je kapitálovým pilířem. Přestavuje dobrovolné individuální spoření, kdy mají účastníci individuální účty v penzijních fondech. Do druhého pilíře vstupuje každý účastník dobrovolně, rozhodnutí účasti je ale nezvratné a z druhého pilíře již nelze vystoupit a vrátit veškeré prostředky do prvního pilíře. Je ale možné změnit penzijní fond a penzijní společnost, která konkrétnímu člověku finance ve druhém pilíři spravuje. Možnost účasti ve II. pilíři mají všichni občané České republiky starší 18 let, s výjimkou těch, kterým už byl přiznán starobní důchod. Mladším ročníkům je umožněno vstoupit kdykoli do konce kalendářního roku, v němž dosáhli věku 35 let. Pokud je zájemce o účast v době spuštění II. pilíře starší než 35 let, musí své rozhodnutí učinit do poloviny roku 2013.

V okamžiku podpisu smlouvy o důchodovém spoření se účastník zavazuje k tomu, že po zbytek své výdělečné činnosti až do přiznání starobního důchodu bude část svého pojistného odvádět na individuální účet u penzijní společnosti. Tato část představuje 3 procentní body z celkové 28 % sazby pojistného. Současně se účastník zavazuje, že bude po uvedené dobu platit zvýšenou sazbu pojistného, a to o dodatečné 2 procentní body. To de facto znamená, že 25 % půjde stále do průběžného systému (I. pilíře) a 5 % z vyměřovacího základu mzdy je přeměřováno do II. pilíře.

Druhý pilíř nabízí také možnost volby investiční strategie. Každá penzijní společnost nabízí povinně čtyři důchodové fondy, které se liší investičními limity, strukturou spravovaného portfolia a s tím spojeným rizikem. Jedná se o fond státních dluhopisů, konzervativní, vyvážený a dynamický fond.

Každý účastník druhého pilíře si také volí způsob čerpání naspořených prostředků. Na výběr má z následujících možností:

- Doživotní starobní důchod
- Doživotní starobní důchod se sjednanou výplatou pozůstalostního důchodu po dobu 3 let ve stejné výši
- Starobní důchod na dobu 20 let.

Pokud účastník zemře před začátkem čerpání naspořené částky, podléhají dosud naspořené prostředky dědickému řízení. Pokud je dědicem osoba mladší 18 let, jsou tyto prostředky převedeny jako jednorázové pojistné na pojistnou smlouvu o sirotčím důchodu, který bude vyplácet pojišťovna. Sirotčí důchod bude z druhého pilíře vyplácen po dobu pěti let. Pokud je dědic starší 18 let a účastní se druhého pilíře, je mu na jeho účet u penzijní společnosti převedena děděná částka. V případě, že se dědic neúčastní penzijního spoření, je mu

vyplacen dědický podíl jednorázově. Při úmrtí ve fázi čerpání se předmětem dědictví stávají nevyčerpané finanční prostředky, které byly spořeny na starobní důchod na 20 let. V případě zbývajících dvou možností není nevyčerpaná částka předmětem dědictví a dědicové na ni nemají nárok. (TOP 09, 2012)

III. pilíř

Třetí pilíř penzijního systému realizují jedinci samostatně, bez vazby na stát. Účastí ve III. pilíři si účastníci vytvářejí další finanční rezervy nad rámec prvního eventuelně i druhého pilíře. Třetí pilíř je znám hlavně pod variantou penzijního připojištění a doplňkového penzijního spoření se státním příspěvkem (více v kapitolách 4 a 5.2). To znamená, že stát do tohoto pilíře zasahuje cestou poskytování státních příspěvků a daňových úlev. Pro stát představuje podpora třetího pilíře odlehčení břemene prvního pilíře a přenesení části povinnosti zaopatřit se na stáří na samotné občany. (MPSV, 2013)

1.3.3 Právní úprava penzijního systému v České republice

Důchodové pojištění je v České republice upraveno od 1. ledna 1996 zákonem č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Zákon o důchodovém pojištění byl dotčen již řadou novel, z nichž nejvýznamnější jsou novely z roku 1997, 2003, 2008 a 2011.

Na zákon o důchodovém pojištění navazují prováděcí předpisy. Tyto prováděcí předpisy obsahují podrobnější úpravu, především každoročně zvyšují vyplácené důchody a stanoví základní výměru důchodu. (Přib, 2012, s. 13)

2 STAROBNÍ DŮCHOD

Starobní důchod představuje základní dávku důchodového pojištění. Po dosažení stanoveného věku vzniká nárok na starobní důchod, který má zabezpečit pojištěnce v období, kdy je zpravidla vzhledem k věku ukončena výdělečná činnost.

Na základě podmínek nároku na starobní důchod rozlišujeme dva druhy starobního důchodu:

- *Obecný starobní důchod* – nárok vzniká nejdříve dosažením důchodového věku
- *Předčasný starobní důchod* – nárok vzniká již před dosažením důchodového věku
(Příb, 2012, s. 68)

Základními prvky pro výpočet důchodu jsou doby pojištění. Dalším aspektem, který podmiňuje vznik nároku na starobní důchod je důchodový věk.

2.1 Doba pojištění

Zákon o důchodovém pojištění rozlišuje u dob pojištění dva pojmy: *dobu pojištění a náhradní dobu pojištění*. Pro vznik nároku na důchod a výši procentní výměry důchodu se náhradní doba pojištění hodnotí stejně jako doba pojištění. Doba pojištění je doba, po kterou bylo placeno důchodové pojištění.

Za dobu pojištění se považuje: pracovní poměr, služební poměr, členský poměr k družstvu, činnost osob samostatně výdělečně činných, vedlejší samostatná výdělečná činnost, výkon práce společníků a jednatelů pro společnost s ručením omezeným a komanditistů pro komanditní společnost, dohoda o pracovní činnosti a dohoda o provedení práce, pracovní vztah uzavřený podle cizích právních předpisů, výkon pečovatelské služby dobrovolnými pracovníky a výkon pěstounské péče pěstouny, výkon práce ve výkonu trestu odnětí svobody.

Za náhradní dobu pojištění se hodnotí: studium na střední, vyšší odborné nebo vysoké škole (pouze do r. 2010, dále se již doba studia za náhradní dobu pojištění nepovažuje), doba nezaměstnanosti (od r. 2004 se za náhradní dobu považuje pouze doba, po kterou náležela podpora v nezaměstnanosti a dále v rozsahu nejvýše tří let, po kterou podpora nenáležela), výkon vojenské služby a civilní služby, péče o dítě, péče o bezmocnou osobu, péče o osobu závislou na péči jiné osoby, pobírání plného invalidního důchodu, pobírání nemocenských dávek, příprava osob se změněnou pracovní schopností nebo se zdravotním

postížením pro pracovní uplatnění, doba podle rozhodnutí soudu a doba dobrovolné účasti na důchodovém pojištění. (Příb, 2012, s. 18-33)

Doba pojištění, která je potřebná ke vzniku nároku na obecný starobní důchod, se každoročně od roku 2010 zvyšuje, a to z 25 let až na potřebných 35 let nebo alespoň na 30 let bez náhradních dob pojištění v roce 2019. Ke vzniku nároku na předčasný starobní důchod je potřebná stejná doba pojištění jako ke vzniku nároku na obecný starobní důchod. (Příb, 2012, s. 69)

Podrobný přehled o potřebných dobách pojištění pro nárok na starobní důchod je uveden v příloze P I.

2.2 Důchodový věk

Důchodovým věkem se rozumí věk, ve kterém vznikne nárok na starobní důchod. Do roku 2044 není v České republice stanoven jednotný věk pro vznik nároku na starobní důchod, nýbrž je důchodový věk diferencován, podle toho, zda se jedná o muže nebo ženu. Kritérium pro stanovení důchodového věku u žen je počet vychovaných dětí. Dalším kritériem pro stanovení věkové hranice nároku na starobní důchod je rok narození pojištěnce, tj. zda se pojištěnec narodil před rokem 1936, v období let 1936 až 1977 nebo až po roce 1977. (Příb, 2012, s. 56)

Věková hranice pro odchod do důchodu je rozdělena do tří skupin dle data narození, pohlaví a počtu vychovaných dětí:

- Důchodový věk u pojištěnců narozených před rokem 1936 je 60 let u mužů a 53 až 57 let u žen dle počtu vychovaných dětí.
- Důchodový věk u pojištěnců narozených v období let 1936 až 1977 se zvyšuje z 60 let až na 67 let u mužů a u žen z 53 let na 67 let. Od roku 1996 dochází pravidelně ke zvyšování důchodového věku a to každoročně u mužů o 2 měsíce a o 4 měsíce u žen.
- Důchodový věk u pojištěnců narozených po roce 1977 je stanovován tak, že se k věku 67 let přičte takový počet kalendářních měsíců, který odpovídá dvojnásobku rozdílu mezi rokem narození pojištěnce a rokem 1977. (Příb, 2012, s. 57-59)

Údaje o důchodovém věku pojištěnců narozených v období let 1936 a 1977 jsou podrobně uvedeny v příloze P II.

Důchodový věk pro vznik nároku na předčasný starobní důchod je definován dvěma způsoby:

- do dosažení důchodového věku pojištěnci chybí nejvýše pět roků ode dne, od něhož se starobní důchod přiznává, pokud dosáhl alespoň věku 60 let a jeho důchodový věk činí alespoň 63 let, nebo
- do dosažení důchodového věku mu ode dne, od něhož se starobní důchod přiznává, chybí nejvýše tři roky, pokud jeho důchodový věk je nižší než 63 let. (Přib, 2012, s. 70)

2.3 Výpočet starobního důchodu

Základními veličinami pro výpočet starobního důchodu jsou doba pojištění a výpočtový základ. Základními prvky, se kterými se pracuje, jsou:

- *Výše základní výměry*, která je stejná pro všechny důchody stejná a která se každoročně stanovuje přibližně ve výši 9 % z průměrné mzdy, činí pro rok 2013 2 330 Kč měsíčně. (MPSV, 2013)
- *Výše procentní výměry*, která závisí na příjmech, ze kterých bylo odvedeno důchodové pojištění a na získané době pojištění (ve stanoveném rozsahu včetně náhradních dob pojištění). Při výpočtu důchodu v roce 2013 se hodnotí příjmy z let 1986 až 2012. Výše procentní výměry obecného starobního důchodu činí za každý celý rok (365 kalendářních dnů) doby pojištění získané do vzniku nároku na tento důchod 1,5 % výpočtového základu. Při výdělečné činnosti vykonávané po vzniku nároku se bude výše procentní výměry starobního důchodu zvyšovat. Pojištěnec, který pracuje i po vzniku nároku na důchod si vzhledem k výše napsanému, zvyšuje svůj důchod podstatně rychleji. (Přib, 2012, s. 71-74)

„Aby bylo možné určit výši starobního důchodu, je nutné nejdříve vypočítat vyměřovací základ. Vyměřovacím základem se rozumí všechny příjmy, ze kterých je odváděno pojistné. Roční vyměřovací základ pak vydělíme rozdílem počtu kalendářních dnů za daný kalendářní rok a počtem vyloučených dnů (nemocenská) a vynásobíme číslem 30,4167 (což je průměrný počet dní v kalendářním měsíci). Výsledkem je osobní vyměřovací základ, což je zjednodušeně řečeno průměrná měsíční mzda pojištěnce za jeho produktivní život. Při výpočtu osobního vyměřovacího základu se dřívější příjmy násobí koeficientem zohledňujícím inflaci v daném roce, tak aby všechny příjmy v jednotlivých letech byly pro

důchodové účely na srovnatelné úrovni. Z osobního vyměřovacího základu se následně počítá měsíční penze. Osobní vyměřovací základ je spolu s počtem získaných let pojištění základním údajem pro výpočet penze. Vyměřovací základ se dále redukuje (redukční hranice) pro rok 2013:

- Do částky první redukční hranice (11 389 Kč) se bude osobní vyměřovací základ započítávat ze 100 %.
- Z částky nad první redukční hranici (11 389 Kč) do druhé redukční hranice (30 026 Kč) se bude osobní vyměřovací základ započítávat z 27 %.
- Z částky nad druhou redukční hranicí (30 026 Kč) do třetí redukční hranice (103 536 Kč) se bude osobní vyměřovací základ započítávat z 19 %.
- Nad třetí redukční hranicí (103 536 Kč) se bude osobní vyměřovací základ započítávat z 6 %.

Tento redukováný osobní vyměřovací základ je brán jako výpočtový základ, který vstupuje do finálního vzorce pro výpočet důchodu.“ (Finance.cz, 2013)

Vzorec pro výpočet důchodu

$$S = ZV + \left[\frac{CDP \cdot 1,5}{100} \cdot VZ \right]$$

S = výpočet výše starobního důchodu

ZV = základní výměra (pro rok 2013 je 2 330 Kč)

CDP = celková doba pojištění od ukončení povinné školní docházky do vzniku nároku na starobní důchod v celých kalendářních rocích

VZ = výpočtový základ.

V případě, že pojištěnec pracuje i po vzniku nároku na odchod do důchodu, rozšíří se vzorec pro výpočet důchodu o další část. Jeho podoba tedy bude:

$$S = ZV + \left[\frac{CDP \cdot 1,5}{100} \cdot VZ \right] + \left[\frac{DDP \cdot 1,5 \text{ nebo } 0,4^*}{100} \cdot VZ \right]$$

DDP = počet časových úseků dodatečné doby pojištění v rozsahu 90, 180 nebo 360 kalendářních dnů výdělečné činnosti konané po vzniku nároku na starobní důchod

* = sazba 1,5 nebo 0,4 závisí na době další výdělečné činnosti. (Příb, 2012, s. 74-75)

2.4 Valorizace důchodů

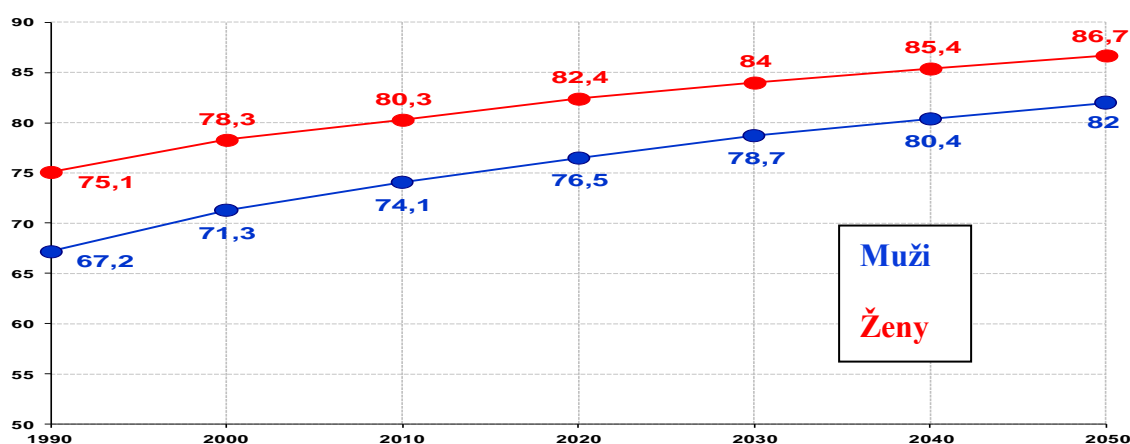
Valorizace důchodů je zvyšování důchodů s ohledem na rostoucí ceny a inflaci, aby se důchody udržely stále na stejné úrovni kupní síly peněz. Důchody se valorizují nejčastěji od lednové splátky. Valorizace důchodů se každoročně stanovuje vyhláškou ministerstva práce a sociálních věcí.

Při valorizaci důchodů může docházet ke zvyšování základní výměry důchodu, procentní výměry nebo obou těchto částek. (Naše důchody.cz, 2013)

3 DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ

Průběžně financovaný důchodový systém ve své stávající podobě není udržitelný. Za předpokladu, že bude v důsledku stárnutí populace ubývat lidí, kteří do systému přispívají a přibývat lidí, kteří z něj čerpají, musí být zvýšeny odvody na důchodové pojištění, sníženy vyplácené důchody anebo kombinace obojího. V opačném případě by narůstal deficit systému, který je již dnes potřeba vyrovnávat z jiných zdrojů. Tato opatření by byla pro všechny obyvatele České republiky finančně velmi bolestná, a proto se k němu neuchýlila žádná z vládnoucích politických stran, které se na přípravě a realizaci důchodové reformy podílely. Opatření, které tvoří jádro důchodové reformy je zvyšování věku odchodu do důchodu. Tento reformní krok vychází z předpokladu, že lidé budou do systému přispívat po delší dobu a čerpat z něj budou moci později, než tomu bylo dosud. (Investujeme.cz, 2012)

Důvodem, proč se každoročně zvyšuje věk odchodu do důchodu, je hlavně prodlužující se průměrná délka života občanů České republiky. To je také příčinou zvyšování počtu občanů v důchodovém věku. Za posledních 25 let se počet důchodců zvýšil z 1,6 na 2,3 milionu. (MPSV, 2012)

Zdroj: Kapitol, 2012

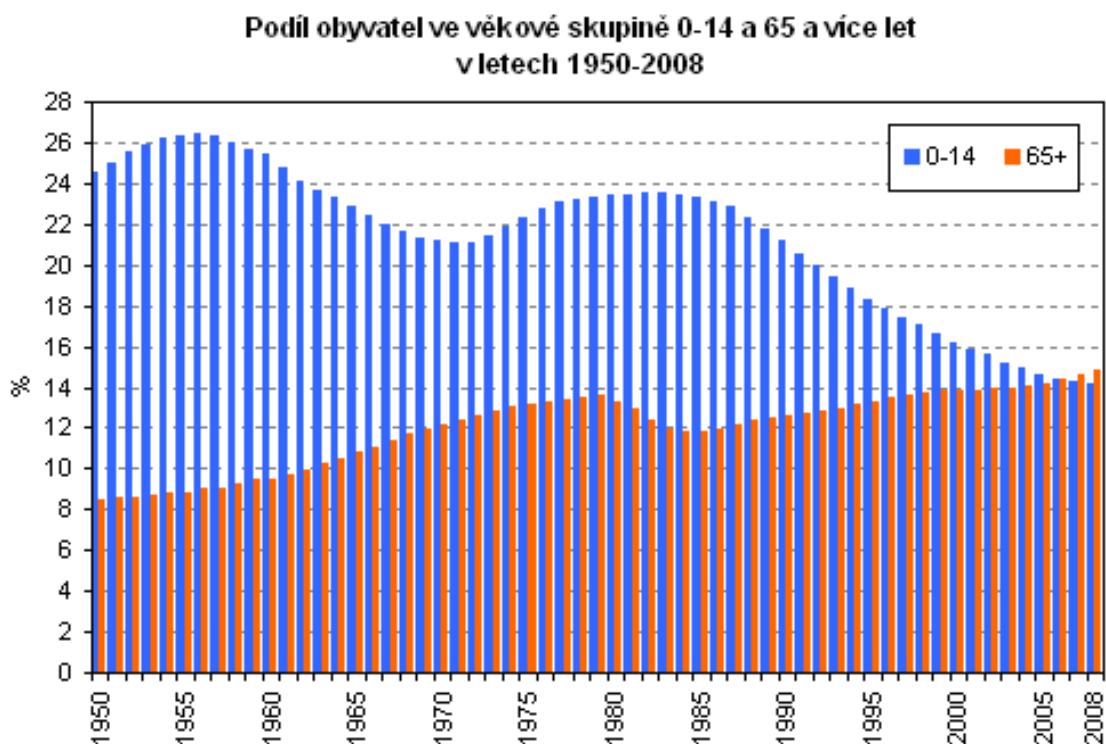
Graf. 1. Vývoj průměrného věku dožití

3.1 Problematika stárnutí populace v České republice

Demografické stárnutí je v současné době jednou z nejzávažnějších a nejdiskutovanějších společenských otázek. Demografickým stárnutím se rozumí proces, při němž se mění demografická struktura daného státu tak, že se zvyšuje podíl seniorů a snižuje se podíl dětí

mladších 15 let, tzn. starší věkové skupiny rostou početně relativně rychleji než populace jako celek. To se v důsledku promítá do všech sfér sociálního a ekonomického vývoje přičemž je největší riziko spatřováno v neudržitelnosti financování důchodového systému, růstu nákladů na sociální zabezpečení a zdravotní péči a v nedostatku pracovních sil na trhu práce. (Demografie.cz, 2012)

To, že v České republice odstartoval proces stárnutí obyvatelstva je patrné z následujícího grafu, který jasně znázorňuje rostoucí počet osob v seniorském věku, tzn. osob nad 65 let a naopak pokles počtu dětí do 15 let.

Zdroj: Český statistický úřad

Graf. 2. Stárnutí populace

Proces stárnutí populace je pozorován i v evidenci České správy sociálního zabezpečení. Z následující tabulky je patrný trend stálého zvyšování počtu penzistů a zároveň snížení podílu poplatníků na jednoho důchodce.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Počet důchodců celkem	2 688 078	2 727 240	2 759 803	2 797 939	2 823 583	2 871 453
Počet starobních důchodců	1 997 503	2 034 881	2 071 269	2 225 908	2 266 348	2 340 218
Počet poplatníků pojistného	4 958 581	5 006 895	4 909 120	4 829 554	4 923 898	4 933 997
Počet poplatníků na jednoho důchodce	1,84	1,84	1,78	1,73	1,74	1,72
Počet poplatníků na 1 starobního důchodce	2,48	2,46	2,37	2,17	2,17	2,11

Zdroj: MPSV, 2012

Tab. 1. Nárůst počtu penzistů

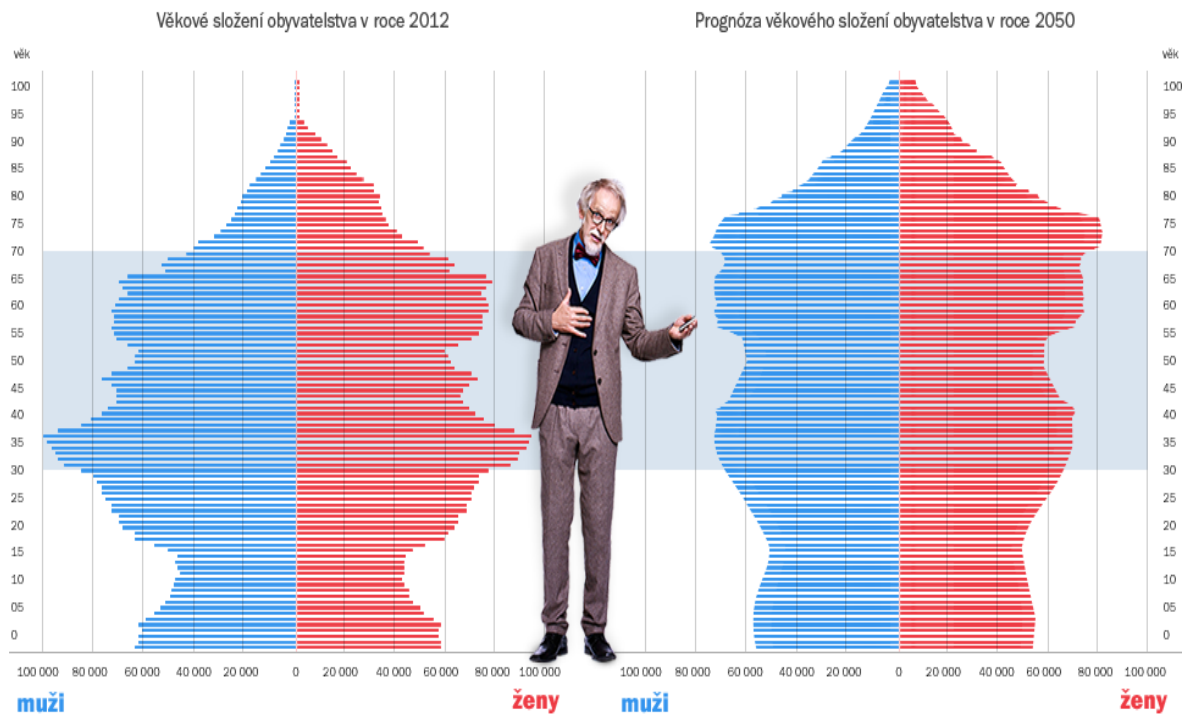
3.2 Demografická prognóza

Prognóza, která byla sestavena Borisem Burcinem a Tomášem Kučerou vychází z definitivních výsledků sčítání lidu, domů a bytů 2001. Horizontem prognózy je rok 2065. Tato prognóza byla vydaná ve třech variantách – střední (nepravděpodobnější), nízké a vysoké (jež jsou pomyslnými hranicemi, které by budoucí vývoj neměl překročit). Výsledky ukazují, že po celé období prognózy budou počty zemřelých osob vyšší než odpovídající počty narozených a růst úbytku obyvatelstva bude nabírat na intenzitě. Ekonomický potenciál vyjádřený rozsahem zdrojů pracovních sil bude trvale slábnout a jedinou částí populace, která se bude neustále početně rozrůstat, bude skupina seniorů nad 65 let. (MPSV, 2010)

Z následujícího obrázku je patrné, že bude docházet k postupnému snižování skupiny ekonomicky aktivního obyvatelstva. Zároveň se bude trvale snižovat porodnost, která se má ustálit přibližně na hladině 1,5 – 1,7 dítěte na 1 ženu v produktivním věku, což nestačí k udržení alespoň současného demografického stavu. Vzhledem k počtu narozených dětí v posledních deseti letech víme, že se neuskuteční baby-boom, navzdory nejpočetněji zastoupené skupině obyvatelstva ve věku 30 až 40 let a porodnost bude neustále klesat. (MPSV, 2010).

Věkové složení obyvatelstva

V roce 2050 přibude v České republice téměř 700 tisíc seniorů.
Věříte, že slabá aktivní populace zvládne platit dostatečně vysoké důchody těmto seniorům?

Zdroj: Axapenze, 2012

Obr. 1. Věkové složení obyvatelstva

4 PENZIJNÍ PŘIPOJIŠTĚNÍ

Počátkem 90. let minulého století, kdy se objevily první výkyvy směrem dolů v klíčových makroekonomických a demografických ukazatelích, vznikla myšlenka penzijního připojištění. Základem pro vznik penzijního připojištění byla myšlenka svobody jednotlivce včetně jeho vysoké odpovědnosti za jeho přítomnost a budoucnost. Prvotním cílem bylo zajištění životní úrovně a jejího financování, a to nejen ve fázi, kdy člověk pobírá mzdu či plat jakožto odměnu za práci, ale i později, po odchodu do starobního důchodu, v seniorském věku. Při vzniku penzijního připojištění bylo počítáno s tím, že hlavní odpovědnost za životní úroveň seniorů ponese vždy stát, nicméně bude na každém, aby se sám a včas přičinil o výši svého doplňkového příjmu třeba právě prostřednictvím penzijního připojištění. (Šulc, 2004, s. 15)

K 30. listopadu 2012 byl zastaven prodej penzijního připojištění. Od 1. ledna 2013 jsou penzijní fondy transformované. Nejedná se o zánik penzijního připojištění, ale pouze o ukončení nabídky na sjednání tohoto spořicího produktu u penzijních fondů. (Investia.cz, 2012)

4.1 Charakteristika penzijního připojištění

Penzijní připojištění je právně definováno v zákoně č. 42/1994 Sb. o penzijním připojištění se státním příspěvkem. Penzijní připojištění se státním příspěvkem je v zákoně ustanoveno jako shromažďování peněžních prostředků od účastníků penzijního připojištění a od státu poskytnutých ve prospěch účastníků, nakládání s těmito prostředky a vyplácení dávek penzijního připojištění. Jedinými institucemi, které mohly nabízet penzijní připojištění, byly penzijní fondy. Ke vzniku penzijního fondu bylo potřeba povolení České národní banky, která také schvalovala penzijní plán. (Příb, 2012, s. 120)

System penzijního připojištění:

- je dobrovolný – tzn. jeho vznik je vázán na individuální rozhodnutí účastníka,
- je důsledně založen na občanském principu, který spočívá na vztahu penzijní fond versus fyzická osoba,
- umožňuje přestup k jiným penzijním fondům včetně převedení finančních prostředků,
- je fondově financovaný,

- je podporován státem prostřednictvím státního příspěvku, jehož výše je závislá na výši pojistného a od roku 2000 je podporován i formou daňových úlev,
- je bezpečný, poněvadž je nad hospodařením a činností penzijních fondů vykonáván státní dozor, avšak stát za závazky penzijních fondů neručí,
- poskytuje možnost dlouhodobého ukládání finančních prostředků a jejich zhodnocení po určité době. (Krebs, 2010, s. 241, 243-247)

4.2 Účast na penzijním připojištění

Účastníkem penzijního připojištění se mohla stát každá fyzická osoba, která byla starší 18 let a měla trvalý pobyt na území České republiky. Účast v penzijním připojištění nebyla vázána na účast na důchodovém pojištění ani na trvání zaměstnání, tzn. že účastníkem v penzijním připojištění se mohl stát i poživatel důchodu z důchodového pojištění.

Vznik účasti v penzijním připojištění byl vázán na uzavření písemné smlouvy o penzijním připojištění. Smlouva může být účastníkem kdykoliv písemně vypovězena, a to i bez udání důvodu. Penzijní připojištění může být ze strany fondu vypovězeno písemně pouze tomu účastníku, který ještě nesplnil podmínku pro vznik nároku na penzi spočívající v placení příspěvků po dobu stanovenou penzijním plánem.

Zánikem penzijního připojištění se rozumí ukončení výplaty poslední penze nebo výplata jednorázového vyrovnání místo poslední penze, tj. splněním účelu, pro který bylo penzijní připojištění uzavřeno. Penzijní připojištění zaniká také úmrtím účastníka.

Nárok na převedení příspěvků včetně státního příspěvku a svého podílu na výnosech hospodaření penzijního fondu do penzijního připojištění u jiného penzijního fondu náleží účastníku, jehož penzijní připojištění zaniklo a jemuž nevznikl nárok na penzi a nebylo vyplaceno odbytné. K tomuto převodu je nutný souhlas fondu, do něhož chce účastník převést své finanční prostředky ze stávajícího fondu. (Přib, 2012, s. 121-122)

4.3 Nároky účastníků penzijního připojištění

Z penzijního připojištění je účastníkům poskytováno několik druhů penzí, jednorázové vyrovnání a odbytné. Čerpání uvedených dávek se řídí smluvním vztahem s příjemcem penze a to ve lhůtách a způsobem, které stanovuje penzijní plán. (Šulc, 2004, s. 37)

Penze

- *Starobní penzi* je možné čerpat v případě přiznání starobního důchodu z důchodového pojištění nebo dosažením věku stanoveného penzijním plánem, který nemůže být nižší než 60 let.
- *Invalidní penze* může být nárokována v případě přiznání invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně, za podmínky, že pojištěná doba musí činit nejméně 36 kalendářních měsíců a nesmí být delší než 60 kalendářních měsíců. (Přib, 2012, s. 123)
- *Výsluhová penze* může být účastníkem penzijního připojištění čerpána pouze v případě, že účastník platil příspěvky nejméně po dobu 180 kalendářních měsíců.
- *Pozůstalostní penzi*, na kterou vzniká nárok v případě úmrtí účastníka, mohou čerpat osoby, které jsou uvedeny ve smlouvě o penzijním připojištění. (Šulc, 2004, s. 40-41)

Jednorázové vyrovnání je přiznáváno účastníkům za podmínek stanovených penzijním plánem místo penze. Jako hlavní podmínka pro výplatu naspořených finančních prostředků je požadováno dosažení věku alespoň 60 let. (Šulc, 2004, s. 42)

Odbytné je poskytováno účastníku penzijního připojištění, jehož penzijní připojištění trvalo alespoň 12 kalendářních měsíců a při placení příspěvků po dobu alespoň 12 kalendářních měsíců. Výše odbytného představuje úhrn příspěvků zaplacených účastníkem a podíl na výnosech hospodaření penzijního fondu. (Přib, 2012, s. 124)

4.4 Státní příspěvky na penzijní připojištění

Prakticky všechny vlády České republiky, které se podílely na přípravě a realizaci penzijního připojištění, deklarovaly lidem podporu při spoření na stáří. Tato podpora je uskutečňována formou státního příspěvku. Státní příspěvky si penzijní fond musí nejdříve od státu za každého účastníka, který řádně zaplatil měsíční příspěvek, vyžádat po připsání na účty účastníků s ním může hospodařit jako s příspěvky zaplacenými účastníky. (Šulc, 2004, s. 53)

Výše státního příspěvku je odstupňována dle výše příspěvku účastníka. Od 1. ledna 2013 došlo ke změnám ve výši státního příspěvku. Na státní příspěvek nedosáhnou lidé, kteří měsíčně spoří do 300 Kč, naopak pro účastníky spořící více než 1 000 Kč měsíčně byla státní podpora zvýšena. (Přib, 2012, s. 125; Finance.cz, 2012)

Měsíční úložka klienta	Státní příspěvek v roce 2012	Státní příspěvek v roce 2013
100 Kč	50 Kč	0 Kč
200 Kč	90 Kč	0 Kč
300 Kč	120 Kč	90 Kč
400 Kč	140 Kč	110 Kč
500 Kč	150 Kč	130 Kč
600 Kč	150 Kč	150 Kč
700 Kč	150 Kč	170 Kč
800 Kč	150 Kč	190 Kč
900 Kč	150 Kč	210 Kč
1 000 Kč	150 Kč	230 Kč

Zdroj: Finance, 2012

Tab. 2. Výše státního příspěvku

4.5 Daňové zvýhodnění

Příspěvky zaměstnavatele, které platí zaměstnavatel za svého zaměstnance penzijnímu fondu, jehož penzijního připojištění je zaměstnanec účastníkem, znamenají finanční zvýhodnění zaměstnance, a proto se toto plnění považuje za příjem ze závislé činnosti. „Od roku 2008 platí, že příspěvek zaměstnavatele je osvobozen od daně z příjmů až do výše 24 000 Kč ročně u téhož zaměstnavatele; do této částky se však započítává též pojistné, které hradí zaměstnavatel pojišťovně na soukromé životní pojištění zaměstnance.“

„Od zdaňovacího období roku 2000 platí dále úprava týkající se nezdánitelné částí základu daně u poplatníka daně z příjmů. Podle zákona o daních z příjmů lze od základu daně z příjmů fyzických osob ve zdaňovacím období odečíst platbu příspěvků poplatníkem na penzijní připojištění ve výši úhrnu zaplacených příspěvků ve zdaňovacím období, které jsou sníženy o částku 6 000 Kč. Maximální částka, kterou lze takto odečíst za zdaňovací období, činí 12 000 Kč.“ (Příb, 2012, s. 126-127)

4.6 Výhody a nevýhody penzijního připojištění

Na tomto místě bude nyní stručně shrnuto jaké výhody a nevýhody přináší účast v penzijním připojištění.

Výhody

- Státní podpora, díky níž je penzijní připojištění zajímavá investice pro drobného střadatele.

- Daňová úleva pro zaměstnance i zaměstnavatele.
- Motivace zaměstnavatele k přispívání svým zaměstnancům na penzijní připojištění prostřednictvím daňového zvýhodnění.
- Penzijní připojištění je díky státnímu dohledu ČNB považováno za velmi bezpečnou investici.
- Možnost změny penzijního fondu v průběhu spoření a to včetně státní podpory a výnosů z hospodaření fondů.
- Možnost výplaty penze ve výši až poloviny naspořených peněz a výnosů již po 15 letech spoření.
- Garance nezáporného zhodnocení čili účastník se nepodílí na případné ztrátě penzijního fondu.

Nevýhody

- Dlouhý časový horizont spoření, neboť při předčasném výběru je přicházeno o státní podporu.
- Nízké zhodnocení vložený finančních prostředků.
- Vklady nejsou pojištěny. (Pojištění-online.info, 2008)

4.7 Výpočet výše spořené částky

Je velmi pravděpodobné, že v budoucnu bude výše vyplácených důchodů velmi nízká a bude nutné vytvořit si vlastní finanční rezervu. Odpověď na otázku: „Kolik je vlastně zapotřebí měsíčně spořit?“, poskytne níže uvedený vzorec. (Finance.iDnes.cz, 2012)

$$a = \frac{S \cdot i}{(1 + i)^n - 1}$$

a = pravidelná platba ve stejné výši

S = celkově naspořená částka

$(1+i)$ = odúročitel udává, na kolik vzroste jednotkový vklad za rok při úrokové sazbě i

n = doba, po kterou je spořeno. (Brázdilová, 2011)

5 PENZIJNÍ SPOLEČNOSTI

Penzijní společnosti, které začaly fungovat k 1. lednu 2013, nahradily dosavadní penzijní fondy. Jsou pod přísným dohledem ČNB a podléhají přísné regulaci, která však má v budoucnu oslabovat. Penzijní společnosti nabízí služby spojené s důchodovým pojištěním ve formě investičních fondů a to: Fond státních dluhopisů, konzervativní, vyvážený a dynamický. Mimo uvedené mohou společnosti nabízet široké spektrum jiných fondů.

Penzijní společnosti, které jsou transformované penzijní fondy, zhodnocují finanční prostředky všech účastníků na důchod. Jedním z nejvýraznějších rozdílů mezi penzijními společnostmi a penzijními fondy jsou mírnější podmínky pro investování penzijních společností.

Penzijní společnosti se účastní pilířů penzijního pojištění prostřednictvím důchodových fondů zastoupených ve II. pilíři a účastnických fondů, které se vztahují k III. pilíři. Pro II. pilíř bylo zavedeno dobrovolné důchodové spoření a pro účast ve III. pilíři je určeno dobrovolné doplňkové penzijní spoření. (Důchody.cz, 2012)

5.1 Dobrovolné důchodové spoření

Druhý pilíř penzijního pojištění je svázán s dobrovolným důchodovým spořením. Hlavním cílem dobrovolného důchodového spoření je umožnit účastníkům diverzifikovat rizika budoucího důchodového zabezpečení.

Dobrovolné důchodové spoření navazuje na I. pilíř tím způsobem, že ekonomicky aktivní obyvatelstvo má možnost individuálního spoření na stáří v kombinaci s I. pilířem. Jak už sám název vypovídá, toto spoření je založeno na základě dobrovolnosti, avšak po vstupu není již možné z něj vystoupit. (Důchody.cz, 2012)

5.1.1 Charakteristika dobrovolného důchodového spoření

Dobrovolné důchodové spoření je upraveno v zákoně č. 426/2011 Sb. o důchodovém spoření. V zákoně o důchodovém spoření je dobrovolné důchodové spoření definováno jako shromažďování a umístění prostředků účastníka důchodového spoření do důchodových fondů obhospodařovaných penzijními společnostmi a převod prostředků účastníka. Dále zákon upravuje práva a povinnosti z důchodového spoření, pojištění důchodu u pojišťovny a výkon dohledu. (Česko, 2011, s. 5586)

Hlavními body, které zákon upravuje, jsou:

- Opt-out systémem.
- Z důvodu snížení odvodu pojistného v případě vstupu do druhého pilíře se účastníkům adekvátně krátí nárok na budoucí starobní důchod.
- Nemožnost vyvázání z druhého pilíře. (Česko, 2011, s. 5586-5614)

5.1.2 Účast v dobrovolném důchodovém spoření

Do systému dobrovolného důchodového spoření se mohou zapojit občané České republiky ve věku 18 až 35 let. Účastníkem se nemůže stát fyzická osoba, které již byl přiznán důchod podle zákona o důchodovém pojištění.

V současné době se může do druhého pilíře penzijního pojištění zapojit kterýkoliv občan České republiky, který není poživitelem starobního důchodu. Tato situace bude však platit pouze do 30. června 2013. Od 1. července 2013 skončí možnost vstupu do II. pilíře pro ekonomicky aktivní občany nad 35 let. (Česko, 2011, s. 5586)

5.1.3 Financování a výplata prostředků z II. pilíře

Opt-out systém

Na tomto systému je založeno fungování financování druhého pilíře penzijního pojištění. Financování tohoto pilíře důchodu se sestává z 3 % z prvního pilíře, o které bude pro účastníky druhého pilíře snížen odvod z hrubé mzdy do státní kasy. Tato 3 % umožní stát lidem posílat na vlastní účet u nově vzniklé penzijní společnosti s podmínkou, že účastník přidá další 2 % ze své hrubé mzdy. Společně se 3 % je do penzijní společnosti odvede jeho zaměstnavatel. Těchto dohromady 5 % bude penzijní společnost investovat dle účastníkem zvolené strategie, avšak bez ručení nezáporného zhodnocení.

Realizace výplaty penzí

Vyplácení penzí z dobrovolného důchodového spoření je možné následujícími třemi způsoby:

- formou doživotní penze, kde výplata skončí smrtí příjemce
- doživotní penzí s pozůstalostní penzí na tři roky, kdy v případě úmrtí příjemce bude po tuto dobu penzi pobírat určená osoba

- vyplácení renty po dobu 20 let, pokud by příjemce během této doby zemřel, stejně jako kdyby zemřel ještě před čerpáním naspořených prostředků, stávají se naspořené peníze součástí dědického řízení. (Česko, 2011, s. 5591-5592)

5.1.4 Investiční strategie v dobrovolném důchodovém spoření

Na začátku spořicí doby si každý účastník zvolí svou investiční strategii, kterou může během spoření kdykoliv změnit. Každá penzijní společnost má zákonnou povinnost nabízet čtyři různé licencované důchodové fondy, lišící se zejména strukturou svého portfolia, a tedy i výnosností a rizikovostí.

- *Důchodový fond státních dluhopisů* investuje do dluhopisů, jejichž emitentem je ČR nebo ČNB, dluhových cenných papírů, jejichž emitentem je členský stát OECD a dluhopisů, jejichž emitentem je Evropský fond finanční stability, Evropská centrální banka, Evropská investiční banka, Světová banka nebo Mezinárodní měnový fond. Očekávaný výnos se má pohybovat mezi 2 až 3 %.
- *Konzervativní důchodový fond* může investovat vložené finanční prostředky stejně jako fond státních dluhopisů s další možností investování do nástrojů peněžního trhu, jejich rating patří mezi ratingové kategorie krátkodobých závazků. Očekávaný výnos by měl být mezi 3 až 4 %.
- *Vyvážený důchodový fond* zaměřuje se na stejné investice jako Konzervativní fond a dále investuje do akcií a podílových cenných papírů. Výnos se očekává ve výši 4 až 7 %.
- *Dynamický důchodový fond* může investovat pouze do investičních nástrojů a vkladů, do kterých může investovat i vyvážený důchodový fond a do cenných papírů vydávaných fondy kolektivního investování. Odhad ročního výnosu se pohybuje mezi 5 až 7 %. (Česko, 2011, s. 5602-5606; MPSV, 2013)

5.2 Dobrovolné doplňkové penzijní spoření

Dobrovolné doplňkové penzijní spoření tvoří třetí pilíř důchodového pojištění. Je upraveno zákonem 427/2011 Sb. o doplňkovém penzijním spoření. Tento pilíř, který byl zaveden 1. ledna 2013, je inovovanou formou penzijního připojištění, které je podrobně popsáno v kapitole 4.

Restrukturalizaci penzijních fondů si vyžádala potřeba zvýšené ochrany vkladů účastníků, která znamená oddělení majetku akcionářů a účastníků. Nově jsou fondy v tomto systému

rozděleny na transformované a účastnické fondy. Třetí pilíř se v reformovaném důchodovém systému liší od penzijního připojištění v bodech, které jsou uvedeny v následující tabulce.

	Penzijní připojištění	Doplňkové penzijní spoření
Poskytovatel	Penzijní fond	Penzijní společnost
Garance zhodnocení	Ano	Ne
Daňové zvýhodnění	Od výše vkladu 6 000 Kč za rok, maximálně 12 000 Kč	Od výše vkladu 12 000 Kč za rok, maximálně 12 000 Kč
Majetek	Společný majetek akcionářů a klientů	Oddělený majetek penzijních společností a fondů
Volba investiční strategie	Ne	Ano
Investiční riziko	Nese penzijní fond	Nese účastník dle zvolené investiční strategie
Poplatky	Bez poplatků (kromě výjimek)	System je zatížen poplatky

Zdroj: vlastní zpracování dle Finance.iDnes, 2012

Tab. 3. Rozdíly mezi penzijním připojištěním a doplňkovým penzijním spořením

Transformovaný fond

Majetek účastníků byl převeden z penzijního fondu do transformovaného fondu pod záštitou penzijní společnosti, který funguje na stejném principu jako bývalé penzijní fondy. V současné době již nelze do těchto fondů vstoupit. Vystoupit a vložené prostředky si ve shodě s penzijním plánem vybrat je možné kdykoliv.

Účastnický fond

Účastnické fondy jsou otevřené pro nové účastníky doplňkového penzijního spoření, ale již bez garance nezáporného zhodnocení zvolené investiční strategie, kterou lze v průběhu trvání smlouvy kdykoliv změnit. Do účastnického fondu lze kdykoliv přestoupit z transformovaného fondu. (O pojištění.cz, 2012)

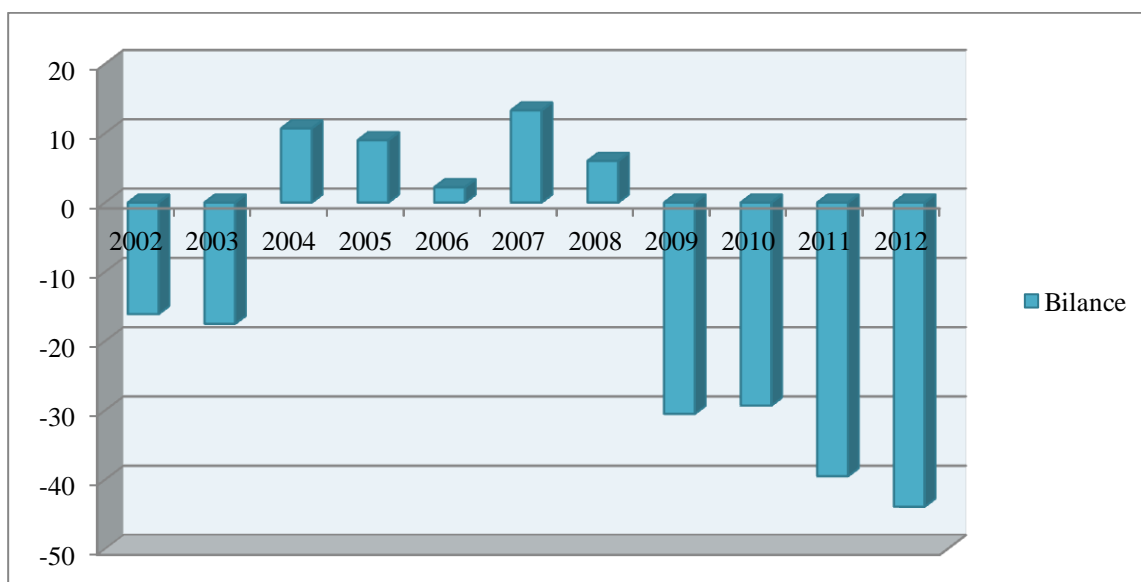
II PRAKTICKÁ ČÁST

6 REALIZACE A ANALÝZA PENZIJNÍ REFORMY

Penzijní systém České republiky, který je založen na průběžném financování, vykazuje dlouhodobě několik hlavních nedostatků. Za tyto hlavní nedostatky lze označit finanční nestabilitu, rovnostářský princip a neschopnost pružně reagovat na dynamické tempo zvyšování počtu obyvatel v důchodovém věku. Za hlavní skutečnosti, které motivovaly všechny vlády České republiky k přípravě a realizaci důchodové reformy, jsou považovány: nepříznivé prognózy demografického vývoje, trvale se snižující poměr ekonomicky aktivních obyvatel k počtu důchodců, neustále rostoucí rozdíly mezi výší průměrné hrubé mzdy a výší průměrného starobního důchodu a negativní působnost přílišné příjmové solidarity důchodového systému.

Největší výpovědní hodnotu o příjmech a výdajích důchodového pojištění má saldo důchodového účtu. Jak je patrné z následujícího grafu, v posledních letech dochází k deficitu důchodového účtu, který se v roce 2012 pohyboval již nad hranicí 40 miliard, což znamená, že chyběla více než desetina potřebných finančních prostředků na vyplácení penzí z průběžného systému. Minusová bilance důchodového účtu byla a je klíčovým impulsem k tvorbě a realizaci důchodové reformy, která by měla důchodový systém stabilizovat a pozměnit tak, aby svou funkci mohl vykonávat nadále i v budoucnu.

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSSZ, 2013

Graf. 3. Saldo důchodového účtu

6.1 Dosavadní vývoj důchodové reformy

Během relativně krátké historie České republiky se dají pozorovat snahy různých skupin, především vládnoucích politických stran, o vytvoření účinné koncepce penzijní reformy. Nejvýraznější změny v penzijním systému a jejich uvedení do praxe zavedla v posledních letech vládní koalice ODS, TOP 09 a LIDEM.

Ani nový koncept důchodové reformy nemůže být považován za všelék na problémovou oblast penzijního systému. Tento systém má svá úskalí a je otázkou, zda se v budoucnosti bude realizovat ve stávající podobě. Reforma by zejména měla vyrovnat objem vybíraných a čerpaných prostředků v důchodovém systému, motivovat občany k účasti na důchodovém systému, respektovat férové přerozdělení zdrojů a zajistit dostatečné důchody pro stávající důchodce.

6.1.1 Vývoj penzijní reformy do roku 2004

Na začátku devadesátých let minulého století, kdy ekonomika České republiky přecházela z centrálně plánovaného hospodářství na hospodářství tržní a stála před mnoha novými ekonomickými problémy, byla tvorba penzijní reformy odsunuta do pozadí zájmu. I když se v polovině devadesátých let začalo o penzijní reformě mluvit, žádná z tehdejších vlád se kvůli ožehavosti tohoto tématu neodvážila k razantnějším krokům a změnám v oblasti důchodového systému.

V době, kdy se začaly objevovat první signály o neudržitelnosti průběžného systému financování (PAYG) z důvodu nepříznivého vývoje demografické situace a rostoucí skupiny lidí v důchodovém věku bylo zřejmé, že odpovědnost za životní úroveň občanů v důchodovém věku nemůže již plnou měrou ležet pouze na bedrech státu. Z důvodu vzniku deficitů důchodového účtu přijímaly tehdejší vlády opatření, která měla zajistit vyrovnání schodků důchodového účtu. Za příklad opatření, která měla řešit neutěšenou situaci důchodového systému, můžeme jmenovat: parametrické změny prvního pilíře, prodlužování věkové hranice pro odchod do důchodu, zvyšování sazeb sociálního zabezpečení, atd. Tyto řešení se dají označit jako neefektivní, protože, jak už je dnes zřejmé, nevedla k očekávanému výsledku. Již tehdy se však měly přijímané opatření zaměřovat spíše na přenesení odpovědnosti finančního zabezpečení v seniorském věku ze státu na jednotlivce.

V roce 1994 bylo zavedeno v České republice fungování penzijního připojištění, které dalo možnost vzniku třetího pilíře. Na vznik zákona o penzijním připojištění navazuje v roce 1996 nová právní úprava důchodového pojištění společně s vytvořením zvláštního účtu důchodového pojištění v rámci státních finančních aktiv. V tomto období se objevují v poslanecké sněmovně první diskuze o možnosti zavedení třípilířového penzijního systému, ve kterém by hlavní roli hrály penzijní fondy jako nositelé povinného pojištění. Posléze však byly veškeré návrhy těchto změn zamítnuty s odůvodněním nedůvěryhodnosti penzijních fondů a existence vysokého rizika pro klienty. (MPSV, 2010; Krebs, 2010, s. 230)

Mezi lety 1997 až 2000 byly provedeny změny a novely zákonů o důchodovém pojištění a penzijním připojištění, které se snažily odstranit dosavadní nedostatky a zefektivnit tak oba systémy. V tomto období se penzijní systém začíná poprvé potýkat s deficitem, což vyvolalo odezvu v podobě předložení prvních návrhů důchodových změn zejména v podobě zvýšené pojistné sazby důchodového pojištění, které však byly parlamentem nakonec odmítnuty. (Krebs, 2010, s. 230)

V roce 2000 byl přijat návrh novely zákona týkající se redukcí důchodů při předčasném odchodu do důchodu a zvýšení zvýhodnění za práci po věkové hranici bez pobírání důchodu. Novela vstoupila v platnost 1. ledna 2001.

Rok 2003 je ve znamení přijetí parametrických změn, které vstoupily v platnost na počátku roku 2004. Parametrickými změnami se rozumí změny upravující současný důchodový systém. Soubor parametrických změn tvořilo: zvyšování věkové hranice pro nárok na starobní důchod stejným tempem i po roce 2007, omezení možnosti předčasného odchodu do starobního důchodu zrušením dočasně kráceného předčasného důchodu, redukce náhradních dob pojištění, rozdělení samostatné výdělečné činnosti na hlavní a vedlejší a zvýšení sazby pojistného na důchodové pojištění z 26% na 28 %. (Krebs, 2010, s. 231-232)

6.1.2 Vývoj důchodové reformy v posledním desetiletí

Na jaře roku 2004 se stává otázka důchodové reformy stále palčivější, a proto byl sestaven na základě jednání předsedů politických stran zastoupených v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR výkonný tým, který se zabýval problematikou důchodů a přípravou důchodové reformy. V čele výkonného týmu stál Vladimír Bezděk, od něž se

vyvinul název výkonného týmu tzv. Bezděkova komise. Tým Bezděkovy komise byl tvořen odborníky, kteří byli vybíráni napříč politickým spektrem.

V prvním pololetí roku 2005 se Bezděkova komise zabývala návrhy důchodové reformy vypracované jednotlivými politickými stranami. Tyto návrhy byly posléze analyzovány a podrobně okomentovány v Závěrečné zprávě. Hlavní závěry a doporučení komise expertů byly následující:

- Nevyhnutelnost realizace výrazných parametrických změn důchodového systému.
- Setrvalá tendence zvyšování věku odchodu do důchodu.
- Snížení sazby na důchodové pojištění, které by v důsledku snížilo náklady na trhu práce.
- Vytvořit motivaci k setrvání na trhu práce i po dosažení důchodového věku prostřednictvím snížení pojistného pro pracující pojištěnce v důchodovém věku.
- Snížení objemu příjmové solidarity v prvním pilíři, které by znamenalo redukci částky odváděné do státního pilíře a odvody do druhého pilíře s kapitálovým spořením.
- Valorizace důchodů dle vývoje inflace.
- Doporučení naléhavě řešit potíže spojené se třetím pilířem. (MPSV, 2005)

Bezděkova komise byla nakonec v červnu 2005 rozpuštěna, a to i přes odpor některých politických stran, které měly zájem na další spolupráci a tvorbě důchodové reformy. Ačkoli komise vytvořila pět návrhů možného vývoje důchodové reformy, nebyl žádný z vypracovaných návrhů nakonec uveden do praxe. (Pojištěno.cz, 2012)

Po volbách v roce 2006 bylo rozhodnuto o průběhu důchodové reformy ve třech etapách:

1. etapa – parametrické změny průběžného systému

První etapa důchodové reformy neboli malá důchodová reforma odstartovala v roce 2008 schválením novely zákona o důchodovém pojištění. Hlavními změnami, které tato novela zákona upravuje je zvýšení důchodového věku až na 65 let u mužů a žen, které nevychovaly žádné dítě nebo jedno dítě, a 62 až 64 let u žen (podle počtu vychovaných dětí), pokud vychovaly aspoň dvě děti. Další novou podmínkou pro vznik nároku na důchod je i postupné prodlužování potřebné doby pojištění až na 35 let. (MPSV, 2008)

2. etapa – změna dobrovolného penzijního připojištění

K hlavním bodům druhé etapy patří vytvoření rezervního důchodového fondu a změny systému penzijního připojištění se státním příspěvkem spočívající v oddělení majetku penzijních fondů a účastníků, včetně možnosti poskytovat různě zaměřené penzijní plány ke zvýšení motivace k vyšším příspěvkům a vyšší participaci zaměstnavatelů a v podpoře čerpání doživotních penzí z penzijního připojištění. (MPSV, 2008)

3. etapa – zavedení dalšího dobrovolného spořicího pilíře penzijního systému

Tato etapa důchodové reformy byla spuštěna společně s druhou etapou 1. ledna 2013. Třetí etapa znamená zavedení tolik diskutovaného druhého pilíře a uvedení systému opt-out do praxe, tedy vyvedení části odvodu důchodového pojištění ze státního důchodového účtu na individuální účet účastníků.

Po pádu Topolánkovy vlády a nástupu úřednické vlády nebylo možné z důvodu omezených pravomocí prozatímní vlády pokračovat v reformování penzijního systému. Úřednická vláda se proto zaměřila na pokračování příprav realizace důchodové reformy, což nakonec v roce 2010 vyústilo ve vznik poradního expertního sboru, jehož vedl Vladimír Bezděk a který se snažil navázat na Bezděkovu komisi. Doporučení expertní komise v oblasti penzijní reformy pro následující vládu mělo tyto hlavní body:

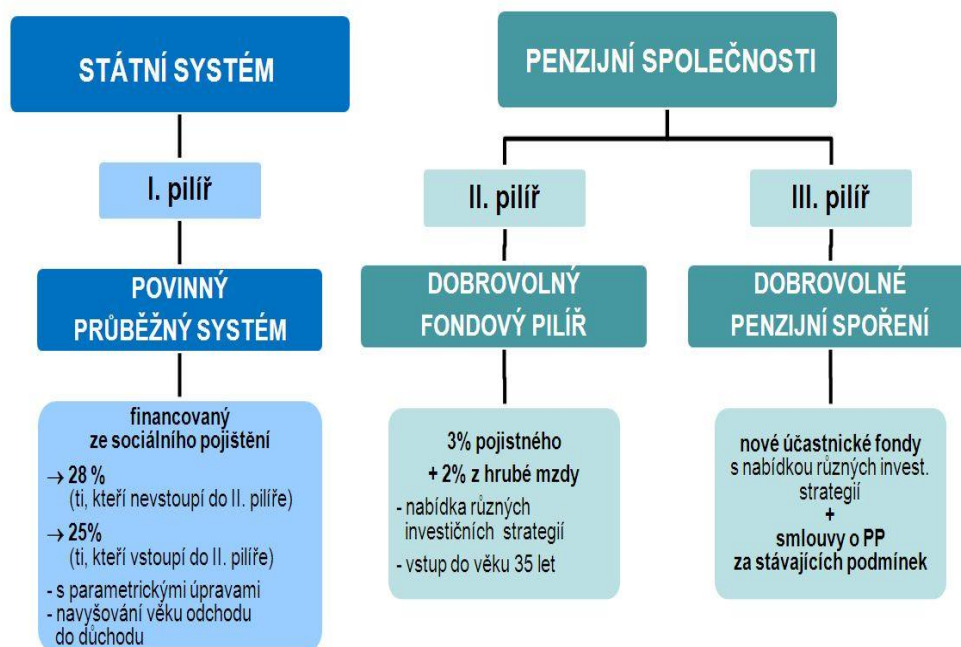
- snížení odvodů na sociální pojištění ze současných 28 % na 23 %
- zavedení jednotné sazby DPH ve výši 19 %
- snížení stropu pro placení sociálního pojištění
- pozdější odchod do důchodu
- valorizovat důchody jen podle vývoje inflace
- zrušení vdovských a vdoveckých důchodů. (Krebs, 2010, s. 239)

6.1.3 Realizace velké důchodové reformy

Poslední fází důchodové reformy je tzv. velká důchodová reforma, která se vyznačuje zavedením druhého a třetího pilíře penzijního systému, a jejíž obsah měl dosáhnout široké shody napříč celým politickým spektrem. Nakonec byla dohoda o důchodové reformě výsledkem svérázného kompromisu tří politických stran. Po schválení principů reformy na začátku dubna 2011 byli požádáni ministři financí a sociálních věcí, aby promítlí velkou důchodovou reformu do znění právních předpisů. Následně vznikají návrhy třech nových zákonů: zákon o důchodovém spoření, zákon o doplňkovém penzijním spoření a zákon, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona

o důchodovém spoření a zákona o doplňkovém penzijním spoření. (Vostatek, Vysoká škola finanční a správní, 2012)

Tyto normy předala vláda v polovině roku 2011 k projednání Poslanecké sněmovně. I přes nesouhlas opozice schválila sněmovna zákony o důchodové reformě v předložené podobě. Později však senát, ve kterém dominuje opozice, předložené zákony zamítl a vrátil sněmovně zpět k projednání. Svůj skeptický postoj k důchodové reformě vyjádřil i tehdejší prezident Václav Klaus, který zákony ve stanovené době nepodepsal a ani je nevrátil zpět sněmovně. Po podpisu premiéra byly zákony vyhlášeny ve Sbírce zákonů s účinností od 1. ledna 2013. Nicméně Václav Klaus na podzim roku 2012 vetoval klíčovou prováděcí normu k důchodové reformě, která umožňovala prozatímně přijímat platby pojistného prostřednictvím finančních úřadů až do okamžiku spuštění jednoho inkasního místa. Tehdejší prezident své veto odůvodnil nejednotností názorů ohledně důchodové reformy v odborných kruzích, na politické scéně i ve společnosti. Mezi dalšími důvody uvedl nárůst schodku penzijního systému v případě prosazení reformy, který by musel být financován dalším zvyšováním daní, což je neúnosné. Nakonec však bylo prezidentovo veto poslaneckou sněmovnou přehlasováno. (Právo, 2012)

Zdroj: Česká spořitelna, 2012

Obr. 2. Penzijní systém ČR od 1. ledna 2013

V listopadu 2012 oznámil největší hráč na českém finančním trhu ING Penzijní společnost svou neúčast ve druhém pilíři reformovaného penzijního systému. Důvodem k rozhodnutí byla neexistence širšího společenského a politického konsenzu, který s sebou nese riziko zrušení druhého pilíře v případě volebního vítězství levicových stran. Při vstupu do druhého pilíře se ING Penzijní fond obával rizika v podobě ztráty důvěry klientů, poškození investic akcionářů a dobrého jména. Po vzoru ING se rozhodly nevstoupit do druhého pilíře penzijní reformy i tři další poměrně velké finanční společnosti: Aegon Penzijní společnost, Conseq penzijní společnost a AXA penzijní společnost. (iDnes.cz, 2012)

Z odborného hlediska se nikdo k velké důchodové reformě nehlásí, což je symptomem chybějícího ekonomického fundamentu této důchodové reformy. Argument diverzifikace finančního zabezpečení není argumentem pro rozčlenění povinného pojistného starobního pilíře na dva pilíře, jeden veřejný a druhý soukromý. Podle této logiky by se tedy muselo následně rozdělit i zdravotní pojištění. Diverzifikace úspor či investic je smysluplná u bohatších osob, které nechtějí své volné peněžní prostředky vložit do svého podnikání. Více než 90 % dospělých osob však tento problém nemá; rozhodující většina pojištěnců se pravděpodobně nebude zabývat vyhledáváním těch nejlepších penzijních fondů a podrobnou analýzou jejich portfolia a nejbližší krátkodobou investiční strategií.

Při bližším pohledu na historii tvorby penzijní reformy je zřejmé, že hlavním strůjcem jejího vzniku je Vladimír Bezděk, který až do roku 2010 působil na pozici generálního ředitele Aegon Penzijní společnost. Bez povšimnutí nemůže zůstat ani další jméno v Bezděkově komisi, kterým je Jiří Rusnok, předseda představenstva ING Penzijní společnost. Spojení výše uvedených jmen s tvorbou důchodové reformy dává bohužel celému nově vytvořenému systému punc lobbistického projektu. Přičemž ve prospěch tohoto tvrzení hovoří nedoporučení Bezděkovy komise ke vzniku tzv. default fondu, do něhož by byly automaticky převáděny prostředky v teoreticky dobrovolném systému opt-out – pokud by se klient iniciativně nerozhodl jinak. (Vostatek, Vysoká škola finanční a správní, 2012)

6.1.4 Volební programy politických stran ve vztahu k důchodové reformě

V roce 2010, kdy vrcholila intenzita práce na tvorbě důchodové reformy, se konaly volby do poslanecké sněmovny. Tudíž i volební programy jednotlivých politických stran se pomyslně dotýkaly tohoto tématu. S ohledem na blížící se volební rok 2014 přicházejí

opět politické strany s novými volebními programy, v nichž je možno pozorovat i náznak možného dalšího vývoje problematiky reformy důchodového systému.

ČSSD

Do voleb v roce 2010 vstupovala ČSSD pod vedením Jiřího Paroubka se sliby: garance státního důchodu na úrovni 55 % průměrné hrubé mzdy a jeho každoroční valorizace, vyplácení mimořádných 13. důchodů ve výši 2 400 Kč z dividend ČEZ, zavedení minimálního důchodu pro samostatně žijícího důchodce ve výši 1,2 násobku životního minima a dřívější odchod do důchodu u rizikových povolání. Všechna tato volební populistická opatření by ale v případě uvedení do praxe bohužel vedla k devalvaci a zhroucení již tak křehkého a schodkového důchodového systému.

Z dnešního pohledu, kdy agentury podle posledních výzkumů předpovídají ČSSD jasné vítězství ve volbách, je nutné položit si otázku: „Co se stane v roce 2014 s druhým pilířem, když bude ČSSD vládní politickou stranou a bude usilovat o jeho avizované zrušení?“ Odpověď není nikterak jednoduchá. Po zrušení druhého pilíře by pravděpodobně následovaly žaloby na stát kvůli ohrožení nebo zničení investic. Předseda ČSSD, Bohuslav Sobotka, naznačil, že by stát lidem naspořené peníze převedl z druhého do třetího pilíře, což je pro většinu penzijních společností nepředstavitelné a neproveditelné. Podle asociace penzijních fondů by jediným možným řešením mohlo být vrácení peněz účastníkům druhého pilíře nikoliv však jejich převedení do třetího pilíře. A v tom je právě ten problém. Lidem by se musela vrátit celá naspořená částka: tedy 2 %, která dávali sami, i 3 %, která vyváděli ze státu. Vedle plánovaného zrušení druhého pilíře je zamýšlena fixace věku pro odchod do důchodu ve věku 67 let a valorizace důchodů plně zohledňující inflaci. (ČSSD, 2013)

KSČM

Pod vedením Vojtěcha Filipa slibovali Komunisté svým voličům ve volbách v roce 2010 důchodovou reformu postavenou na těchto bodech: povinný důchodový systém pro všechny občany, který bude dávkově definovaný a průběžně financovaný, systém odrážející příjmovou i generační solidaritnost, regulovatelný systém s garancí státu a starobní důchod na minimální úrovni 40 % průměrné hrubé mzdy. V podstatě tato strana svým voličům slibovala do té doby fungující systém, který by nepřinesl žádnou inovaci a řešení problémových stránek důchodového systému a vedl by ke konzervaci problémů s oddálením nutného řešení.

Do voleb v roce 2014 jdou Komunisté v oblasti důchodové politiky se sliby: zastavit zvyšování hranice odchodu do důchodu, nekrátit důchod při odchodu do předčasného starobního důchodu a podporu třetího pilíře. (KSČM, 2013)

ODS

Favorit voleb v roce 2010 v čele s lídrem Petrem Nečasem sliboval svým voličům progresivní důchodovou reformu, která by do budoucna zbavila české seniory extrémní závislosti na státem organizovaném průběžném systému. Toho chtěla ODS dosáhnout prosazením různých forem penzijního připojištění a spoření na důchod včetně většího zapojení zaměstnavatelů a konkurence penzijních plánů. Ve volebním programu již dominuje myšlenka prosazení systému opt-out v podobě vyvedení 4 % z povinného důchodového odvodu a doplacení 2 % do důchodových fondů. Fondové hospodaření je preferováno na bázi partnerství veřejného a soukromého sektoru s důsledným dozorem státu, přičemž by bylo možné spořit i v jednom státním fondu se státní garancí. Je škoda, že se po vstupu do vlády nepodařilo ODS prosadit spoření na důchod i ve státním tzv. default fondu, jelikož by existence této možnosti spoření nevrhala na důchodovou reformu v dnešní podobě stín a zdání částečné privatizace důchodového systému a zároveň by možností spoření v default fondech nabyla důchodová reforma v očích veřejnosti větší důvěryhodnosti a nakonec i větší účasti v novém systému.

V současné době považuje ODS tvorbu důchodové reformy za ukončenou a momentálně nemá zařazené další reformní kroky v hlavních programových prioritách pro příští volby. Pouze komentuje zamýšlený krok ČSSD zrušit druhý pilíř, čímž by Sociální demokraté podle ODS uvrhli lidi s nízkými příjmy v penzi do chudoby. (ODS, 2013)

TOP 09

Volební program strany reprezentovaný Karlem Schwarzenbergem a straníky TOP 09 byl zaměřen v oblasti důchodové reformy na transformaci dosavadního systému, která by znamenala vznik vícesložkového systému. Za nedílnou součást reformy považovala TOP 09 plnou informovanost veřejnosti o nutnosti reformy a individuálního spoření na důchod, čehož mělo být dosaženo předáním informací od ČSSZ plátcům pojištění. Tyto informace o výši zaplaceného pojistného a propočtu budoucího vypláceného důchodu na základě stávajícího mechanismu se měly stát pro občany motivací pro individuální tvorbu úspor na důchodový věk. Nový vícesložkový systém chtěla strana TOP 09 utvořit z průběžného dosavadního systému a z dobrovolného kapitalizačního systému, který bude

fungovat na principu 24 % odvodu do státního průběžného systému a 6 % odvodu na individuální kapitalizační účet, eventuálně ještě odvodu 2 % vlastním rodičům na jejich starobní důchod. Výpadek příjmu průběžného systému financování důchodů kvůli systému opt-out, by vláda pokryla z aktiv společnosti ČEZ nebo z nepřímých daní.

Z dnešního pohledu již víme, že tento plán reformy se podařil zčásti prosadit a uvést do praxe. Rozdíly mezi plánem a realitou spočívají pouze ve výši procentních sazeb a v neuzákonění adresovaných 2 % sazby důchodového odvodu rodičům. V současnosti nemá strana TOP 09 zveřejněnou svoji strategii v oblasti důchodového pojištění, ale dají se předpokládat návrhy postupných parametrických úprav průběžně financovaného základního důchodového pojištění. (TOP 09, 2013)

VV

Věci veřejné se svým předsedou Vítem Bártou ve svém volebním programu v roce 2010 slibovaly vyvinout úsilí ohledně důchodové reformy tak, aby nový systém byl tříšložkový. Tedy podoba reformy z dílny Věcí veřejných byla obdobou letos zavedeného nového důchodového systému. Tříšložkový důchodový systém se tedy měl podle návrhu skládat ze: stávajícího průběžného systému financování z odvodů na sociální pojištění, možnosti spoření 4 % z odvodů na sociální pojištění v jediném státním penzijním fondu, a soukromého komerčního penzijního připojištění. Ve volebním programu se také vyskytl slib voličům, kterým chtěli „Věčkaři“ uzákonit věkovou hranici odchodu do důchodu na 65 letech, která by se již neměla dále zvyšovat. Cílem důchodové reformy měla být minimální jednotná starobní dávka a vyšší podíl individuálního spoření.

V současné době se Věci veřejné snaží prosadit novelu zákona o pojistném na sociální zabezpečení. Návrh počítá s tím, že děti budou moci přispívat na důchod svým rodičům 1 % ze svého sociálního pojištění, což měsíčně představuje průměrně 250 Kč. V případě přijetí návrhu dojde k daňové asignaci poplatníka pojistného na své rodiče. Cílem tohoto návrhu novely zákona je snížit dopady zvýšení DPH a kompenzace nízké valorizace důchodů. (VV, 2013)

6.2 Úskalí důchodové reformy

Téma důchodové reformy je v současné době i vzhledem k jejímu nedávnému spuštění vysoce aktuální, jelikož do budoucna bude ovlivňovat životy nás všech. Musíme si položit otázku, zda jsme ochotni akceptovat argumenty politiků obhajující důchodovou

reformu jako jediné správné řešení neuspokojivé bilance důchodového účtu. Přinesou změny v důchodovém systému řešení dané situace, zlepšení a pozitivní výhled do budoucna? Reformovaný důchodový systém ovšem disponuje i svými slabými místy, na která by hlavně zájemci o účast ve druhém pilíři neměli zapomínat.

Za rizika nového důchodového systému je možno považovat:

- Vytvoření nedostatečně velkého investičního polštáře vzhledem k relativně nízké procentuelní sazbě příspěvků placených do druhého pilíře.
- Nemožnost změnit své rozhodnutí a ze systému druhého pilíře vystoupit.
- Systém druhého a třetího pilíře je zatížen poplatky penzijním společnostem.
- Nemožnost čerpat část ani celou naspořenou částku druhého pilíře před vstupem do starobního důchodu.
- Přenesení investičního rizika na klienta.
- Riziko záporného zhodnocení.
- V případě nedodržení minimální délky pojištění, která bude od roku 2019 činit alespoň 35 let, zaniká nárok na výplatu naspořené částky z druhého pilíře z penzijního fondu. (Česko, 2011, s. 5586-5623)

Mezi kritizované skutečnosti, které se pojí se spuštěním důchodové reformy, je zvýšení DPH. Od 1. ledna 2013 bylo zvýšeno DPH na 15% a 21 %. Zvýšení DPH má kompenzovat výpadek příjmů důchodového účtu z důvodu vstupu pojištěnců do druhého pilíře a následného vyvedení 3 % z povinného odvodu ze státního pilíře na soukromé penzijní účty. Zvýšení DPH s sebou bohužel nese i vyšší inflaci.

7 STAROBNÍ DŮCHOD V PRAXI

Smyslem důchodového pojištění je poskytnout finanční zabezpečení pro všechny případy dlouhodobého ohrožení následkem sociální události, při které dochází ke ztrátě zdroje obživy a schopnosti si takový zdroj opatřit. Mezi takové situace je možné zahrnout i odchod do důchodu.

Starobní důchod je obligatorní dávkou, která je odvozena z příjmu z výdělečné činnosti. Výši této dávky lze tedy dřívějším přičiněním příjemcem ovlivnit.

7.1 Výpočet výše penze

Základními faktory pro výpočet důchodu jsou dosažení důchodového věku a získání potřebné doby pojištění. Právě druhý z jmenovaných faktorů se v poslední době ukazuje být problematický a potřebná doba pojištění může žadatelům o důchod chybět i v případě, že byli plátcí důchodového pojištění po požadovanou dobu, která v roce 2013 činí 29 let pojištění. Je to způsobeno tím, že v osobním listu na důchod v centrální evidenci ČSSZ nejsou zaneseny doby pojištění, jelikož do roku 2004 neexistovala zákonná povinnost zaměstnavatelů evidenční listy důchodového pojištění za své zaměstnance vystavovat. I přes chybějící evidenci dob pojištění, lze tyto doby doložit např. předložením pracovní smlouvy, zápočtového listu nebo výplatní pásky. V případě, že žadatel není schopen chybějící dobu pojištění prokázat, bude mu krácen důchod.

Dalšími veličinami jsou:

- *Výpočtový základ*, který je zkráceným osobním vyměřovacím základem.
- *Základní výměra*, která činí 9 % průměrné mzdy, pro rok 2013 je tato částka 2330 Kč.
- *Roční vyměřovací základ* získáme vynásobením příjmů v daném roce koeficientem nárůstu všeobecného vyměřovacího základu.
- *Vyloučené doby*, jejichž délka se uvádí v kalendářních dnech a představují počet dnů dočasné pracovní neschopnosti a dobu karantény, dobu ošetřování dítěte a dobu před porodem.
- *Redukční hranice*, které byly již podrobně vysvětleny v kapitole 2.3.

7.1.1 Modelový příklad

Pojištěnec dovršil důchodový věk 30. března 2013 a k tomuto dni získal celkem 45 roků doby pojištění a zároveň k tomuto dni také žádá o přiznání starobního důchodu. V rozhodném období, tj. v období 1986 až 2012, pobíral v letech 1988, 1993 a 1997 celkem po 49 dnů nemocenské. Výpočet důchodu je následující:

Nejprve je třeba zjistit výdělků (vyměřovací základy) za jednotlivé kalendářní roky rozhodného období, a poté je vynásobit koeficientem nárůstu všeobecného vyměřovacího základu pro rok 2013 (KNVVZ), abychom získali roční vyměřovací základy (RVZ). Poté se provede součet těchto ročních vyměřovacích základů a podle vzorce se vypočte osobní vyměřovací základ.

Rok	Roční příjem (v Kč)	KNVVZ	RVZ	Vyloučená doba
1986	45 502	8,733	397 351	
1987	47 256	8,554	404 214	
1988	49 824	8,363	416 678	10
1989	52 000	8,165	424 585	
1990	77 697	7,877	612 011	
1991	96 315	6,826	657 427	
1992	127 891	5,574	712 800	
1993	146 115	4,450	650 153	28
1994	153 849	3,753	577 457	
1995	162 000	3,167	513 103	
1996	201 800	2,675	539 815	
1997	206 276	2,420	499 167	
1998	214 950	2,214	475 813	
1999	215 387	2,045	440 531	11
2000	219 435	1,919	421 030	
2001	236 517	1,768	418 162	
2002	241 933	1,648	398 585	
2003	247 785	1,544	382 456	
2004	251 891	1,448	364 612	
2005	256 472	1,376	352 931	
2006	264 934	1,291	342 003	
2007	271 415	1,202	326 349	
2008	275 869	1,112	306 711	
2009	280 015	1,074	300 848	
2010	284 612	1,055	300 351	
2011	289 700	1,032	298 826	
2012	296 693	1,000	296 693	
Úhrn			11 830 664	49

Zdroj: vlastní zpracování

Tab. 4. Přehled příjmů a vyloučených dob

Další údaj potřebný k výpočtu důchodu je počet kalendářních dnů (KD) připadající na rozhodné období, tj. 1986 až 2012. V tomto období bylo celkem 9 862 kalendářních dnů. K výpočtu je potřeba znát počet vyloučených dnů (VD), kterých je v tomto případě 49. K tomu aby bylo možné vypočítat osobní vyměřovací základ (OVZ) je nutné znát průměrný počet dní v měsíci, který činí 30,4167. S těmito údaji bude vypočítán OVZ po dosažení do vzorce:

$$OVZ = 30,4167 \cdot \frac{\text{úhrn RVZ}}{KD - VD}$$

$$OVZ = 30,4167 \cdot \frac{11\,830\,664}{9\,862 - 49} = 36\,671$$

Osobní vyměřovací základ tedy činí 36 671 Kč a nyní je potřeba provést jeho redukci s použitím redukčních hranic, tj. 11 389 + 27 % z rozdílu částek 11 389 a 30 026 + 19 % z rozdílu částek 36 671 a 30 026 (konkrétně 11 389 + 5 032 + 1 263 = 17 684). V tomto případě tedy výpočtový základ činí 17 684 Kč. Nyní je možné dosadit do vzorce a vypočítat výši starobního důchodu:

$$S = ZV + \left(\frac{CDP \cdot 1,5}{100} \cdot VZ \right)$$

$$S = 2\,330 + \left(\frac{45 \cdot 1,5}{100} \cdot 17\,684 \right) = 14\,267$$

Starobní důchod bude v tomto případě činit 14 267 Kč měsíčně.

V případě, že by se pojištěnec rozhodl pracovat i po dosažení důchodového věku a žádost o přiznání důchodu by podával až např. 1. července 2013, bude postup výpočtu starobního důchodu následující:

$$S = ZV + \left(\frac{CDP \cdot 1,5}{100} \cdot VZ \right) + \left(\frac{1 \cdot 1,5}{100} \cdot VZ \right)$$

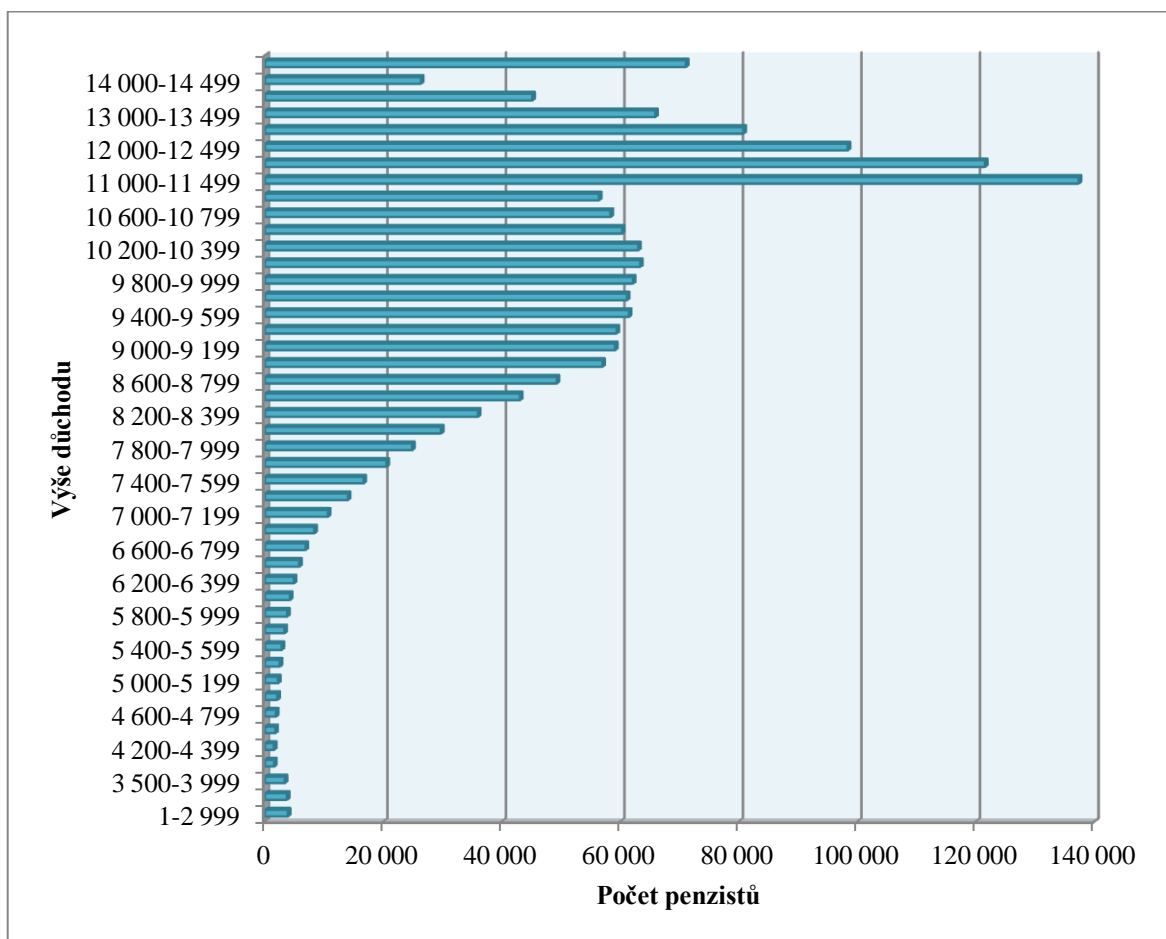
$$S = 2\,330 + \left(\frac{45 \cdot 1,5}{100} \cdot 17\,684 \right) + \left(\frac{1 \cdot 1,5}{100} \cdot 17\,684 \right) = 14\,533$$

Pokud by dotyčný člověk pracoval ještě 2 měsíce po dosažení důchodového věku, byl by jeho starobní důchod o 266 Kč měsíčně vyšší. Z výše uvedených výpočtů je zřejmé, že z hlediska výše důchodu bude vždy vyšší důchod pojištěnce, který pracoval i po dosažení důchodového věku.

7.2 Struktura penzistů podle výše důchodu

Průměrný důchod činil v loňském roce 10 765 Kč. Tuto, případně vyšší částku, pobíralo podle ČSSZ přibližně 54 % penzistů. Právě tím, že na průměrný a vyšší důchod dosáhne každý druhý penzista, se diametrálně liší penzisté od pracujících, kterých na průměrnou a vyšší mzdu dosáhne pouze jedna třetina.

Na první pohled se může zdát, že životní úroveň českých seniorů je vysoká. Vzhledem k tomu, že průměry jsou čísla zavádějící, je nutné se na celou tuto problematiku podívat i z jiného úhlu pohledu. Je známo, že v současné době žije v České republice přibližně 2 300 000 penzistů, z nichž tedy asi 1 200 000 dostává průměrný a vyšší důchod, ale co zbylých 1 100 000 seniorů, jak vysoká je jejich penze? Tuto otázku zodpovídá následující graf.

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSSZ, 2012

Graf. 4. Penzisté dle výše důchodu

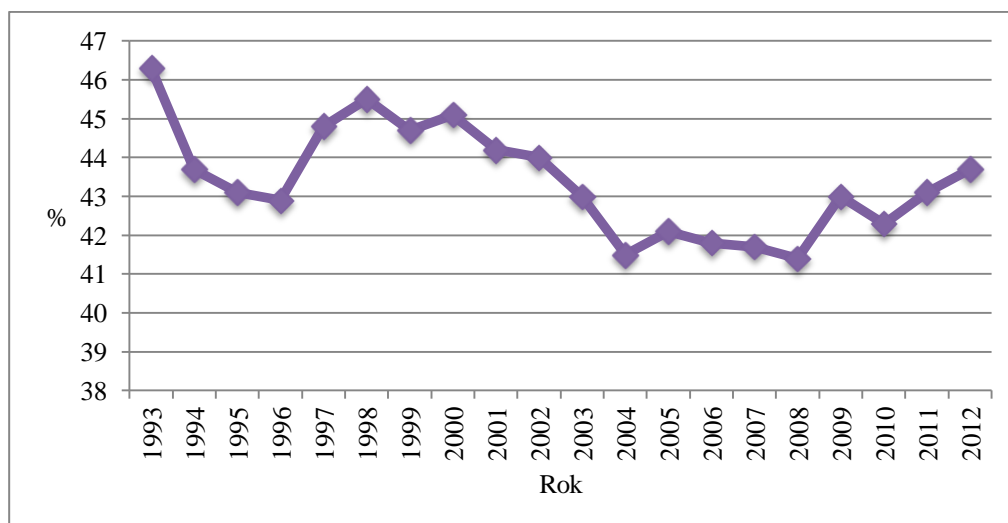
Z grafu je patrné, že opravdu nejpočetnější skupinu tvoří senioři, jejichž penze se pohybuje v rozmezí mezi 11 000 Kč až 12 000 Kč. Druhou nejsilnější skupinu tvoří penzisté, kteří přijímají nižší než průměrnou penzi a jejichž výše důchodu je mezi 8 800 Kč až 10 600 Kč. Ovšem nejvíce alarmující skutečností vyplývající z grafu jsou senioři, jejichž penze nedosahuje ani výše životního minima. V této sociálně nejslabší a nejohroženější skupině se nachází asi 7 500 českých seniorů. Tato skutečnost je v rozporu s tím, že podle způsobu výpočtu důchodu nemůže být žádný důchod nižší než životní minimum. Realita vyplácených nižších důchodů než je životní minimum může být způsobena tím, že senioři, kterým jsou nízké důchody vypláceny, nesplnili potřebnou dobu pojištění, což může být případ žen v domácnosti nebo lidí, kteří byli dlouhodobě nezaměstnaní atd. Dalším důvodem existence vyplácení nízkých důchodů pod úroveň životního minima je výplata důchodů do zahraničí českým emigrantům v důchodovém věku žijícím v Evropské unii, kteří ve většině případů také nesplňují potřebnou dobu pojištění a je jim taktéž důchod krácen.

7.3 Poměr výše penze k příjmům ekonomicky aktivního obyvatelstva

V roce 2012 dosahoval průměrný důchod ve výši 10 765 Kč 43,7 % průměrné hrubé mzdy, která činila 24 626 Kč. Jedná se o hrubý poměr, který je však velmi nepřesný. Přesnější by bylo porovnávat průměrný důchod s průměrnou čistou mzdou, protože důchody jsou v drtivé většině vypláceny čisté a již se z nich neodvádí sociální pojištění, zdravotní pojištění a daň z příjmu jako z mezd. Čistou mzdou se rozumí částka, kterou dostane zaměstnanec od svého zaměstnavatele na bankovní účet. Když budeme brát v úvahu, že člověk, který v loňském roce pobíral průměrnou mzdu a nemá děti, případně má již děti výdělečně činné, není invalidou ani držitelem průkazu ZTP a proto z těchto důvodů neuplatňuje slevu na dani, dostával měsíční čistou mzdu 19 036 Kč, tak potom bude činit průměrný měsíční důchod 56,6 % průměrné měsíční čisté mzdy.

Navzdory snižování valorizace důchodů a parametrickým úpravám pozorujeme v posledních letech vzestup poměru průměrných důchodů k průměrným mzdám. Tento trend je způsoben zpomalením tempa růstu průměrných mezd kvůli ekonomické krizi, což zdánlivě vylepšuje poměr průměrných důchodů a průměrných mezd. Tato situace je znázorněna v následujícím grafu.

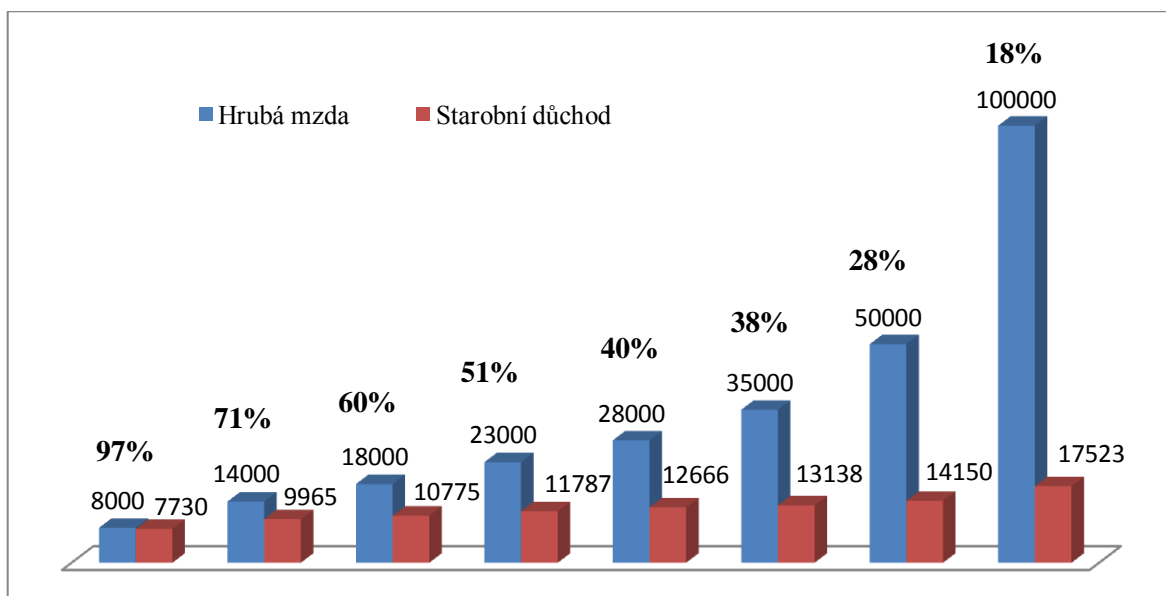

Zdroj: vlastní zpracování dle MPSV, 2012

Graf. 5. Vývoj poměru průměrného důchodu k průměrné hrubé mzdě v letech 1993 až 2012

Současný důchodový systém je velmi rovnostářský a je zajímavé sledovat, jak vysoký důchod dostávají lidé, kteří byli v ekonomicky aktivním věku rozřazeni do rozdílných příjmových skupin. Jak velké rozdíly jsou v důchodech seniorů, jejichž mzdy patřily do nejnižších příjmových skupin a seniorů, jejichž mzdy byly naopak vysoce nadprůměrné, ukazuje následující graf.

Zdroj: Kapitol, 2012

Graf. 6. Současný výpočet starobních důchodů vzhledem k příjmům v době ekonomické aktivity po 45 letech pojištění

Z grafu je patrné, že ač mezi nejnižším a nejvyšším příjmem je rozdíl 92 000 Kč, tak mezi důchody počítané z nejnižšího a nejvyššího příjmu je rozdíl pouze 9 793 Kč. Tento malý rozdíl v důchodech je dán rovnostářským principem důchodového systému, který by jinak byl neudržitelný. Dalším zajímavým faktem vyplývající z grafu je velikost důchodu v případě, že senior v době ekonomické aktivity pobíral pouze minimální mzdu. Poměr minimální mzdy a následného důchodu je 97 %, což je vzhledem k nízké částce a neustále se zvyšujícím životním nákladům adekvátní a v podstatě tento senior odchodem do důchodu nezaznamená pokles životní úrovně. Opačná situace ale nastává v případě člověka, který měl nadprůměrnou mzdu, jmenovitě 100 000 Kč. Příjmy tohoto seniora se v podobě penzí propadnou o 82 % a pokles životní úrovně je již značný. Ovšem výše příjmu v ekonomicky aktivním věku poskytovala možnosti tvorby finančních rezerv a zajištění pro důchodový věk, kterými lze vyrovnat náhlý markantní pokles příjmů.

7.4 Odhad výše penze budoucích důchodců

Z hlediska možného budoucího vývoje státních důchodů v České republice je očekáván strmý propad. Očekává se, že průměrný důchod vzhledem k průměrné mzdě klesne ze současných 43,7 % na 26 % v roce 2050. (Projekt Národohospodářského ústavu Akademie věd ČR, 2013)

Jak se tato skutečnost odrazí na výši důchodu, ukazuje následující příklad. Pokud odchází do penze člověk, jehož průměrný příjem v ekonomicky aktivním věku byl v hodnotách kolem 25 000 Kč, tedy byl ve výši průměrné mzdy, vstupuje do penze s částkou 11 288 Kč. Když bude do penze, za více než 35 let, odcházet dnešní třicátník s průměrnou mzdou, bude od státu dostávat dle důchodové kalkulačky MPSV důchod 12 589 Kč, což je přepočteno na dnešní hodnotu pomocí odúročení a s přihlédnutím k vlivům budoucí inflace pohybující se trvale kolem 2 % přibližně dnešních 6 050 Kč.

Je vůbec možné tak strmému propadu penzí a životní úrovně seniorů zabránit? Částečně ano. Dnes již víme, že bude trvale klesat počet pracujících lidí a růst počet důchodců a k tomu, aby nebyl důchodový účet schodkový, je zapotřebí zvýšení na příjmové straně účtu, kterého by dle Národohospodářského ústavu Akademie věd ČR bylo dosaženo průběžným zvyšováním sociálního pojištění z dnešních 28 % na 46 % v roce 2050. Toto je řešení, které by vedlo k vyrovnané bilanci důchodového účtu pouze teoreticky. V praxi by zřejmě docházelo ke snaze vyhnout se platbě vysokých odvodů sociálního pojištění a narůstala by práce na černo a s ní i fiktivní nárůst nezaměstnanosti. Tento postup by

v reálu sice vedl k nárůstu příjmů důchodového účtu, ovšem nedokázal by zajistit alespoň nulovou bilanci. Za další možný postup při hledání řešení efektivní eliminace propadu penzí je možné považovat snížení náhradového poměru, tedy poměru výše důchodu k hrubé mzdě a změnit valorizaci vyplácených důchodů. Pozitivní roli by hrál i růst ekonomiky ve výši dvou nebo tří procentních bodů.

8 SITUACE NA TRHU PENZIJNÍHO POJIŠTĚNÍ V ČESKÉ REPUBLICE

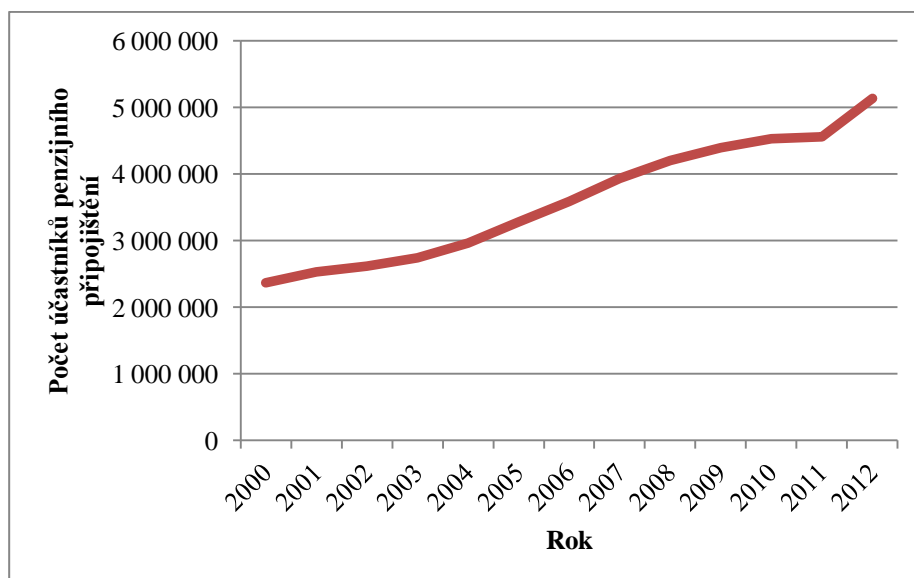
Historie penzijních fondů se v České republice datuje od roku 1994 v podobě penzijního připojištění. To tvořilo až do konce roku 2012 stěžejní pilíř privátního spoření na penzi. Na pozitivní tradici tohoto oblíbeného produktu se snaží v roce 2013 navázat nové dobrovolné doplňkové penzijní spoření nabízené penzijními společnostmi, které se orientují i na nabídku a poskytování dobrovolného důchodového spoření tvořící druhý pilíř.

Činnost penzijních společností právně upravuje zákon č. 426/2011 Sb. o důchodovém spoření. Mezi důležité body právní úpravy patří:

- Ke vzniku a činnosti penzijní společnosti je nutný souhlas ČNB.
- Před podáním písemné žádosti o povolení ke vzniku a činnosti penzijní společnosti musí být splaceny veškeré vklady do základního kapitálu, který je minimálně ve výši 300 000 000 Kč.
- Všechny smlouvy dokumentující uzavření důchodového spoření jsou evidovány v centrálním registru smluv, který je informačním systémem veřejné správy.

8.1 Počet účastníků penzijního pojištění

Nabídka penzijního připojištění se již od svého vzniku těšila velkému zájmu občanů a hned v roce 1995, kdy se začalo penzijní připojištění nabízet, bylo uzavřeno přibližně 1 300 000 smluv o penzijním připojištění. V následujících letech sice počet účastníků dále narůstal, ale už jen velmi pozvolna. Další velkou vlnu zájmu o penzijní připojištění spustila v roce 2000 novela zákona č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění, zákonem č. 170/1999 Sb., která vnesla do penzijního připojištění motivační prvky v podobě vyšších státních příspěvků a daňových úlev, jak pro účastníky penzijního připojištění, tak i pro zaměstnavatele, kteří svým zaměstnancům na penzijní připojištění přispívají. Největší zájem o penzijní připojištění propukl v listopadu 2012, kdy bylo možné naposledy uzavřít smlouvu o penzijním připojištění. Vývoj počtu účastníků penzijního připojištění v letech 2000 až 2012 je zachycen v následujícím grafu. (Mikušková, Praha.vupsv, 2006, s. 16)

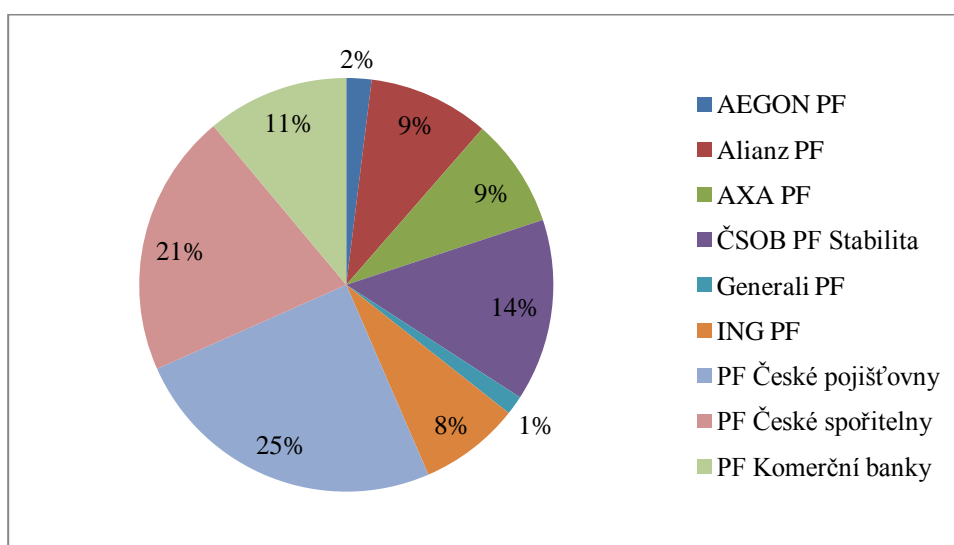

Zdroj: vlastní zpracování dle MF, 2013

Graf. 7. Vývoj počtu účastníků penzijního připojištění v letech 2000 až 2012

K 30. listopadu 2012 je evidováno celkem 5 134 862 neukončených smluv o penzijním připojištění. Jinými slovy to znamená, že penzijní připojištění mělo uzavřeno přibližně 60 % obyvatel České republiky starších 18 let.

Do 30. listopadu 2012 působilo v České republice 9 penzijních fondů. Velikost tržního podílu jednotlivých fondů je hodnocena dle počtu aktivních účastníků penzijního připojištění. Následující graf odráží velikost tržních podílů penzijních fondů v roce 2012.

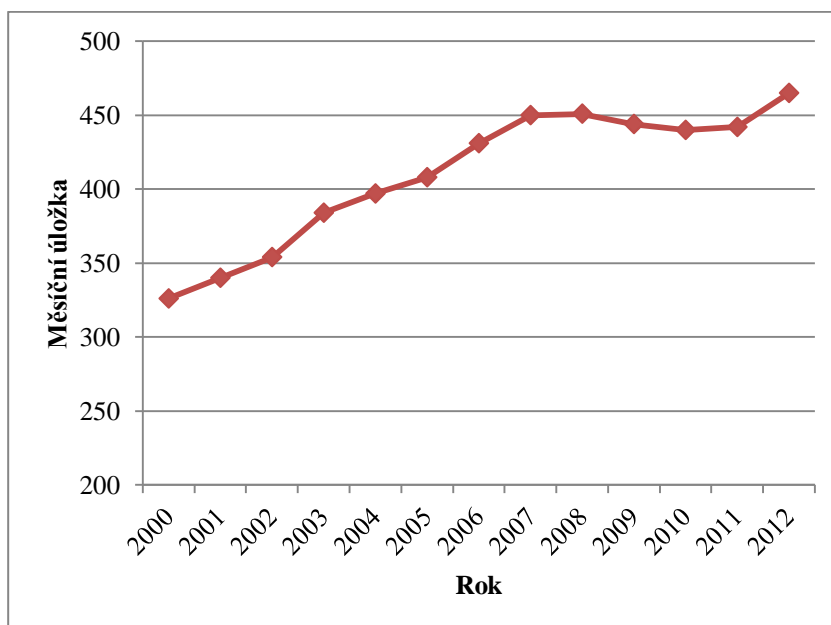

Zdroj: vlastní zpracování dle Asociace penzijních fondů, 2012

Graf. 8. Velikost tržních podílů penzijních fondů

Největší podíl na trhu penzijního připojištění v roce 2012 náležel Penzijnímu fondu České pojišťovny, do kterého svou důvěru vložilo 1 208 079 aktivních účastníků. Naopak nejslabšího postavení na trhu penzijního připojištění dosahuje Generali Penzijní fond se 76 399 aktivními účastníky.

Jestliže bylo penzijní připojištění založeno za účelem shromažďování a zhodnocení finančních prostředků pro finanční zabezpečení v důchodovém věku, měly by také být na účet penzijního připojištění měsíčně spořeny adekvátní částky, které by později v penzi zajistily vyšší životní úroveň seniorů. Většina účastníků však spoří malé částky, které v penzi na dosažení vyšší životní úrovně rozhodně nebudou stačit. Motivací ke zvýšení měsíčních úložek na účet penzijního připojištění je od roku 2013 možnost získání státní podpory při měsíční úložce minimálně 300 Kč. Do konce roku 2012 stačilo k získání státní podpory spořit měsíčně minimálně 100 Kč. I když se v roce 2012 zvýšil průměrný měsíční příspěvek účastníka na 465 Kč, je to stále malá částka k dosažení finanční nezávislosti v penzi. V níže uvedeném grafu je přehled vývoje průměrných měsíčních úložek účastníků penzijního připojištění od roku 2000. V posledních dvou letech se průměrné měsíční ukládané částky účastníků opět zvyšují, což je velmi pozitivní trend, na který má vliv i větší informovanost občanů související s nedávno spuštěnou penzijní reformou.

Zdroj: vlastní zpracování dle MF, 2013

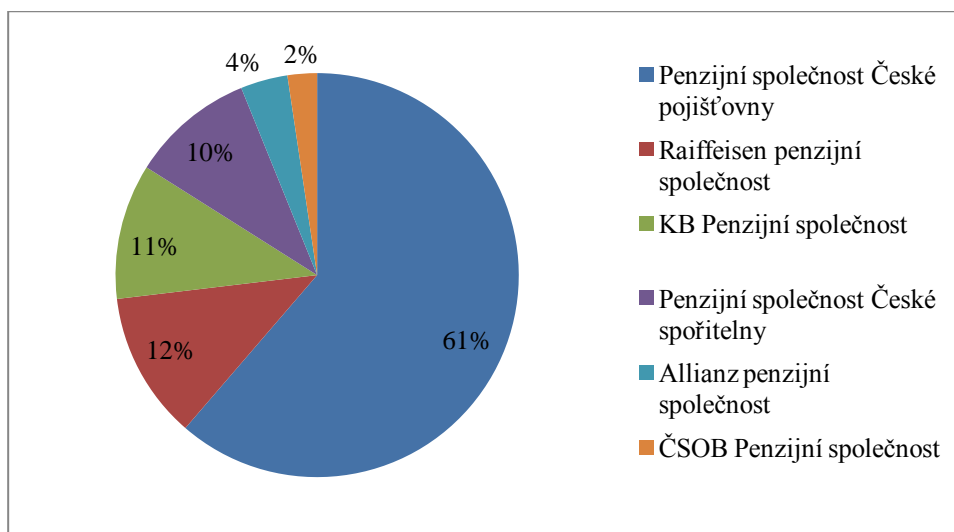
Graf. 9. Vývoj měsíčních úložek účastníků penzijního připojištění v letech 2000 až 2012

8.2 Počet účastníků II. pilíře

Druhý pilíř reprezentovaný dobrovolným důchodovým spoření, který má v tuto chvíli krátkou tříměsíční historii, se potýká s malým zájmem občanů a rozjíždí se jen velmi pozvolna. Co stojí za nezájmem občanů o vstup do druhého pilíře? Za tímto nezájmem se mohou skrývat obavy z politického rizika na základě výroků ČSSD o zrušení druhého pilíře v případě její vlády v dalším volebním období nebo také nedůvěra v samotný projekt a nízké povědomí o fungování důchodového spoření.

V současnosti nabízí vstup do druhého pilíře šest z jedenácti penzijních společností. Dle odhadů Ministerstva financí mělo v letošním roce využít nabídky penzijních společností a vstoupit do druhého pilíře reformovaného důchodového systému přibližně milion účastníků. Bohužel realita je plánu dalece vzdálena. Do konce března roku 2013 vstoupilo do druhého pilíře jen 21 000 účastníků a vzhledem k této skutečnosti nízkého zájmu očekávají penzijní společnosti, že se počet účastníků ke konci letošního roku 2013 ustálí na hranici přibližně 500 000. Nárůst zájmu o dobrovolné důchodové spoření předpokládají penzijní společnosti zejména v nadcházejících třech měsících, kdy se pro vstup do druhého pilíře musí definitivně rozhodnout lidé starší 35 let, pro které již po 30. červnu 2013 nebude vstup možný. (Peníze.cz, 2013)

Kolik účastníků vstoupilo do druhého pilíře a prostřednictvím kterých penzijních společností, objasňuje následující graf.

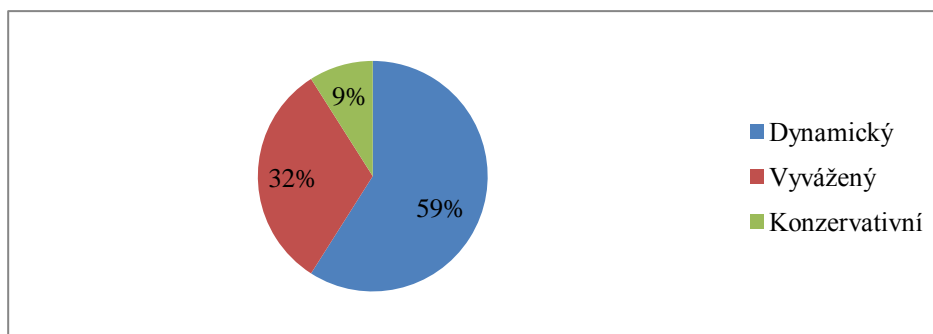
Zdroj: vlastní zpracování dle Peníze, 2013

Graf. 10. Počet účastníků důchodového spoření v jednotlivých penzijních společnostech

Penzijní společnost České pojišťovny se těší největšímu zájmu klientů o vstup do druhého pilíře a dosahuje tak nadpolovičního tržního podílu s velkým náskokem oproti ostatním hráčům na trhu. Nabídka vstupu do druhého pilíře Penzijní společnosti České spořitelny již oslovila 13 000 účastníků. Na druhém místě, s přibližným počtem účastníků 2 300, se umístili Raiffeisen penzijní společnost, Penzijní společnost Komerční banky a Penzijní společnost České spořitelny. Zbylým dvěma penzijním společnostem se prozatím nepodařilo získat ani 1 000 účastníků.

A pro jaký druh penzijních fondů se účastníci důchodového spoření nejčastěji rozhodovali? Vzhledem k tomu, že prozatím vstupovali do druhého pilíře povětšinou lidé, jejichž časový horizont odchodu do důchodu je ještě velmi daleko, jsou u účastníků druhého pilíře jasným favoritem dynamické fondy. Preferovaná volba dynamických fondů souvisí s doporučením penzijních společností investovat v dlouhodobém horizontu do vyváženého nebo dynamického fondu, neboť v dlouhodobém horizontu několika desítek let nemá smysl investovat do konzervativních produktů, jelikož přinášejí malý výnos. Doporučení této volby penzijními společnostmi se opírá o zákonitosti fungování finančních trhů. Tyto principy fungování finančních trhů nakonec respektuje i zákon, který stanoví účastníkům druhého pilíře povinný plynulý přechod v období deseti let před vstupem do penze od dynamických fondů do fondů konzervativních, do kterých má smysl investovat v krátkém časovém horizontu a s nižším rizikem.

Informace o rozhodnutí účastníků druhého pilíře a jejich volbě fondu prozatím zveřejnila pouze Penzijní společnost České pojišťovny, ale vzhledem k velikosti tržního podílu 61 % je možné volbu jejích klientů považovat za reprezentativní vzorek a předpokládat, že podobně se rozhodují i účastníci ostatních penzijních společností. Pro které druhy fondů se klienti Penzijní společnosti České pojišťovny rozhodovali, dokládá graf.

Zdroj: vlastní zpracování dle Penzijní společnosti České pojišťovny, 2013

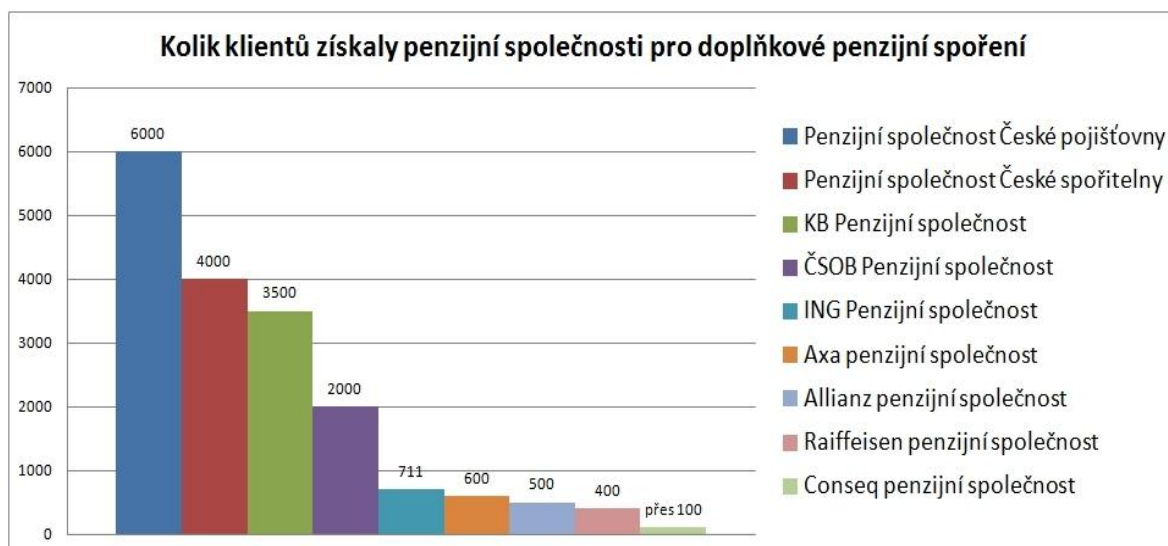
Graf. 11. Volba fondů účastníků druhého pilíře

V případě, že i nadále bude u občanů České republiky přetrvávat nezájem o účast ve druhém pilíři a s ním spojený i nízký objem prostředků ve fondech, které nenaplní narozpočtované objemy penzijních společností, pak reálně hrozí slučování správcovských společností případně odchod penzijních společností z druhého pilíře. (Peníze.cz, 2013)

8.3 Počet účastníků ve III. pilíři

Účastnické fondy třetího pilíře prozatím nevyvolaly u občanů velký zájem a stojí ve stínu druhého pilíře. V současnosti o přízeň účasti klientů ve třetím pilíři bojuje devět z jedenácti penzijních společností, přičemž udělení licence od ČNB očekává ještě penzijní společnost AEGON. Vlažný zájem občanů o doplňkové penzijní spoření dokládá i následující graf.

Zdroj: Peníze, 2013

Graf. 12. Počet klientů doplňkového penzijního spoření u penzijních společností

Největší tržní podíl na trhu z hlediska počtu účastníků doplňkového penzijního spoření získala Penzijní společnost České pojišťovny. Nejnižší tržní podíl vykazuje relativně mladá penzijní společnost Conseq, která si své místo na trhu teprve buduje.

Za nízkým zájmem o doplňkové penzijní spoření může stát i skutečnost, že penzijního připojištění se již účastní 5 134 862 osob. Z informací Penzijní společnosti České pojišťovny vyplývá, že smlouvu o doplňkovém penzijním spoření uzavírají především lidé starší 50 let. Důvod je přitom zřejmý, je jím odchod do předdůchodu, který umožňuje vstup do penze již pět let před dosažením důchodového věku, přičemž musí být splněna podmínka dostatečné naspořené částky, aby měsíční výplata z předdůchodu byla alespoň

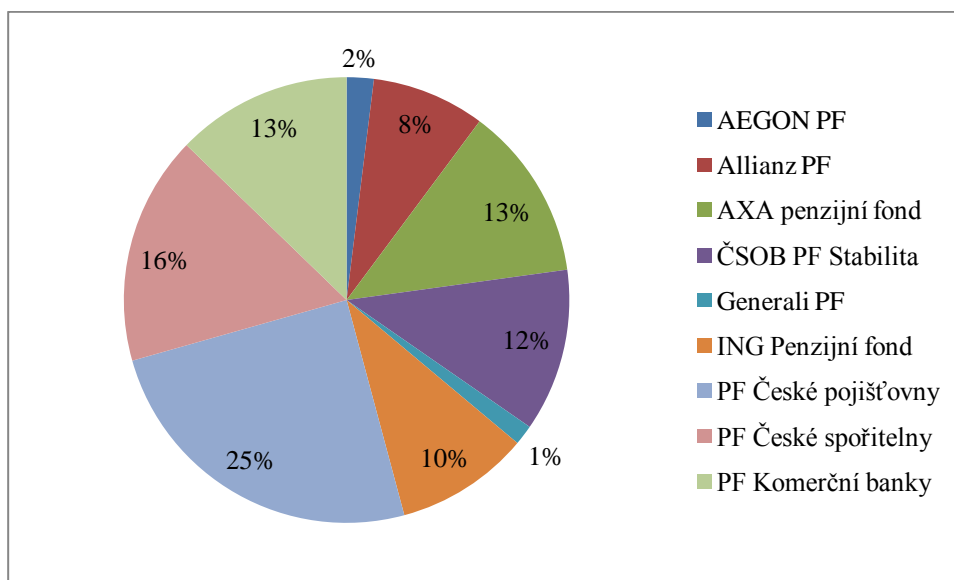
ve výši 30 % průměrné hrubé mzdy stanovené MPSV. Možnosti předdůchodu mohou využít i účastníci penzijního připojištění za předpokladu, že přesunou finanční prostředky do doplňkového penzijního spoření a splní zákonem stanovené podmínky.

Největší zájem z řad účastníků doplňkového penzijního spoření je o konzervativní fondy. Což odpovídá vzhledem k věku účastníků strategii investování na kratší dobu, která doporučuje volit investice do konzervativních produktů. (Peníze.cz, 2013)

8.4 Objem spravovaných aktiv

Vzhledem ke krátké existenci penzijních společností a neexistenci kvalitních údajů za rok 2013 budou v této kapitole hodnoceny pouze penzijní fondy, které v loňském roce umožňovaly spoření na penzi a jejichž informace o hospodaření jsou dostupné a objektivní.

Velikost tržních podílů penzijních fondů je možné hodnotit i z pohledu spravovaných aktiv. Objem aktiv, který penzijní fond spravuje je indikátorem stability penzijního fondu a zároveň základem pro tvorbu optimální investiční strategie. Objem spravovaných aktiv penzijními fondy každoročně stoupá. Za loňský rok tak vystoupal objem spravovaných aktiv všech penzijních fondů až na 273 321 mil. Kč. Tržní podíly z hlediska objemu spravovaných aktiv odráží následující graf. (Penzijní fond.info, 2012; APF, 2013)

Zdroj: vlastní zpracování dle APF, 2013

Graf. 13. Velikost tržních podílů penzijních fondů z hlediska objemu spravovaných aktiv k 31. prosinci 2012

Největší tržní podíl z hlediska objemu spravovaných aktiv získal nejsilnější hráč na trhu penzijního připojištění, kterým je Penzijní fond České pojišťovny. Nejslabší zastoupení patří Generali Penzijní fond. Tržní podíly penzijních fondů z hlediska objemu spravovaných aktiv přesně kopírují tržní podíly penzijních fondů z hlediska počtu účastníků. Důvodem této kopie mohou být i nízké úložky účastníků, mezi jejichž výši jsou malé rozdíly.

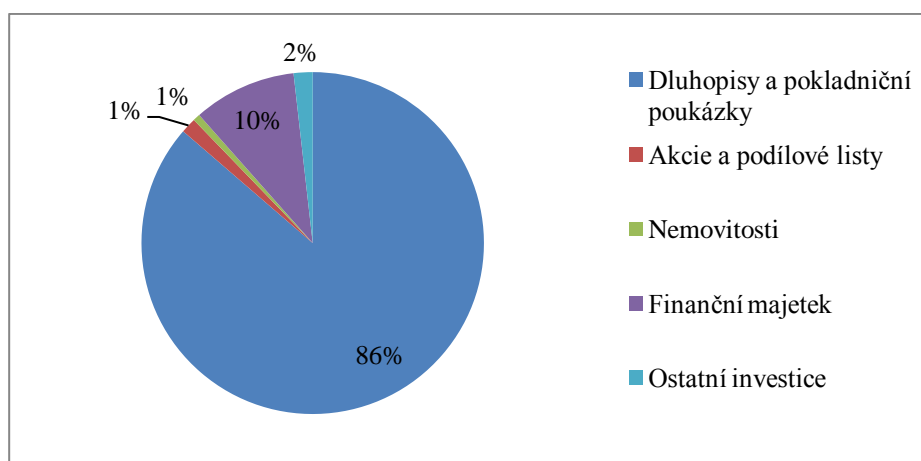
8.5 Struktura portfolia

Penzijní fondy jakožto i penzijní společnosti investují získané finanční prostředky z vkladů účastníků i třetích osob na finančních trzích. V zákoně o penzijním připojištění, o důchodovém spoření i v zákoně o doplňkovém penzijním spoření je jasně definováno, jak mohou být získané finanční prostředky prostřednictvím investičních instrumentů investovány. Portfolio respektive jeho struktura je klíčová pro dosažení výnosu i pro udržení stability fondu.

Jestliže jsou v portfoliu z větší části zastoupeny akcie a podílové listy, je investiční strategie vedena rizikovějším směrem ovšem s nadějí na větší míru zhodnocení investovaných prostředků. V případě portfolia, jehož jádro je tvořeno zejména dluhopisy, je zřejmé, že byla zvolena investiční strategie s nižší mírou rizika.

8.5.1 Portfolio penzijních fondů

Zákon ukládá penzijním fondům povinnost investovat především do nerizikových cenných papírů, kterými mohou být dluhopisy a pokladniční poukázky. To však odpovídá nízkému zhodnocení vložených prostředků, které bývá penzijnímu připojištění vytýkáno. Jak investovaly penzijní fondy v loňském roce 2012, znázorňuje graf.

Zdroj: vlastní zpracování dle APF, 2013

Graf. 14. Struktura portfolií penzijních fondů v roce 2012

Penzijní společnosti v loňském roce investovaly prostředky z velké části do nízkorizikových investic, kterými jsou zejména dluhové cenné papíry a pokladniční poukázky. Oproti minulým letům je možné vysledovat zvýšení investic do finančního majetku v podobě peněz na účtech a termínovaných vkladů. Jen zanedbatelnou část portfolií penzijních fondů tvoří rizikové investice, které jsou reprezentovány zejména akciemi a podílovými listy. Ve srovnatelné výši s akciemi a podílovými listy investovaly penzijní fondy do nemovitostí a jiných investic zejména zahraničních.

8.5.2 Portfolio penzijních společností

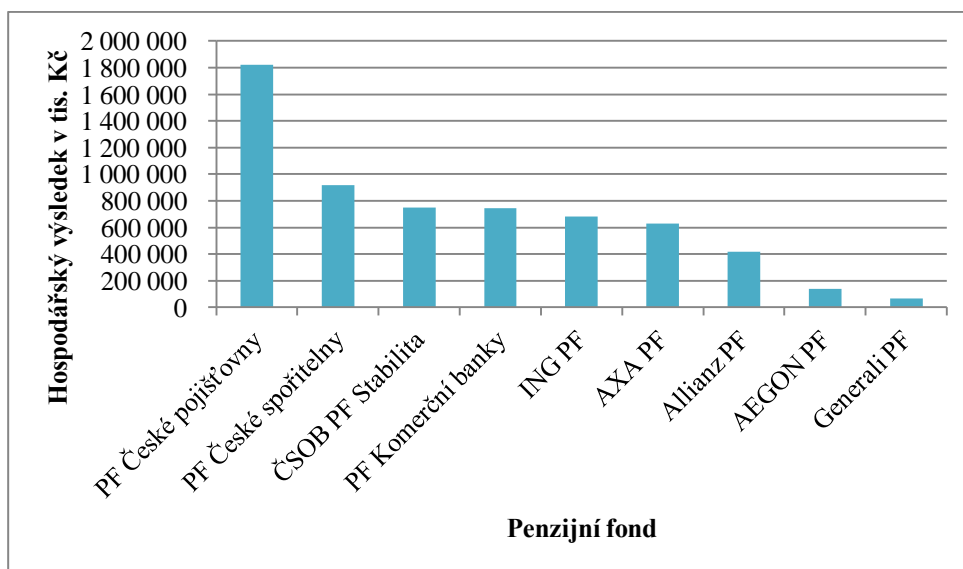
Vzhledem ke krátké zatím tříměsíční historii existence penzijních fondů ještě nejsou známy oficiální čísla a informace o konkrétním složení portfolií. Penzijní společnosti nabízí ze zákona čtyři druhy fondů lišící se investičními limity a strukturou portfolia, které odpovídá různému stupni rizika.

Základní hranice investování jednotlivých druhů fondů jsou tedy určeny zákonem, který stanovuje, kolik jednotlivých typů aktiv je možné do konkrétního fondu dát. Jeden příklad za všechny. V nejagresivnější strategii investování v podobě Dynamického fondu může být obsaženo až 50 % akcií a manažeři portfolia daného fondu rozhodují o tom, zda budou investovat tyto akcie do více či méně rizikových oblastí. (Česká televize, 2013)

8.6 Výsledky hospodaření penzijních fondů

Ukazatelem úrovně hospodaření penzijního fondu je výsledek hospodaření představující rozdíl mezi náklady a výnosy. Od roku 2008, který byl silně poznamenán startem hospodářské krize a propadem výsledků hospodaření, udržuje většina fondů stoupající trend zvyšování výsledku hospodaření.

O konkrétní úspěšnosti hospodaření jednotlivých fondů podává informace následující graf.

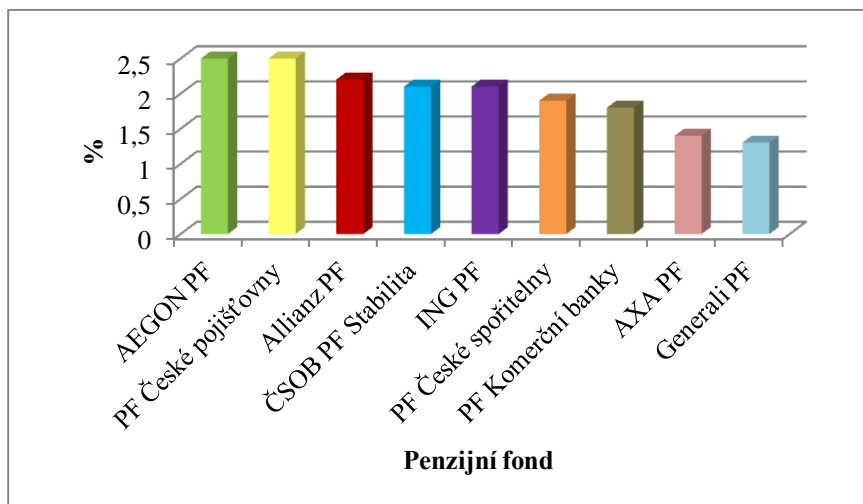
Zdroj: vlastní zpracování dle APF, 2013

Graf. 15. Hospodářské výsledky penzijních fondů v roce 2012

Je zřejmé, že nejvyššího hospodářského výsledku dosáhl Penzijní fond České pojišťovny, jehož hodnota je zejména ovlivněna nejvyšším objemem vložených prostředků. S velkým odstupem se na druhém místě umístil Penzijní fond České spořitelny, který taktéž disponuje velkým množstvím finančních prostředků. Nejnižšího výsledku hospodaření dosáhl Generali Penzijní fond, který z důvodu malého objemu vložených prostředků má také menší možnosti investic.

V praxi sice penzijní fondy dosahují zhodnocení vložených prostředků, jelikož musí splnit zákonnou povinnost, kterou je alespoň nulové zhodnocení vložených prostředků, avšak toto zhodnocení ve většině případů nepřesáhne míru inflace. V loňském roce 2012 dosáhly penzijní fondy zhodnocení, které zaostává za inflací o více než procentní bod. Tento nízký výsledek je především důsledkem zvýšení inflace, zapříčiněnou zvýšením snížené sazby DPH z 10 na 14 %. Na nižším výsledku hospodaření se v loňském roce projevil i pokles úrokových sazeb na trhu. Další skutečností ovlivňující zhodnocení vložených prostředků je skutečnost, že penzijní fondy investovaly povětšinou do bezpečných státních dluhopisů v době, kdy počet dluhopisů klesal, přičemž zájem o ně stoupal, což v konečném důsledku přineslo negativní efekt v podobě snížení výnosů z dluhových cenných papírů.

Jak velké zhodnocení vložených prostředků zajistily penzijní fondy svým klientům, je vyobrazeno v grafu.

Zdroj: vlastní zpracování dle APF, 2013

*Graf. 16. Zhodnocení vložených prostředků penzijními fondy
v roce 2012*

Nejvyššího zhodnocení vložených prostředků klientů dosáhl Penzijní fond AEGON, jehož zhodnocení vkladů dosáhlo úrovně 2,5 %. K nejlepšímu výsledku AEGONU vedlo rozhodně zvýšení investic do dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku při současném snížení investic do dluhových cenných papírů. Stejného výsledku jako AEGON dosáhla také Penzijní fond České pojišťovny. Za úspěchem Penzijního fondu České pojišťovny stojí zvýšení investic do dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku, finančního majetku a dluhových cenných papírů za současného markantního snížení investic do akcií a podílových listů. Nejslabšího výsledku dosáhl Generali Penzijní fond pravděpodobně z důvodu malého počtu účastníků a tím snížení potřebného objemu finančních prostředků k uskutečnění vhodných investic vedoucích k dosažení vyššího zhodnocení vložených prostředků klientů. (AEGON, 2013; Penzijní společnost České pojišťovny, 2013)

9 MODELOVÉ SITUACE DLE VĚKOVÝCH A PŘÍJMOVÝCH SKUPIN OBYVATELSTVA

V následujících příkladech bude řešena problematika výše budoucí penze osob rozdílného věku a příjmů. Státní důchod z prvního pilíře a také důchod v případě vstupu do druhého pilíře bude vzhledem ke složitosti výpočtu a nemožnosti kvalifikovaného odhadu vývoje ekonomických parametrů ovlivňujících výši důchodu spočítán s pomocí důchodové kalkulačky MPSV.

Zajímavým faktem je zveřejnění důchodové kalkulačky Penzijní společností Komerční banky, jejíž výpočty výše budoucí penze se od výpočtů kalkulačky MPSV diametrálně odlišují. Tyto odlišnosti mohly vzniknout při počítání s odlišnými hodnotami růstu inflace, mezd a také rozdílným rokem, k němuž se všechny údaje vztahují. Lidé by tedy měli být varováni před nekritickým používáním obou důchodových kalkulaček, jelikož bez hlubších znalostí problematiky hrozí špatné pochopení výsledků.

Další důležitou skutečností, která si vzhledem k výpočtům budoucí penze zaslouží velkou pozornost, je, že v České republice dosud téměř neexistoval trh anuit neboli doživotních rent. České finanční instituce tedy na tento produkt nejsou zvyklé a neumějí jej v tuto chvíli správně ocenit. I z tohoto důvodu lze považovat výpočty důchodové kalkulačky za hrubě orientační a ve výsledku je nutné počítat i s velkou odchylkou.

9.1 Modelový příklad pro věk 20 let

Největší možnosti v zajištění na penzi se naskýtají lidem ve věku kolem 20 let. Tito lidé mají pro spoření na penzi velký časový prostor, který jim umožňuje naspoření takové částky, která jim může zajistit v důchodu stejnou životní úroveň, jakou měli v ekonomicky aktivním věku. Vše samozřejmě záleží na velikosti příjmů a uvědomělosti daného jedince.

Jak velký budou mít dnešní 20ti letí lidé důchod z prvního pilíře eventuelně důchod z druhého pilíře a kdy je pro ně vůbec výhodný vstup do druhého pilíře ukazují tabulky.

Srovnání důchodu z I. pilíře a důchodu z II. pilíře při volbě Fondu státních dluhopisů a zhodnocení 1,5 %

Hrubá mzda	Státní důchod z I. pilíře	Státní důchod z II. pilíře	Důchod od fondu (3 %)	Rozdíl	Vlastní příspěvek ve II. pilíři (2 %)	Celkový důchod při vstupu do II. pilíře
10 000	9 694	8 406	524	-764	349	9 279
20 000	12 047	10 355	1 048	-644	699	12 102
30 000	13 997	11 970	1 572	-455	1 048	14 590
40 000	15 947	13 586	2 097	-264	1 398	17 081
50 000	17 897	15 201	2 621	-75	1 747	19 569
60 000	19 847	16 816	3 145	114	2 097	22 058

Zdroj: vlastní zpracování dle MPSV, 2013

Tab. 5. Penze z I. a II. pilíře při zhodnocení 1,5 % pro věk 20 let

Srovnání důchodu z I. pilíře a důchodu z II. pilíře při volbě Konzervativního fondu a zhodnocení 2,5 %

Hrubá mzda	Státní důchod z I. pilíře	Státní důchod z II. pilíře	Důchod od fondu (3 %)	Rozdíl	Vlastní příspěvek ve II. pilíři (2 %)	Celkový důchod při vstupu do II. pilíře
10 000	9 694	8 406	646	-642	431	9 483
20 000	12 047	10 355	1 292	-400	861	12 508
30 000	13 997	11 970	1 938	-89	1 292	15 200
40 000	15 947	13 586	2 584	223	1 723	17 893
50 000	17 897	15 201	3 231	535	2 154	20 586
60 000	19 847	16 816	3 877	846	2 584	23 277

Zdroj: vlastní zpracování dle MPSV, 2013

Tab. 6. Penze z I. a II. pilíře při zhodnocení 2,5 % pro věk 20 let

Srovnání důchodu z I. pilíře a důchodu z II. pilíře při volbě Vyváženého fondu a zhodnocení 3,5 %

Hrubá mzda	Státní důchod z I. pilíře	Státní důchod z II. pilíře	Důchod od fondu (3 %)	Rozdíl	Vlastní příspěvek ve II. pilíři (2 %)	Celkový důchod při vstupu do II. pilíře
10 000	9 694	8 406	810	-478	540	9 756
20 000	12 047	10 355	1 620	-72	1 080	13 055
30 000	13 997	11 970	2 430	403	1 620	16 020
40 000	15 947	13 586	3 240	879	2 160	18 986
50 000	17 897	15 201	4 050	1 354	2 700	21 951
60 000	19 847	16 816	4 860	1 829	3 240	24 916

Zdroj: vlastní zpracování dle MPSV, 2013

Tab. 7. Penze z I. a II. pilíře při zhodnocení 3,5 % pro věk 20 let

Srovnání důchodu z I. pilíře a důchodu z II. pilíře při volbě Dynamického fondu a zhodnocení 4,5 %

Hrubá mzda	Státní důchod z I. pilíře	Státní důchod z II. pilíře	Důchod od fondu (3 %)	Rozdíl	Vlastní příspěvek ve II. pilíři (2 %)	Celkový důchod při vstupu do II. pilíře
10 000	9 694	8 406	1 033	-255	688	10 127
20 000	12 047	10 355	2 065	373	1 377	13 797
30 000	13 997	11 970	3 098	1 097	2 065	17 133
40 000	15 947	13 586	4 131	1 770	2 754	20 471
50 000	17 897	15 201	5 164	2 459	3 442	23 807
60 000	19 847	16 816	6 196	3 165	4 131	27 143

Zdroj: vlastní zpracování dle MPSV, 2013

Tab. 8. Penze z I. a II. pilíře při zhodnocení 4,5 % pro věk 20 let

Z tabulek jasně vyplývá, že dvacetiletému člověku s nižšími než průměrnými příjmy se vstup do II. pilíře nevyplatí. Snad jedině v případě volby Dynamického fondu lze o vstupu do druhého pilíře uvažovat i s nižšími než průměrnými příjmy, přičemž se v žádném případě nelze spoléhat na dosažení uvedeného zhodnocení 4,5 %, které může být i nižší, tudíž by vstup do druhého pilíře byl rizikem a měl negativní důsledky v podobě nižšího důchodu. Vstup do druhého pilíře se naopak teoreticky vyplatí lidem s vyššími příjmy, ale ani zde se nelze spoléhat na garanci uvedeného zhodnocení a v budoucnu, na základě vstupu do druhého pilíře, dosažení vyšší penze.

Další možnou variantou spoření na penzi je penzijní připojištění eventuelně vstup do třetího pilíře. V následující tabulce je spočítáno, jak velkou částku je nutné měsíčně ukládat k výplatě různě vysokých dávek po dobu 20 let od vstupu do penze

Kolik měsíčně spořit bude spočítáno pomocí vzorce:

$$a = \left[\frac{S \cdot i}{(1 + i)^n - 1} \right] \div 12$$

a = měsíční spořená částka

S = cílová spořená částka

i = zhodnocení v penzijních fondech, uvažované zhodnocení vkladů ve výši 2,5 % ročně

n = počet let spoření, v tomto případě je to 48 let.

Měsíčně vyplácená dávka po dobu 20 let	Cílová částka spoření	Měsíční úložka
1 000	240 000	220
2 000	480 000	440
3 000	720 000	660
4 000	960 000	880
5 000	1 200 000	1 101
6 000	1 440 000	1 321
7 000	1 680 000	3 986
8 000	1 920 000	1 541
9 000	2 160 000	1 981
10 000	2 400 000	2 201

Zdroj: vlastní zpracování

Tab. 9. Výše měsíční úložky vzhledem k vyplácené částce pro věk 20 let

Z výše uvedených údajů vyplývá, že průměrná spořená částka 465 Kč měsíčně účastníky penzijního připojištění a předpokladu doby spoření v délce 48 let bude stačit k výplatě měsíční dávky přibližně 2 000 Kč. Je ale potřeba si uvědomit, že uvedené vyplácené měsíční dávky nezohledňují inflaci a kupní síla peněz může za 48 let zaznamenat markantní pokles třeba až na 1/3 dnešní hodnoty. Proto se dá říci, že průměrná spořená částka a posléze vyplácená měsíční dávka 2 000 Kč nebude stačit k zabránění markantního poklesu životní úrovně v důchodovém věku a odsunutí dané osoby na hranici chudoby a převážné závislosti na sociálních dávkách. Kolik je tedy vhodné měsíčně spořit, aby byla zohledněna roční inflace ve výši 2 % je uvedeno v následující tabulce s pomocí vzorce:

$$Kn = Ko \cdot (1 + i)^n$$

Kn = měsíčně vyplácená částka s ohledem na inflaci

Ko = měsíčně vyplácená částka bez započtení inflace

i = inflace ve výši 2 %

n = doba spoření, která je v tomto případě 48 let.

Výše měsíční úložky je spočítána stejným způsobem jako v předchozí tabulce.

Měsíčně vyplácená dávka po dobu 20 let v dnešních cenách (K_0)	Měsíčně vyplácená částka za 48 let na úrovni dnešních cen (K_n)	Cílová částka zohledňující inflaci	Měsíční úložka
1 000	2 587	620 880	570
2 000	5 174	1 241 760	1 139
3 000	7 761	1 862 640	1 708
4 000	10 348	2 483 520	2 278
5 000	12 935	3 104 400	2 847
6 000	15 522	3 725 280	3 417
7 000	18 110	4 346 400	3 986
8 000	20 697	4 967 280	4 556
9 000	23 284	5 588 160	5 125
10 000	25 870	6 208 800	5 695

Zdroj: vlastní zpracování

Tab. 10. Výše měsíční úložky vzhledem k vyplácené částce zohledňující inflaci pro věk 20 let

Na to, aby účastník penzijního připojištění nebo třetího pilíře získal alespoň dnešních 1 000 Kč měsíčně ke státnímu důchodu z prvního pilíře, je nutné ukládat měsíčně 570 Kč. Pokud možno měla by být spořená částka ještě vyšší na zajištění vyšší životní úrovně v důchodovém věku, jelikož příplatek 1000 Kč nestačí k zajištění stejné životní úrovně, kterou člověk měl v době, kdy byl ekonomicky aktivní, čili pokles životní úrovně by byl velký. Vzhledem k průměrné spořené částce 465 Kč a výše uvedenému, spoří účastníci nízké částky, které jim nezajistí finanční rezervu na stáří.

9.2 Modelový příklad pro věk 30 let

Lidé ve věku 30ti let, mají stále ještě dostatek času k naspoření částky, která jim může zajistit krásný a finančně bezstarostný podzim života. Zda se dnešním třicátníkům vyplatí vstup do druhého pilíře, již ukazují následující tabulky.

Srovnání důchodu z I. pilíře a důchodu z II. pilíře při volbě Fondu státních dluhopisů a zhodnocení 1,5 %

Hrubá mzda	Státní důchod z I. pilíře	Státní důchod z II. pilíře	Důchod od fondu (3 %)	Rozdíl	Vlastní příspěvek ve II. pilíři (2 %)	Celkový důchod při vstupu do II. pilíře
10 000	9 394	8 316	437	-641	291	9 044
20 000	11 653	10 237	874	-542	582	11 693
30 000	13 525	11 829	1 310	-386	874	14 013
40 000	15 397	13 421	1 747	-211	1 165	16 333
50 000	17 269	15 013	2 184	-72	1 456	18 653
60 000	19 141	16 604	2 621	84	1 747	20 972

Zdroj: vlastní zpracování dle MPSV, 2013

Tab. 11. Penze z I. a II. pilíře při zhodnocení 1,5 % pro věk 30 let

Srovnání důchodu z I. pilíře a důchodu z II. pilíře při volbě Konzervativního fondu a zhodnocení 2,5 %

Hrubá mzda	Státní důchod z I. pilíře	Státní důchod z II. pilíře	Důchod od fondu (3 %)	Rozdíl	Vlastní příspěvek ve II. pilíři (2 %)	Celkový důchod při vstupu do II. pilíře
10 000	9 394	8 316	518	-560	345	1 779
20 000	11 653	10 237	1 036	-380	690	11 963
30 000	13 525	11 829	1 553	-143	1 036	14 418
40 000	15 397	13 421	2 071	95	1 381	16 873
50 000	17 269	15 013	2 589	333	1 726	19 328
60 000	19 141	16 604	3 107	570	2 071	21 782

Zdroj: vlastní zpracování dle MPSV, 2013

Tab. 12. Penze z I. a II. pilíře při zhodnocení 2,5 % pro věk 30 let

Srovnání důchodu z I. pilíře a důchodu z II. pilíře při volbě Vyváženého fondu a zhodnocení 3,5 %

Hrubá mzda	Státní důchod z I. pilíře	Státní důchod z II. pilíře	Důchod od fondu (3 %)	Rozdíl	Vlastní příspěvek ve II. pilíři (2 %)	Celkový důchod při vstupu do II. pilíře
10 000	9 394	8 316	620	-458	413	9 349
20 000	11 653	10 237	1 240	-176	826	12 303
30 000	13 525	11 829	1 860	164	1 240	14 929
40 000	15 397	13 421	2 479	503	1 653	17 553
50 000	17 269	15 013	3 099	843	2 066	20 178
60 000	19 141	16 604	3 719	1 182	2 479	22 802

Zdroj: vlastní zpracování dle MPSV, 2013

Tab. 13. Penze z I. a II. pilíře při zhodnocení 3,5 % pro věk 30 let

Srovná důchodu z I. pilíře a důchodu z II. pilíře při volbě Dynamického fondu a zhodnocení 4,5 %

Hrubá mzda	Státní důchod z I. pilíře	Státní důchod z II. pilíře	Důchod od fondu (3 %)	Rozdíl	Vlastní příspěvek ve II. pilíři (2 %)	Celkový důchod při vstupu do II. pilíře
10 000	9 394	8 316	749	-329	500	9 565
20 000	11 653	10 237	1 499	83	999	12 735
30 000	13 525	11 829	2 248	552	1 499	15 576
40 000	15 397	13 421	2 998	1 022	1 999	18 418
50 000	17 269	15 013	3 747	1 493	2 498	21 258
60 000	19 141	16 604	4 497	1 960	2 998	24 099

Zdroj: vlastní zpracování dle MPSV, 2013

Tab. 14. Penze z I. a II. pilíře při zhodnocení 4,5 % pro věk 30 let

Vzhledem k mladému věku a možnosti relativně dlouhé doby spoření lze z tabulek odvodit obdobné závěry jako v kapitole 9.1. Vstup do druhého pilíře nelze doporučit lidem, kteří mají průměrné a nižší příjmy. Snad jen v případě volby Dynamického fondu a za předpokladu avizovaného zhodnocení vkladů účastníků lze doporučit vstup do druhého pilíře lidem, jejichž měsíční příjmy převyšují hranici 20 000 Kč.

V případě, že se dnešní 30ti letí lidé rozhodli spořit v penzijním připojištění nebo se rozhodli vstoupit do třetího pilíře, uvádí následující tabulky výše měsíční úložky, která by jim mohla poskytnout efektivní finanční zajištění ve stáří. Postup výpočtu je stejný jako v kapitole 9.1 pouze s rozdílem, že za n bude dosazena doba spoření korespondující s dobou odchodu do důchodu, což je 38 let.

Měsíčně vyplácená dávka po dobu 20 let	Cílová částka spoření	Měsíční úložka
1 000	240 000	321
2 000	480 000	643
3 000	720 000	964
4 000	960 000	1 286
5 000	1 200 000	1 607
6 000	1 440 000	1 928
7 000	1 680 000	2 250
8 000	1 920 000	2 571
9 000	2 160 000	2 893
10 000	2 400 000	3 214

Zdroj: vlastní zpracování

Tab. 15. Výše měsíční úložky vzhledem k vyplácené částce pro věk 30 let

Měsíčně vyplácená dávka po dobu 20 let v dnešních cenách (Ko)	Měsíčně vyplácená částka za 38 let na úrovni dnešních cen (Kn)	Cílová částka zohledňující inflaci	Měsíční úložka
1 000	2 122	509 280	682
2 000	4 245	1 018 800	1 364
3 000	6 367	1 528 080	2 046
4 000	8 489	2 037 360	2 728
5 000	10 611	2 546 640	3 410
6 000	12 734	3 056 160	4 092
7 000	14 856	3 565 440	4 775
8 000	16 978	4 074 720	5 457
9 000	19 101	4 584 240	6 139
10 000	21 223	5 093 520	6 821

Zdroj: vlastní zpracování

Tab. 16. Výše měsíční úložky vzhledem k vyplácené částce zohledňující inflaci pro věk 30 let

Z tabulek je zřejmé, že vzhledem k nízkému zhodnocení vkladů v penzijním připojištění a nízkým průměrným spořeným částkám, je nevyhnutelné zvýšit měsíční úložky. Dlouhý časový horizont odchodu do důchodu tak umožňuje vytvořit dostatečnou finanční rezervu, ale jen za předpokladu že účastníci zvýší spořené měsíční částky, tak aby se výše průměrné měsíční úložky alespoň ztrojnásobila.

9.3 Modelový příklad pro věk 40 let

Lidé ve věku 40ti let mají při průměrném příjmu jednu z posledních možností, kdy jim ještě vzdálený časový horizont odchodu do důchodu dává časový prostor pro naspoření finanční rezervy, která jim v budoucnu pomůže překonat nízký příjem v podobě penze. Zároveň se tito lidé mohou rozhodnout pro vstup do druhého pilíře, ale musí tak učinit nejpozději do 30. června 2013, neboť po tomto datu bude umožněn vstup do druhého pilíře pouze lidem do 35 let.

Srovnání důchodu z I. pilíře a důchodu z II. pilíře při volbě Fondu státních dluhopisů a zhodnocení 1,5 %

Hrubá mzda	Státní důchod z I. pilíře	Státní důchod z II. pilíře	Důchod od fondu (3 %)	Rozdíl	Vlastní příspěvek ve II. pilíři (2 %)	Celkový důchod při vstupu do II. pilíře
10 000	9 094	8 346	332	-416	221	8 899
20 000	11 259	10 276	664	-319	443	11 383
30 000	13 053	11 876	996	-181	664	13 536
40 000	14 847	13 476	1 329	-42	886	15 691
50 000	16 641	15 075	1 661	95	1 107	17 843
60 000	18 435	16 675	1 993	233	1 329	19 997

Zdroj: vlastní zpracování dle MPSV, 2013

Tab. 17. Penze z I. a II. pilíře při zhodnocení 1,5 % pro věk 40 let

Srovnání důchodu z I. pilíře a důchodu z II. pilíře při volbě Konzervativního fondu a zhodnocení 2,5 %

Hrubá mzda	Státní důchod z I. pilíře	Státní důchod z II. pilíře	Důchod od fondu (3 %)	Rozdíl	Vlastní příspěvek ve II. pilíři (2 %)	Celkový důchod při vstupu do II. pilíře
10 000	9 094	8 346	376	-372	251	8 973
20 000	11 259	10 276	752	-231	501	11 529
30 000	13 053	11 876	1 128	-49	752	13 756
40 000	14 847	13 476	1 504	133	1 003	15 983
50 000	16 641	15 075	1 880	314	1 253	18 208
60 000	18 435	16 675	2 256	496	1 504	20 435

Zdroj: vlastní zpracování dle MPSV, 2013

Tab. 18. Penze z I. a II. pilíře při zhodnocení 2,5 % pro věk 40 let

Srovnání důchodu z I. pilíře a důchodu z II. pilíře při volbě Vyváženého fondu a zhodnocení 3,5 %

Hrubá mzda	Státní důchod z I. pilíře	Státní důchod z II. pilíře	Důchod od fondu (3 %)	Rozdíl	Vlastní příspěvek ve II. pilíři (2 %)	Celkový důchod při vstupu do II. pilíře
10 000	9 094	8 346	428	-320	285	9 059
20 000	11 259	10 276	855	-128	570	11 701
30 000	13 053	11 876	1 283	106	855	14 014
40 000	14 847	13 476	1 711	340	1 140	16 327
50 000	16 641	15 075	2 138	572	1 452	18 638
60 000	18 435	16 675	2 566	806	1 711	20 952

Zdroj: vlastní zpracování dle MPSV, 2013

Tab. 19. Penze z I. a II. pilíře při zhodnocení 3,5 % pro věk 40 let

Srovnání důchodu z I. pilíře a důchodu z II. pilíře při volbě Dynamického fondu a zhodnocení 4,5 %

Hrubá mzda	Státní důchod z I. pilíře	Státní důchod z II. pilíře	Důchod od fondu (3 %)	Rozdíl	Vlastní příspěvek ve II. pilíři (2 %)	Celkový důchod při vstupu do II. pilíře
10 000	9 094	8 346	488	-260	326	9 160
20 000	11 259	10 276	977	-6	651	11 904
30 000	13 053	11 876	1 465	288	977	14 318
40 000	14 847	13 476	1 954	583	1 302	16 732
50 000	16 641	15 075	2 442	876	1 628	19 145
60 000	18 435	16 675	2 931	1 171	1 954	21 560

Zdroj: vlastní zpracování dle MPSV, 2013

Tab. 20. Penze z I. a II. pilíře při zhodnocení 4,5 % pro věk 40 let

Lidem ve věkové skupině 40 let se nedá doporučit vstup do druhého pilíře, a to ani v případě volby agresivní strategie investování v podobě Dynamického fondu, neboť rozdíly mezi státním důchodem a důchodem z II. pilíře, který zahrnuje důchod od fondu je zanedbatelný. Dalším důvodem je neexistence garance dosažení daného zhodnocení a vzhledem k nemožnosti vystoupení z druhého pilíře by vstup vzhledem k výše uvedenému představoval riziko.

Penzijní připojištění, případně vstup do třetího pilíře bude pro dnešní čtyřicátníky pravděpodobně lepší volbou. V následujících tabulkách je opět uvedeno, kolik je nutné teď začít spořit, aby při vstupu do penze byla vyplácena měsíčně po dobu 20 let částka v určité výši. Postup výpočtu je shodný s postupy v předchozích modelových příkladech, jen doba spoření n je v tomto případě odlišná, činí 26 let.

Měsíčně vyplácená dávka po dobu 20 let	Cílová částka spoření	Měsíční úložka
1 000	240 000	555
2 000	480 000	1 111
3 000	720 000	1 666
4 000	960 000	2 221
5 000	1 200 000	2 777
6 000	1 440 000	3 332
7 000	1 680 000	3 888
8 000	1 920 000	4 443
9 000	2 160 000	4 500
10 000	2 400 000	5 554

Zdroj: vlastní zpracování

Tab. 21. Výše měsíční úložky vzhledem k vyplácené částce pro věk 40 let

Měsíčně vyplácená dávka po dobu 20 let v dnešních cenách (Ko)	Měsíčně vyplácená částka za 26 let na úrovni dnešních cen (Kn)	Cílová částka zohledňující inflaci	Měsíční úložka
1 000	1 673	401 520	929
2 000	3 347	803 280	1 859
3 000	5 020	1 204 800	2 788
4 000	6 694	1 606 560	3 718
5 000	8 367	2 008 080	4 647
6 000	10 041	2 409 840	5 577
7 000	11 714	2 811 360	6 506
8 000	13 387	3 212 880	7 435
9 000	15 061	3 614 640	8 365
10 000	16 734	4 016 160	9 294

Zdroj: vlastní zpracování

Tab. 22. Výše měsíční úložky vzhledem k vyplácené částce zohledňující inflaci pro věk 40 let

K tomu, aby spoření v penzijním připojištění nebo penzijních fondech třetího pilíře bylo účelně využito a dosaženo vyšší životní úrovně v penzi, je nutné ukládat měsíčně alespoň čtyřnásobek současné průměrné měsíční úložky. Při nižších měsíčních úložkách bude vyplácená penze nízká a nezajistí budoucímu seniorovi stáří bez finančních starostí.

9.4 Modelový příklad pro věk 50 let

Lidé ve věku 50 let mají pro vytvoření potřebného zabezpečení na důchodový věk již jen relativně krátkou dobu o délce přibližně 14 let. Během této doby by lidé, pokud ještě nezačali spořit a začátek spoření plánují kolem 50. narozenin, měli stihnout naspořit docela vysokou částku. Na druhou stranu nutno podotknout, že tato věková kategorie nebude tak moc postižena velkým snížením poměru průměrného důchodu k průměrné hrubé mzdě jako následující generace. To nahrává tomu, že naspořená částka v penzijním připojištění nebo ve třetím pilíři nemusí být tak vysoká jako u mladších generací.

Srovnání důchodu z I. pilíře a důchodu z II. pilíře při volbě Fondu státních dluhopisů a zhodnocení 1,5 %

Hrubá mzda	Státní důchod z I. pilíře	Státní důchod z II. pilíře	Důchod od fondu (3 %)	Rozdíl	Vlastní příspěvek ve II. pilíři (2 %)	Celkový důchod při vstupu do II. pilíře
10 000	8 944	8 466	226	-252	151	8 843
20 000	11 062	10 434	452	-176	301	11 187
30 000	12 817	12 065	678	-74	452	13 195
40 000	14 572	13 696	903	27	602	15 201
50 000	16 327	15 327	1 129	129	753	17 209
60 000	18 082	16 957	1 355	230	903	19 215

Zdroj: vlastní zpracování dle MPSV, 2013

Tab. 23. Penze z I. a II. pilíře při zhodnocení 1,5 % pro věk 50 let

Srovnání důchodu z I. pilíře a důchodu z II. pilíře při volbě Konzervativního fondu a zhodnocení 2,5 %

Hrubá mzda	Státní důchod z I. pilíře	Státní důchod z II. pilíře	Důchod od fondu (3 %)	Rozdíl	Vlastní příspěvek ve II. pilíři (2 %)	Celkový důchod při vstupu do II. pilíře
10 000	8 944	8 466	244	-234	163	8 873
20 000	11 062	10 434	489	-139	326	11 249
30 000	12 817	12 065	733	-19	489	13 287
40 000	14 572	13 696	977	101	651	15 324
50 000	16 327	15 327	1 222	222	814	17 363
60 000	18 082	16 957	1 466	341	977	19 400

Zdroj: vlastní zpracování dle MPSV, 2013

Tab. 24. Penze z I. a II. pilíře při zhodnocení 2,5 % pro věk 50 let

Srovnání důchodu z I. pilíře a důchodu z II. pilíře při volbě Vyváženého fondu a zhodnocení 3,5 %

Hrubá mzda	Státní důchod z I. pilíře	Státní důchod z II. pilíře	Důchod od fondu (3 %)	Rozdíl	Vlastní příspěvek ve II. pilíři (2 %)	Celkový důchod při vstupu do II. pilíře
10 000	8 944	8 466	265	-213	176	8 907
20 000	11 062	10 434	529	-99	353	11 316
30 000	12 817	12 065	794	42	529	13 388
40 000	14 572	13 696	1 058	182	706	15 460
50 000	16 327	15 327	1 323	323	882	17 532
60 000	18 082	16 957	1 588	463	1 058	19 603

Zdroj: vlastní zpracování dle MPSV, 2013

Tab. 25. Penze z I. a II. pilíře při zhodnocení 3,5 % pro věk 50 let

Srovnání důchodu z I. pilíře a důchodu z II. pilíře při volbě Dynamického fondu a zhodnocení 4,5 %

Hrubá mzda	Státní důchod z I. pilíře	Státní důchod z II. pilíře	Důchod od fondu (3 %)	Rozdíl	Vlastní příspěvek ve II. pilíři (2 %)	Celkový důchod při vstupu do II. pilíře
10 000	8 944	8 466	287	-191	191	8 944
20 000	11 062	10 434	574	-54	383	11 391
30 000	12 817	12 065	861	109	574	13 500
40 000	14 572	13 696	1 148	272	765	15 609
50 000	16 327	15 327	1 435	435	956	17 718
60 000	18 082	16 957	1 721	596	1 148	19 826

Zdroj: vlastní zpracování dle MPSV, 2013

Tab. 26. Penze z I. a II. pilíře při zhodnocení 4,5 % pro věk 50 let

Pro občany ve věku 50 let není vstup do druhého pilíře vhodný. Jednak od 54 let se uplatňuje tzv. investiční brzda, která nedovoluje lidem ve věku 54 let a vyšším spořit v Dynamickém fondu a chrání je před rizikem snížení hodnoty úspor, a jednak jsou případné kladné rozdíly při vstupu do druhého pilíře oproti státnímu důchodu pouze minimální a negarantované.

Kolik musí spořit dnešní padesátníci v penzijním připojištění nebo ve třetím pilíři, pokud začnou měsíčně ukládat finanční prostředky v 50 ti letech, již ukazuje tabulka. Postup výpočtu je stejný jako u předchozích modelových příkladů, pouze n je 14 let.

Měsíčně vyplácená dávka po dobu 20 let	Cílová částka spoření	Měsíční úložka
1 000	240 000	1 211
2 000	480 000	2 421
3 000	720 000	3 632
4 000	960 000	4 843
5 000	1 200 000	6 054
6 000	1 440 000	7 264
7 000	1 680 000	8 475
8 000	1 920 000	9 686
9 000	2 160 000	10 897
10 000	2 400 000	12 107

Zdroj: vlastní zpracování

Tab. 27. Výše měsíční úložky vzhledem k vyplácené částce pro věk 50 let

Měsíčně vyplácená dávka po dobu 20 let v dnešních cenách (K_0)	Měsíčně vyplácená částka za 14 let na úrovni dnešních cen (K_n)	Cílová částka zohledňující inflaci	Měsíční úložka
1 000	1 319	316 560	1 597
2 000	2 639	633 360	3 195
3 000	3 958	949 920	4 792
4 000	5 278	1 266 720	6 390
5 000	6 597	1 583 280	7 987
6 000	7 917	1 900 080	9 585
7 000	9 236	2 216 640	11 182
8 000	10 556	2 533 440	12 780
9 000	11 875	2 850 000	14 377
10 000	13 195	3 166 800	15 976

Zdroj: vlastní zpracování

Tab. 28. Výše měsíční úložky vzhledem k vyplácené částce zohledňující inflaci pro věk 50 let

Pro ty občany, kteří v tuto dobu začínají teprve spořit na penzi, je nezbytné, aby se snažili měsíčně ukládat co nejvyšší částku. Pouze spoření vyšších částek pomůže budoucím seniorům zajistit vyšší životní standart a sníží riziko negativních dopadů plynoucích z nízkých příjmů v podobě státního starobního důchodu.

ZÁVĚR

Nepříznivý demografický vývoj a minusová bilance zapříčinili vznik a zavedení důchodové reformy. Ale je důchodová reforma v této podobě skutečně tím, co vyřeší narůstající minusové saldo důchodového účtu dnes i v budoucnu a zároveň zaručí budoucím seniorům pokojné stáří bez finančních starostí?

Penzijní reformu je potřeba provádět na dvou úrovních: na úrovni důchodového účtu a na úrovni jedince. Zvýšení příjmů důchodového účtu a udržitelnosti celého systému tak záleží na počtu přispěvovatelů a výši jejich příspěvků. Z toho vyplývá, že základem pro zvýšení příjmů důchodového účtu je podpora rodin s dětmi a motivace mladých lidí rodiny zakládat, aby se zvýšila porodnost a tím i počet lidí, kteří budou do systému přispívat. Z matematického hlediska znamená současný důchodový systém podporu státu bezdětným, jelikož jim platí důchod a zdravotní péči v důchodovém věku, aniž by do budoucích zdrojů investovali. A neobstojí ani argument, že přece odvádějí sociální pojištění, protože to platí svým předkům a ty má z principu každý. Důchod bezdětného a jeho zdravotní péče v důchodovém věku je jednoznačný transfer peněz od rodičů k bezdětným. Řešení by mohlo mít podobu diferencované procentní výměry důchodu podle počtu vychovaných dětí nebo zavedení mezigeneračního důchodového systému, kdy by část důchodového odvodu byla odeslána na individuální účet poplatníka, část na důchodový účet rodičů a zbytek by putoval na státní důchodový účet.

Spoléhání na stát a na budoucí důchod od státu je velkou chybou všech, kdo takto uvažují. Z demografické struktury, která se vyvíjí a nadále bude vyvíjet nepříznivě, nás pravděpodobně čeká zhroucení současného důchodového systému, kterému nezabrání ani nedávno zavedené pilíře založené na principu individuálního spoření, které však dlouhodobě nic neřeší. Základním bodem, který by lidé měli mít pro důchodový věk a jeho finanční zabezpečení vyřešený, je vlastní bydlení, protože jen tak mohou minimalizovat náklady na život ve stáří. Dalšími možnostmi, které umožňují finanční zabezpečení na stáří, mohou být investice do nemovitostí, zlata, akcií, podílových listů a spořicíh produktů dle vztahu investujícího jedince k riziku. Zde je však vhodné upozornit na kolísavost cen u uvedených investic a jejich likviditu. Proto je důležité tyto investice, pokud to finanční situace dovoluje, diverzifikovat. Státem navržený a zavedený systém spoření na stáří ve druhém pilíři nelze nikomu doporučit. Důvodů, které hovoří proti vstupu do druhého pilíře, je více. Jedním z nich je politické riziko, jelikož dnešní

opoziční ČSSD chce v případě volebního vítězství a vstupu do vlády druhý pilíř zrušit a nelze podepisovat závaznou smlouvu, u které není jisté, že ji protistrana dodrží. Dalším rizikem pro účastníka druhého pilíře je nemožnost vystoupení ze systému a v případě krizové finanční situace v důchodovém věku nemožnost jednorázového čerpání naspořené částky. Z dlouhodobého hlediska podstupují účastníci druhého pilíře, z důvodu nemožnosti výstupu ze systému, velké riziko, které ovšem není vyváženo odpovídajícím výnosem. Ovšem největší riziko se skrývá v politicích a v situaci kdy jim začnou docházet peníze a začnou měnit zákony. Pro příklad se nemusí chodit daleko. Stačí si jen vzpomenout na situaci na Kypru, kdy měla být část peněz stabilizačního fondu získána zestátněním penzijních fondů a zavedení jednorázové daně z vkladů znamená pro stádatelce snížení úspor a nedobrovolné darování naspořených peněz státu. To je riziko, které by účastníci vstupem do druhého pilíře neměli podstupovat a finanční zabezpečení na důchodový věk by měli hledat spíše v jiných možnostech.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. 80 let sociálního pojištění. In: ČSSZ [online]. 2004 [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: http://www.cssz.cz/stranky/konference-80let/brozura_c.pdf
2. Aktuální stav II. etapy důchodové reformy. In: MPSV [online]. 2008 [cit. 2013-04-09]. Dostupné z: www.mpsv.cz/files/clanky/5512/30062008.pdf
3. Analýza: Demografické stárnutí ČR podle výsledků projekce. In: *Demografie.info* [online]. 2012 [cit. 2013-03-23]. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=824
4. Alternativy reformy penzijního systému 1. In: *Informační systém Vysoké školy finanční a správní* [online]. 2007 [cit. 2013-03-17]. Dostupné z: http://is.vsfs.cz/el/6410/leto2007/NK_ARPS/ARPS_KS_ls_2007_1_2_3.pdf
5. B. Sobotka: Penzijní věk zmrazíme na 67 letech. In: ČSSD [online]. 2013 [cit. 2013-04-07]. Dostupné z: <http://www.cssd.cz/media/cssd-v-mediich/penzijni-vek-zmrazime-na-67-letech/>
6. Bezděková komise informuje. In: *Pojištěno* [online]. 2011 [cit. 2013-04-02]. Dostupné z: <http://www.pojisteno.cz/penzijni-pripojisteni/bezdekova-komise-informuje/>
7. BRÁZDILOVÁ, Petra, 2011. *Finanční matematika* (přednáška). Zlín: Obchodní akademie Tomáše Bati a Vyšší odborná škola ekonomická Zlín, listopad 2011.
8. BUKAČ, Petr. Demografický vývoj ohrožuje i fondový důchodový systém. In: *Investujeme* [online]. 2012 [cit. 2013-03-24]. ISSN 1802-5900. Dostupné z: <http://www.investujeme.cz/demograficky-vyvoj-ohrozuje-i-fondovy-duchodovy-system/>
9. BURCIN, Boris a Tomáš KUČERA. Prognóza populačního vývoje České republiky na období 2008-2070. In: MPSV [online]. 2010 [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/8842/Prognoza_2010.pdf
10. Co vstupuje do výpočtu důchodu. In: *Finance* [online]. 2013 [cit. 2013-03-22]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/duchody-a-davky/vse-o-duchodech/starobni-duchody/co-vstupuje-do-vypoctu-duchodu/>

11. CIPRA, Tomáš. *Pojistná matematika*. Praha: Ekopress, 1999. ISBN 80-86119-17-3.
12. CIPRA, Tomáš. *Praktický průvodce finanční a pojistnou matematikou*. Praha: Ekopress, 2005. ISBN 80-86119-91-2.
13. ČESKO, 2011. Zákon č. 426 ze dne 6. listopadu 2011 o důchodovém spoření. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 149, s. 5586-5623.
14. Doplnkové systémy - penzijní připojištění se státním příspěvkem. In: *MPSV* [online]. 2012 [cit. 2013-03-31]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/8905/Priloha_8.pd
15. Důchodová reforma. In: *MPSV* [online]. 2011 [cit. 2013-03-19]. Dostupné z: <http://duchodovareforma.mpsv.cz/cs/79>
16. Důchodová reforma - změny od 1.1.2013. In: *MPSV* [online]. 2013 [cit. 2013-03-25]. Dostupné z: http://duchodovareforma.mpsv.cz/files/clanky/67/Duchodova_Reforma_Leta_k_01.pdf
17. Důchodová reforma. *MPSV* [online]. 2012 [cit. 2013-003-16]. Dostupné z: http://duchodovareforma.mpsv.cz/files/clanky/10/Duch_ref_f1.pdf
18. Důvody důchodové reformy. In: *TOP 09* [online]. 2013 [cit. 2013-04-02]. Dostupné z: <http://www.top09.cz/proc-nas-volit/politika/duchodovy-system/duvody-duchodove-reformy-5221.html>
19. Ekonomické ukazatele penzijních fondů APF za rok 2012. In: *APF* [online]. 2013 [cit. 2013-04-08]. Dostupné z: <http://www.apfcr.cz/cs/vybrane-ekonomicke-ukazatele/ekonomicke-ukazatele-penzijnich-fondu-apf-cr-za-rok-2012.html>
20. ING se nezúčastní druhého pilíře reformy penzí. Bojí se o svou pověst. In: *Ekonomika.iDnes* [online]. 2012 [cit. 2013-03-31]. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/ing-se-nezucastni-druheho-pilire-reformy-penzi-fn-ekonomika.aspx?c=A121101_122506_ekonomika_neh
21. KAPITOL. *Důchodová reforma V České republice*. 2012.
22. Kdo má v roce 2013 nárok na starobní důchod. In: *ČSSZ* [online]. 2013 [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/o->

- cssz/informace/media/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2013/2013-03-07-kdo-ma-v-roce-2013-narok-na-starobni-ducnod.htm
23. KOLÁRIKOVÁ, Jana. Nová podoba reformovaného penzijního systému. In: *O pojištění* [online]. 2012 [cit. 2013-03-31]. ISSN 1803-5000. Dostupné z: <http://www.opojisteni.cz/produkty/penzijni-pripojisteni/nova-podoba-reformovaneho-penzijniho-systemu/>
24. KREBS, Vojtěch. *Sociální politika*. 5. přepracované a aktualizované. Praha: Wolters Kluwer, 2010. ISBN 978-80-7357-585-4.
25. Malá důchodová reforma v otázkách a odpovědích. In: ČSSZ [online]. 2011 [cit. 2013-04-04]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/duchodova-reforma/M%C3%A1la+d%C5%AFchodov%C3%A1+reforma+v+ot%C3%A1zk%C3%A1ch+a+odpov%C4%9Bd%C3%ADch.htm>
26. MATYÁŠ, Jaroslav. V kuchyni penzijní společnosti: Co se děje s penězi klientů. In: *Česká televize* [online]. 2013 [cit. 2013-04-04]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/220907-v-kuchyni-penzijni-spolecnosti-co-se-deje-s-penezi-klientu/>
27. MIKUŠKOVÁ, Mária. *Srovnání penzijních fondů* [online]. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2006 [cit. 2013-03-26]. ISBN 80-87007-25-5. Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_201.pdf
28. Organizační struktura procesu přípravy podkladů. In: *MPSV* [online]. 2006 [cit. 2013-04-01]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/2233>
29. Penzijní připojištění. In: *POJIŠTĚNÍ-ONLINE.INFO* [online]. 2012 [cit. 2013-03-30]. Dostupné z: <http://www.pojisteni-online.info/penzijni-pripojisteni>
30. Penzijní připojištění: Chcete vyšší státní příspěvek? Včas si zažádejte. In: *Finance* [online]. 2012 [cit. 2013-03-24]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/365621-penzijni-pripojisteni-chcete-vyssi-statni-prispevek-vcas-si-zazadejte/>
31. Penzijní připojištění od roku 2013. In: *Investia* [online]. 2012 [cit. 2013-03-29]. ISSN 1805-0670. Dostupné z: <http://www.investia.cz/penzijni-pripojisteni-od-roku-2013>

32. Počty důchodců a poplatníků pojistného v ČR. In: *MPSV* [online]. 2012 [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/12950>
33. Podrobně o důchodovém spoření ve II. pilíři. In: *TOP 09* [online]. 2012 [cit. 2013-03-19]. Dostupné z: <http://www.top09.cz/proc-nas-volit/fakta-a-argumenty/podrobne-o- Duchodovem-sporeni-ve-ii-piliri-11515.html>
34. Program VV - Sociální politika. In: *Věci veřejné* [online]. 2010 [cit. 2013-04-08]. Dostupné z: <http://www.veciverejne.cz/program-vv-socialni-politika.html>
35. PŘIB, Jan. *Kdy do důchodu a za kolik*. 13. aktualizované vydání. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4090-4.
36. Současný český důchodový systém. In: *Finance* [online]. 2012 [cit. 2013-03-17]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/duchody-a-davky/vse-o- Duchodech/duchodove-systemy/soucasny-cesky-duchodovy-system/>
37. Srovnání penzijního připojištění s jeho nástupcem doplňkovým penzijním spořením. In: *Finance.iDnes* [online]. 2013 [cit. 2013-04-04]. Dostupné z: <http://finance.idnes.cz/specialni-priloha.aspx?y=bank/srovnani-penzijniho-pripojisti.html>
38. Systém sociálního zabezpečení v České republice. In: *MPSV* [online]. Praha: Repropress, 2009 [cit. 2013-04-03]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/7175/ssz_cr_cz.pdf
39. ŠATAVA, Jiří. Možný vývoj penzí. In: *Idea Cerge* [online]. 2013 [cit. 2013-04-01]. Dostupné z: http://idea.cerge-ei.cz/index.php?option=com_content&view=article&catid=28:rozhovory&id=85:moznyvyvojpenzi
40. ŠTĚPÁNEK, Martin. Důchodové reformy v zemích EU (a v ČR). In: *Euroskop* [online]. 2008 [cit. 2013-03-16]. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/39/11991-20_3_2008_duchodova_reforma_v_zemich_eu.pdf
41. ŠULC, Jaroslav. *Penzijní připojištění*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada, 2004. ISBN 80-247-0772-1.
42. TŮMA, Ondřej. Důchodové a doplňkové penzijní spoření: reformní novinky zatím netáhnou. In: *Peníze* [online]. 2013 [cit. 2013-04-03]. Dostupné z:

- <http://www.penize.cz/duchodove-sporeni/252206-duchodove-a-doplnkove-penzijni-sporeni-reformni-novinky-zatim-netahnou>
43. VALÁŠEK, Jan. Máme málo dětí, doplatíme na to. In: *Finez* [online]. 2012 [cit. 2013-03-26]. Dostupné z: <http://www.finez.cz/odborne-clanky/ostatni/mame-malo-deti-doplatime-na-to>
  44. Tři pilíře penzijního spoření. In: *Podnikatel* [online]. 2012 [cit. 2013-03-16]. ISSN 1802-8012. Dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/specially/duchodova-reforma/tri-pilire-penzijniho-sporeni/>
  45. Valorizace důchodů 2013. In: *Naše důchody* [online]. 2013 [cit. 2013-03-24]. Dostupné z: <http://www.naseduchody.cz/valorizace-duchodu.html>
  46. Věkové složení obyvatelstva. In: *Axapenze* [online]. 2013 [cit. 2013-03-28]. Dostupné z: <http://www.axapenze.cz/>
  47. Vláda nedovolí dětem, aby přispívaly svým rodičům - důchodcům. In: *Věci veřejné* [online]. 2013 [cit. 2013-04-06]. Dostupné z: <https://www.veciverejne.cz/socialni-politika/clanky/vlada-nedovoli-detem-aby-prispivali-svym-rodicum-duchodcum.html>
  48. Vláda schválila návrh I. etapy důchodové reformy. In: *MPSV* [online]. 2008 [cit. 2013-04-07]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/5107>
  49. Volební program. In: *KSČM* [online]. 2010 [cit. 2013-04-05]. Dostupné z: <http://www.kscm.cz/politika-kscm/volebni-program>
  50. Vyznejte se v důchodu: Jak funguje první pilíř?. *Spočtidůchod.Měsíc* [online]. 2013 [cit. 2013-03-15]. Dostupné z: <http://spoctiduchod.mesec.cz/clany/vyznejte-se-v-duchodu-jak-funguje-prvni-pilir/>
  51. Vznik penzijních společností. In: *Důchody* [online]. 2012 [cit. 2013-03-31]. Dostupné z: <http://www.duchody.cz/penzijni-spolecnosti/vznik-penzijnich-spolecnosti>
  52. Závěrečná zpráva - výkonný tým. In: *MPSV* [online]. 2005 [cit. 2013-04-02]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/2235/zaverecna_zprava.pdf
  53. Závěrečná zpráva PES. In: *MPSV* [online]. 2010 [cit. 2013-04-03]. Dostupné z:

http://socialniporadce.mpsv.cz/files/clanky/182/2010_06_03_Zaverecna_zprava_final_cistopis.pdf

54. Zpráva o hospodaření penzijního fondu České pojišťovny. In: *Penzijní fond České pojišťovny* [online]. 2013 [cit. 2013-04-04]. Dostupné z: http://www.pfcp.cz/cs/download/pfcp-zh-12_2012_pro-web-dle-cnb.pdf
55. Zpráva o hospodaření s majetkem AEGON Penzijní fond. In: *AEGON* [online]. 2013 [cit. 2013-04-05]. Dostupné z: http://www.aegon.cz/Documents/aegon-cz/O_spolecnosti/Zprava_o_hospodareni_%202012.pdf

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

APF	Asociace penzijních fondů
ČNB	Česká národní banka
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
ČSSZ	Česká správa sociálního zabezpečení

SEZNAM GRAFŮ

Graf. 1. Vývoj průměrného věku dožití.....	26
Graf. 2. Stárnutí populace.....	27
Graf. 3. Saldo důchodového účtu.....	40
Graf. 4. Penzisté dle výše důchodu.....	54
Graf. 5. Vývoj poměru průměrného důchodu k průměrné hrubé mzdě v letech 1993 až 2012.....	56
Graf. 6. Současný výpočet starobních důchodů vzhledem k příjmům v době ekonomické aktivity po 45 letech pojištění.....	56
Graf. 7. Vývoj počtu účastníků penzijního připojištění v letech 2000 až 2012.....	60
Graf. 8. Velikost tržních podílů penzijních fondů.....	60
Graf. 9. Vývoj měsíčních úložek účastníků penzijního připojištění v letech 2000 až 2012.....	61
Graf. 10. Počet účastníků důchodového spoření v jednotlivých penzijních společnostech.....	62
Graf. 11. Volba fondů účastníků II. pilíře.....	63
Graf. 12. Počet klientů doplňkového penzijního spoření u penzijních společností.....	64
Graf. 13. Velikost tržních podílů penzijních fondů z hlediska spravovaných aktiv k 31. prosinci 2012.....	65
Graf. 14. Struktura portfolií penzijních fondů v roce 2012.....	66
Graf. 15. Hospodářské výsledky penzijních fondů v roce 2012.....	68
Graf. 16. Zhodnocení vložených prostředků penzijními fondy v roce 2012.....	69

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1. Věkové složení obyvatelstva.....	29
Obr. 2. Penzijní systém ČR od 1. ledna 2013	45

SEZNAM TABULEK

Tab. 1. Nárůst počtu penzistů	28
Tab. 2. Výše státního příspěvku	33
Tab. 3. Rozdíly mezi penzijním připojištěním a doplňkovým penzijním spořením	38
Tab. 4. Přehled příjmů a vyloučených dob	52
Tab. 5. Penze z I. a II. pilíře při zhodnocení 1,5 % pro věk 20 let.....	71
Tab. 6. Penze z I. a II. pilíře při zhodnocení 2,5 % pro věk 20 let.....	71
Tab. 7. Penze z I. a II. pilíře při zhodnocení 3,5 % pro věk 20 let.....	71
Tab. 8. Penze z I. a II. pilíře při zhodnocení 4,5 % pro věk 20 let.....	72
Tab. 9. Výše měsíční úložky vzhledem k vyplácené částce pro věk 20 let.....	73
Tab. 10. Výše měsíční úložky vzhledem k vyplácené částce zohledňující inflaci pro věk 20 let.....	74
Tab. 11. Penze z I. a II. pilíře při zhodnocení 1,5 % pro věk 30 let.....	75
Tab. 12. Penze z I. a II. pilíře při zhodnocení 2,5 % pro věk 30 let.....	75
Tab. 13. Penze z I. a II. pilíře při zhodnocení 3,5 % pro věk 30 let.....	75
Tab. 14. Penze z I. a II. pilíře při zhodnocení 4,5 % pro věk 30 let.....	76
Tab. 15. Výše měsíční úložky vzhledem k vyplácené částce pro věk 30 let.....	76
Tab. 16. Výše měsíční úložky vzhledem k vyplácené částce zohledňující inflaci pro věk 30 let.....	77
Tab. 17. Penze z I. a II. pilíře při zhodnocení 1,5 % pro věk 40 let.....	78
Tab. 18. Penze z I. a II. pilíře při zhodnocení 2,5 % pro věk 40 let.....	78
Tab. 19. Penze z I. a II. pilíře při zhodnocení 3,5 % pro věk 40 let.....	78
Tab. 20. Penze z I. a II. pilíře při zhodnocení 4,5 % pro věk 40 let.....	79
Tab. 21. Výše měsíční úložky vzhledem k vyplácené částce pro věk 40 let.....	79
Tab. 22. Výše měsíční úložky vzhledem k vyplácené částce zohledňující inflaci pro věk 40 let.....	80
Tab. 23 Penze z I. a II. pilíře při zhodnocení 1,5 % pro věk 50 let.....	81

Tab. 24. Penze z I. a II. pilíře při zhodnocení 2,5 %.....	81
Tab. 25. Penze z I. a II. pilíře při zhodnocení 3,5 %.....	81
Tab. 26. Penze z I. a II. pilíře při zhodnocení 4,5 %.....	82
Tab. 27. Výše měsíční úložky vzhledem k vyplácené částce pro věk 50 let.....	82
Tab. 28. Výše měsíční úložky vzhledem k vyplácené částce zohledňující inflaci pro věk 50 let.....	83

SEZNAM PŘÍLOH

- P I Doba pojištění pro nárok na starobní důchod
- P II Důchodový věk

**PŘÍLOHA P I: DOBA POJIŠTĚNÍ PRO NÁROK NA STAROBNÍ
DŮCHOD**

Kalendářní rok, v němž je dosaženo důchodového věku	Potřebná doba pojištění
2010	26 let
2011	27 let
2012	28 let
2013	29 let
2014	30 let
2015	31 let
2016	32 let
2017	33 let
2018	34 let
po roce 2018	35 let

PŘÍLOHA P II: DŮCHODOVÝ VĚK

Rok narození	Důchodový věk činí u					
	mužů	žen s počtem vychovaných dětí				
		0	1	2	3 a 4	5 a více
1936	60r+2m	57r	56r	55r	54r	53r
1937	60r+4m	57r	56r	55r	54r	53r
1938	60r+6m	57r	56r	55r	54r	53r
1939	60r+8m	57r+4m	56r	55r	54r	53r
1940	60r+10m	57r+8m	56r+4m	55r	54r	53r
1941	61r	58r	56r+8m	55r+4m	54r	53r
1942	61r+2m	58r+4m	57r	55r+8m	54r+4m	53r
1943	61r+4m	58r+8m	57r+4m	56r	54r+8m	53r+4m
1944	61r+6m	59r	57r+8m	56r+4m	55r	53r+8m
1945	61r+8m	59r+4m	58r	56r+8m	55r+4m	54r
1946	61r+10m	59r+8m	58r+4m	57r	55r+8m	54r+4m
1947	62r	60r	58r+8m	57r+4m	56r	54r+8m
1948	62r+2m	60r+4m	59r	57r+8m	56r+4m	55r
1949	62r+4m	60r+8m	59r+4m	58r	56r+8m	55r+4m
1950	62r+6m	61r	59r+8m	58r+4m	57r	55r+8m
1951	62r+8m	61r+4m	60r	58r+8m	57r+4m	56r
1952	62r+10m	61r+8m	60r+4m	59r	57r+8m	56r+4m
1953	63r	62r	60r+8m	59r+4m	58r	56r+8m
1954	63r+2m	62r+4m	61r	59r+8m	58r+4m	57r
1955	63r+4m	62r+8m	61r+4m	60r	58r+8m	57r+4m

1956	63r+6m	63r+2m	61r+8m	60r+4m	59r	57r+8m
1957	63r+8m	63r+8m	62r+2m	60r+8m	59r+4m	58r
1958	63r+10m	63r+10m	62r+8m	61r+2m	59r+8m	58r+4m
1959	64r	64r	63r+2m	61r+8m	60r+2m	58r+8m
1960	64r+2m	64r+2m	63r+8m	62r+2m	60r+8m	59r+2m
1961	64r+4m	64r+4m	64r+2m	62r+8m	61r+2m	59r+8m
1962	64r+6m	64r+6m	64r+6m	63r+2m	61r+8m	60r+2m
1963	64r+8m	64r+8m	64r+8m	63r+8m	62r+2m	60r+8m
1964	64r+10m	64r+10m	64r+10m	64r+2m	62r+8m	61r+2m
1965	65r	65r	65r	64r+8m	63r+2m	61r+8m
1966	65r+2m	65r+2m	65r+2m	65r+2m	63r+8m	62r+2m
1967	65r+4m	65r+4m	65r+4m	65r+4m	64r+2m	62r+8m
1968	65r+6m	65r+6m	65r+6m	65r+6m	64r+8m	63r+2m
1969	65r+8m	65r+8m	65r+8m	65r+8m	65r+2m	63r+8m
1970	65r+10m	65r+10m	65r+10m	65r+10m	65r+8m	64r+2m
1971	66r	66r	66r	66r	66r	64r+8m
1972	66r+2m	66r+2m	66r+2m	66r+2m	66r+2m	65r+2m
1973	66r+4m	66r+4m	66r+4m	66r+4m	66r+4m	65r+8m
1974	66r+6m	66r+6m	66r+6m	66r+6m	66r+6m	66r+2m
1975	66r+8m	66r+8m	66r+8m	66r+8m	66r+8m	66r+8m
1976	66r+10m	66r+10m	66r+10m	66r+10m	66r+10m	66r+10m
1977	67r	67r	67r	67r	67r	67r